

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,
महिला महाविद्यालय, जळगाव

(यु.जी.सी. 2 (f) व 12-B मान्यताप्राप्त)

नॅक पुनर्मूल्यांकित 'अ' श्रेणी

(श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ, मुंबईशी संलग्न)

“विझलो आज जरी आम्ही, हा आमुचा अंत नाही,
पेटू उद्या नव्याने, हे सामर्थ्य नाशवंत नाही!”

कुसुमाई

नियतकालिक 2023-2024

फुलोरा वार्षिक स्नेहसंमेलन समारंभाचे उद्घाटक मा.अॅड. एस. वाय. बोरोले साहेब यांचा सत्कार करतांना समारंभाचे अध्यक्ष मा.प्रा. अ. पी. चौधरी व इतर मान्यवर.

फुलोरा वार्षिक स्नेहसंमेलन प्रसंगी अध्यक्षीय भाषण करतांना मा.प्रा. अ. पी. चौधरी व इतर मान्यवर.

महाविद्यालयाची तेजस्विनी कु. रविना तांदळे हिचा सत्कार करतांना समारंभाचे अध्यक्ष मा.प्रा. अ. पी. चौधरी व इतर मान्यवर.

फुलोरा वार्षिक स्नेहसंमेलन प्रसंगी मान्यवर पाहुण्यासह पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थिनी.

एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ मुंबईच्या शारीरिक शिक्षण विभागाकडून विशेष प्रतिभावंत (अॅथलेटिक्स) खेळाडू म्हणून मान्यवरांच्या हस्ते पारितोषिक स्विकारताना महाविद्यालयाची विद्यार्थिनी व आंतरराष्ट्रीय अॅथलिट कु. तेजस्विनी तायडे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सार्वजनिक जयंती उत्सव समिती आयोजित राज्यस्तरीय खुल्या वक्तृत्व स्पर्धेत 'शिव-फुले-शाहू-आंबेडकर; एक अनुबंध' या विषयावर आपली भूमिका मांडताना महाविद्यालयाची विद्यार्थिनी कु. अंकिता गजरे.

महाराष्ट्राचे सांस्कृतिक वैभव भूमिकन्या कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांचे भव्य-दिव्य स्मारक त्यांची जन्मभूमी असोदा येथे अंतिम टप्प्यात आहे. सदर स्मारक पाहताना महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी, प्राध्यापक व स्मारकाचे विश्वस्थ.

महाराष्ट्र शासनाचा पुरातत्त्व विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित कार्यशाळेच्या उद्घाटन प्रसंगी मनोगत व्यक्त करतांना मोडी लिपीचे प्रशिक्षक मा.आवळे तर विचारमंचावर संस्थेचे अध्यक्ष मा.प्रा. अ. पी. चौधरी, मा.प्रा. डॉ. जयश्री नेमाडे.

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,

महिला महाविद्यालय, जळगाव

(यु.जी.सी. 2 (f) व 12-B मान्यताप्राप्त) नॅक पुनर्मूल्यांकित 'अ' श्रेणी

(एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ, मुंबईशी संलग्न)

ख्वाँजामिया जवळ, जळगाव - ४२५००१. फोन नं. (०२५७) २२५०२०३, २२५१३०३

ई-मेल : adpmwcjal@gmail.com वेब : www.adpmwc.ac.in

कुसुमाई

नियतकालिक

२०२३-२४

संपादक

डॉ. प्रकाश कांबळे

कुसुमाई

: संपादक मंडळ :

अध्यक्षा : प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे

उपप्राचार्य : डॉ. सतीश जाधव

संपादक : डॉ. प्रकाश कांबळे

सदस्य : डॉ. डिम्पल पाटील

: प्रकाशक :

प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे

अरूणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,

महिला महाविद्यालय,

ख्वाजामियाँ जवळ, जळगाव - ४२५००१

दूरध्वनी : (०२५७) २२५०२०३

: मुद्रक :

प्रशांत पब्लिकेशन्स

३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड, नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,

जळगाव ४२५००१. दूरध्वनी: (०२५७) २२३५५२०, २२३२८००

ईमेल: prashantpublication.jal@gmail.com वेबसाईट: www.prashantpublications.com

मुखपृष्ठ/अक्षरजुळवणी: प्रशांत पब्लिकेशन्स

सदर नियतकालिकात व्यक्त झालेली मते व विचार ही संबंधित नवोदित लेखकांची वैयक्तिक मते आहेत.
त्यांच्या मतांशी प्राचार्य, संपादक मंडळ, महाविद्यालय, संस्था सहमत असतीलच असे नाही.

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ, जळगाव

कार्यकारी मंडळ

रजि.नं.१८६०-महाराष्ट्र/८४०/जळगाव-२६ मे, १९८७

नोंदणी क्र. एफ-८२१-(जळगाव) ३० सप्टेंबर १९८७

अ.क्र.	नाव	हुद्दा
१	प्रा. अ. पी. चौधरी	अध्यक्ष
२	प्रा. एस. डी. चौधरी	चेअरमन
३	प्रा. एन. व्ही. भारंबे	सचिव
४	अॅड. एस. वाय. बोरोले	खजिनदार
५	डॉ. के. डी. पाटील	सदस्य
६	श्री. ए. एस. इंगळे	सदस्य
७	श्रीमती तिलोत्तमा अ. जावळे	सदस्य
८	श्री. हर्षल व्ही. चौधरी	सदस्य
९	श्री. प्रशांत एम. बोंडे	सदस्य
१०	सौ. सायली के. पाटील	सदस्य
११	डॉ. सौ. जयश्री एम. नेमाडे	प्राचार्या

**COLLEGE DEVELOPMENT COMMITTEE
(2022 - 2027)**

Sr. No.	Name	Post
1	Prof. A. P. Chaudhari	Chairman
2	Prof. N. V. Bharambe	Member of Management
3	Dr. K. H. Nehete	Head of Geography Department Nominated by Management.
4	Dr.Mrs. Sadhana B. Jawale	Teacher's Representative
5	Prof. Y. R. Shaikh	Teacher's Representative
6	Dr. Sanjay V. Bhamare	Teacher's Representative
7	Shri.G. B. Chaudhari	Non-Teaching Representative
8	Dr. Anil Lohar	Educationalist
9	Shri. L. T. Chaudhari	Industrialist
10	Dr. S. B. Patil	Research Expert
11	Mrs. Ujjawala K. Bendale	Social Worker
12	Dr. S. G. Jadhav	Co-ordinator IQAC
13	Ku. Khushbu B. Patil	Chairman of Student Council
14	Ku. Shalini R. Patil	Secretary of Student Council
15	Principal Dr.Jayashri Nemade	Member Secretary

एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ

गीत

“संस्कृता स्त्री पराशक्ति” स्वर हमारा है
विश्व है परिवार, भारत घर हमारा है ॥

हम नहीं है दीन, कहता कौन हम अबला
है सबल संस्कृति हमारी, हम सभी सबला
ज्योति से जगमग हुआ, अंतर हमारा है ॥

स्वप्न ठाकरसी हुआ साकार है इसमें,
महर्षि कर्वे तपस्या सार है इसमें
हम दिशाएँ और यह दिनकर हमारा है ॥

“संस्कृता स्त्री पराशक्ति” स्वर हमारा है
विश्व है परिवार, भारत घर हमारा है ॥

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,

महिला महाविद्यालय, जळगाव

महाविद्यालय गीत

स्त्री शिक्षण हा मंत्र अंतरी, जपतो अक्षरज्ञान ।
शिक्षण आहे मार्ग मुक्तीचा, लाभतसे वरदान ॥ धृ ॥

समता-मानवतेतून शिकतो, विश्वरूप संस्कार ।
नवनिर्मिती हा स्त्री शक्तीचा, 'अरुणोदय' अवतार ।
कला-संस्कृती विज्ञानाचे, गाऊ अक्षयगान ॥ १ ॥

विनयशील विद्येतून जपतो, मातृ-पितृ वारसा ।
आत्मशक्तीसह पुरुष-प्रकृती, ज्ञानाचा आरसा ।
'विद्या परा देवता' सर्वथा, ब्रीद असे महान ॥ २ ॥

कुटुंब वत्सल प्रेमाचे, महिमान आम्ही जाणतो ।
'सावित्रीच्या लेकी' आम्ही, 'बहिणाईस' मानतो ।
विश्वविद्यालय 'ठाकरसी' हे, आम्हा करी सज्ञान ॥ ३ ॥

प्राचार्य डॉ. किसन पाटील

શ્રી પ્રાધ્યાપક વર્ગ ૨

શ્રી પ્રાધ્યાપકેતર કર્મચારી ૨

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,
महिला महाविद्यालय, जळगाव.
दूरदृष्टी, ध्येय, उद्दिष्टे व मूल्ये...

दूरदृष्टी :

संस्थेला समाजातील वैविध्यपूर्ण स्तरातील दुर्लक्षित विद्यार्थ्यांनींना दर्जेदार शिक्षण पुरविण्याची आवश्यकता भासते. संस्थेच्या प्रतिकावर दर्शविलेली मशाल उज्ज्वल भविष्याकडे जाण्याचा मार्ग दाखविते. पुस्तकाचे रूपक ज्ञानाचे श्रेष्ठत्व दाखविते. सूक्ष्मदर्शकातून अभ्यास करणारी महिला स्त्रियांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टीकोन बिंबविते.

ध्येय :

- शिक्षणाद्वारे सामाजिक न्याय प्रस्थापित करणे.
- उच्च शिक्षणातील अलीकडील ट्रेड एकत्रित करून विद्यार्थ्यांना सक्षम बनविणे.
- डिजिटल जगाचा सामना करण्यासाठी आयसीटीच्या वापरास प्रोत्साहित करणे.
- विद्यार्थ्यांमधील आत्मसन्मान आणि आत्मनिर्भरतेची भावना जागृत करणे.
- अष्टपैलू व्यक्तिमत्व निर्मितीसाठी सर्जनशीलता, अखंडता आणि संशोधन संस्कृतीला प्रोत्साहन देणे.
- क्रॉस-कटिंग आणि उद्योन्मुख समस्यांचा सामना करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना जबाबदार नागरिक तयार करणे.
- विद्यार्थ्यांच्या वाढीसाठी आणि सर्वांगीण विकासासाठी विविध उपक्रम राबविणे.
- ज्ञान, कौशल्ये आणि अनुभव सामायिक करण्यासाठी शैक्षणिक व सामाजिक, सरकारी आणि बिगर सरकारी संस्था यांच्याशी सहयोग करणे.

उद्दिष्टे :

- विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रमाच्या समृद्धीसाठी कौशल्य-आधारित शिक्षण उपलब्ध करणे.
- सतत गतिमान जगाचा विचार करून विद्यार्थ्यांनींना नवीन ज्ञान देणे.
- विद्यार्थ्यांना शिक्षणाद्वारे स्वावलंबी, आत्मनिर्भर व स्वतंत्र बनविणे.
- विद्यार्थ्यांना शारीरिक आणि मानसिकदृष्ट्या बळकट करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये मानवी मूल्ये आणि देशप्रेमाची भावना जागृत करणे.
- विद्यार्थ्यांचे सर्वांगीण व्यक्तिमत्व विकसित करणे.
- उच्च शिक्षणापर्यंत सहज प्रवेश मिळविण्यासाठी आर्थिक सहाय्य करणे.

संस्थात्मक मुख्य मूल्ये :

- कार्य संस्कृती रूजविणे.
- शिस्त व नीतिचे पालन करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धात्मक भावना विकसित करणे.
- राष्ट्रीय एकात्मता विकास.
- आयसीटीच्या वापरास प्रोत्साहन देणे.
- उत्कृष्टतेसाठी प्रयत्नशील राहणे.

अंतरंग

मराठी विभाग /१

हिंदी विभाग /१२

इंग्रजी विभाग /२२

प्राध्यापक योगदान /२९

समिती अहवाल /४०

गुणवत्ता पारितोषिके /७६

प्राचार्यांचे मनोगत

कुसुमाई या नियतकालिकाचा सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षाचा अंक रसिक वाचकांच्या हाती देतांना अतिशय आनंद होत आहे. नियतकालिक म्हणजे महाविद्यालयाच्या कार्यशैलीचे प्रतिबिंब असते. महाविद्यालयाद्वारे राबविले जाणारे उपक्रम हे विद्यार्थी केंद्रित आहेत की प्राध्यापक केंद्रित हे नियतकालिकाच्या सखोल परीक्षणांती वाचकाला कळून चुकते. ३१ डिसेंबर २०२३ पुर्वीच महाविद्यालयाचा Annual Quality Assurance Report व Yearly Status Report 2022-23 NAAC Office कडे यशस्वीपणे पाठविला गेला. हा रिपोर्ट पाठविण्यात सर्वच समित्यांचे महत्वपूर्ण योगदान आहे. महाविद्यालय परिवाराच्या सहकार्यानेच कोणतीही योजना पूर्णत्वास जाते यावर आमची अढळ श्रद्धा आहे. सन २०२३-२४ या शैक्षणिक वर्षामध्ये मध्ये Academic and Administrator Audit (AAA) परीक्षणात महाविद्यालयाने 'अ+' ग्रेड मिळवून सर्वोच्च असे यश प्राप्त केले. सदर 'ग्रेड' तीन वर्षे म्हणजेच २०२५-२०२६ शैक्षणिक वर्षापर्यंत असणार आहे, महाविद्यालयाच्या दृष्टीने ही आनंदाची व अभिमानाची बाब आहे. विद्यापीठाच्या प्रत्येक उपक्रमात सहभाग घेणे, विद्यापीठ व शासन यांच्याकडून आलेल्या प्रत्येक पत्राची गंभीरतेने दखल घेणे व त्यानुसार विद्यार्थी हिताचे उपक्रम राबविणे हे आमच्या महाविद्यालयाचे विशेष वैशिष्ट्य आहे.

या शैक्षणिक वर्षात 'नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०' यावर आम्ही सातत्याने चर्चा करून हे धोरण समजून घेण्याचा प्रयत्न करतो आहोत. या विषयाच्या संदर्भात झालेल्या प्रत्येक कार्यशाळेत महाविद्यालयाने सक्रीय सहभाग घेतला. एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ, मुंबई चे mentor College म्हणून आपल्या महाविद्यालयाची झालेली निवड ही विद्यापीठाने आपल्यावर अत्यंत विश्वासाने टाकलेली जबाबदारी आहे असे आम्ही समजतो. mentor College च्या माध्यमातून जळगाव जिल्ह्यातील एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठाशी संलग्नित महाविद्यालयांना NAAC व NEP-2020 संदर्भात मार्गदर्शन करणे अपेक्षित आहे. त्याचाच भाग म्हणून

आपल्या महाविद्यालयाने ५ मार्च २०२४ रोजी NAAC संदर्भातील विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळेचे तर १० एप्रिल २०२४ रोजी संदर्भात NEP-२०२० संदर्भातील एक दिवसीय राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन महाविद्यालय आणि विद्यापीठाच्या

संयुक्त विद्यमाने करण्यात आले. School Connect Programme अंतर्गत जळगाव परिसरातील सर्व कनिष्ठ महाविद्यालयात माहे जानेवारी मध्ये National education Policy-2020 संदर्भात व्याख्यानाच्या माध्यमातून जाणीव जागृती करण्यात आली. सदर कार्यक्रमास सर्वच ज्युनिअर महाविद्यालयांनी अत्यंत उत्स्फूर्त असा प्रतिसाद दिला. आज घडीला महाविद्यालयामध्ये 'राष्ट्रीय सेवा योजनेचे' दोन युनिट कार्यरत असून त्यांच्या मार्फत विविध सामाजिक उपक्रम राबविले गेले. ५ जानेवारी ते ११ जानेवारी २०२३ या दरम्यान कानळदा येथे विशेष हिवाळी शिबिराचे आयोजन करण्यात आले. सदर सप्ताहभरामध्ये विविध नामवंत मान्यवरांच्या व्याख्यानाबरोबरच श्रमदान, गटचर्चा व विविध सांस्कृतिक कार्यक्रमाच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांचे बौद्धिक/मानसिक भरण-पोषण करण्यात आले. तेजस्विनी २०२३-२४ या महत्वपूर्ण स्पर्धेची अंतिम स्पर्धा दि. २५-०१-२०२४ रोजी घेण्यात आली. या वर्षी हा पुरस्कार रवीना प्रवीण तांदळे या विद्यार्थिनीला जरी मिळाला तरी या स्पर्धेच्या निमित्ताने सर्व विद्यार्थीनींना व्यक्तिमत्त्व विकासाच्या विविध पैलूंची माहिती ज्ञात झाली. सावित्रीबाई विद्यार्थी कल्याण योजनेच्या माध्यमातून गरजू व होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी सायकलबॅक व पास योजना या दोन Best practices महाविद्यालयात नित्याने कार्यरत आहेत. १५ जानेवारी ते २५ जानेवारी २०२४ या दरम्यान पुराभिलेखागार व पुराभिलेख संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य व महाविद्यालयाचा इतिहास व ग्रंथालय विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने दहा दिवसीय 'मोडी लिपी प्रशिक्षण कार्यशाळेचे' आयोजन करण्यात आले. सदर कार्यशाळेत संपूर्ण महाराष्ट्र भरामधून प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

अशा प्रकारची कार्यशाळा घेणारे या परिसरातील एकमेव असे महाविद्यालय ठरले.

महाविद्यालयातील विविध विभाग व वार्षिक समि त्याच्या माध्यमातून पूर्ण वर्षभर विविध असे विद्यार्थीभिमुख व प्रबोधनपर कार्यक्रम घेतले गेले. ज्ञानेश्वर महाराज म्हणतात, त्याप्रमाणे 'रुणुझुणु रुणुझुणु रे भ्रमरा, सांडी तू अवगुणु रे भ्रमरा' याचा अर्थ दुध किंवा कोणताही पातळ पदार्थ सांडला की तो पुन्हा भरता येत नाही. त्याप्रमाणे आपण आपले अवगुण सांडून टाकले पाहिजे, ते पुन्हा अंगीकारता कामा नये. असा संदेश विद्यार्थीनीच्या मन/मस्तक आणि हृदयावर बिंबविला गेला. एकंदरीत काय तर महाविद्यालयाच्या प्रस्तुत 'कुसुमाई' या नियाकालीकाचे परीक्षण केले असता महाविद्यालयाची वाटचाल योग्य

दिशेने होत आहे हे खरे असले तरी येणाऱ्या काळात विद्यार्थीनींमध्ये जास्तीत जास्त कलाकौशल्य वाढविण्याचे आव्हान सुद्धा तितक्याच प्रबळपणे महाविद्यालयासमोर आहे याचीही आम्हाला कल्पना आहे. व हे आव्हान आम्ही आमची प्राध्यापक बांधव संस्था परिवार यांच्या भक्कम पाठबळाने तितक्याच समर्थपणे यशस्वी रित्या पेलून आमच्या विद्यार्थीनींना उद्याच्या नव्या युगात उन्नत माथ्याने व ताठ मानेने जगण्यासाठी सक्षम व समर्थ करू यात तीळमात्र शंका नाही.

– डॉ. जयश्री मधुसूदन नेमाडे
प्राचार्या

प्रतिवर्षाप्रमाणे याहीवर्षी कुसुमाईचा हा वार्षिकांक आपल्या हाती देतांना खूप आनंद होतो आहे. कॉलेज मॅगझीन हे विद्यार्थ्यांच्या अभिव्यक्तीचा हक्काचा मंच असतो. डोळ्यात असंख्य स्वप्न अन त्या स्वप्नाचा पाठलाग करणारी विजुगिष वृत्ती व जोडीला हृदयभर झिरपणारी अस्वस्थता घेऊन हे महाविद्यालयीन तरुण वावरत असतात. महाविद्यालय म्हणजे केवळ अलिशान इमारत नव्हे; तर विद्यार्थ्यांचे मन/मस्तिष्क/हृदय आणि मनगट उन्नत/विशाल करत चैतन्याचे झरे लागलेले नागरिक निर्माण करण्याची ती प्रयोगशाळा असते. आणि ही प्रयोगशाळा कोणाएका घटकामुळे बनत नसते, तर त्यात संस्थाचालक/प्राचार्य/प्राध्यापक/ग्रंथालय/क्रीडांगण/सांस्कृतिक सेंटर आणि कॉलेज मॅगझीन या सर्वच घटकांचे अत्यंत महत्वाचे योगदान असते. पैकी कॉलेज मॅगझीनचे वादातीत असे महत्त्व आहे आणि ते आजपर्यंत सिद्धही झालेले आहे. अभिव्यक्तीची माध्यमे अनेक असली तरी, लेखनातून व्यक्त होणे हे स्वतःलाच अनेक पातळ्यावर समृद्ध करणारे असल्यामुळे व त्याची सामाजिकताही अधिक असल्यामुळे लेखनकला ही मूल्यातीत असते. कुठल्याही लेखनात स्वतःसह आपल्या सभोवतालचं पर्यायाने देश-काल-परिस्थितीचे प्रतिबिंब हे पडतच असते. मग ते लेखन पहिलटकरणीचे असू द्यात की एखाद्या अक्षर कलावंताचे. हे या अंकातील लेखन वाचल्यानंतर सहज लक्षात यावे. छोट्याशा बीजापासून अंकुर जन्माला यावे व त्याला थंडी/उन/वारा/ जनावरांपासून काही काळ जपताच तेच अंकुर नंतर हत्तीच्या धडकानाही जुमानत नाही, हे आपण पाहतच असतो. हे जसे झाडाच्या बाबतीत खरे आहे तसे आणि तितकेच कुठल्याही कलावंताच्या बाबतीत सुद्धा खरे आहे. त्यातही लेखक, कवी अर्थात साहित्यिकाच्या बाबतीत तर अधिकच खरे आहे. जन्मजात प्रतिभा असेल तरच साहित्यिक बनू शकतो या दुष्ट म्हणण्याला काहीच अर्थ नाही. कारण एक टक्का प्रतिभा आणि नव्याण्णव टक्के परिश्रम करण्याची क्षमता ठेवणारा कोणीही व्यक्ती महान साहित्यिक बनू शकतो, हे अनेक जागतिक उदाहरणासह दाखवून देता येईल. उर्जस्वल बीजाची रुजवात करण्याची आणि त्या अंकुराला जपण्याची, स्फुलिंग चेतवण्याची जबाबदारी

अर्थातच शिक्षकांची आणि त्यांच्या अभिव्यक्तीला मंच उपलब्ध करून देणे ही जबाबदारी महाविद्यालयाची असते. आणि हे भान आम्हाला आहे याची साक्ष 'कुसुमाई' चा हा अंक निश्चित देईल.

मराठी/हिंदी आणि इंग्रजी या तिन्ही भाषेतून विद्यार्थिनी लिहित्या झाल्या आहेत. यातील बहुतांश लेखन वैचारिक स्वरूपाचे आहे. तर काही लेख अनुभव कथन करणारे काही समीक्षापर तर काही प्रमाणात ललित लेखनही आहे. हे सर्व लेखन नजरेखालून घातल्यानंतर आपल्या विद्यार्थिनीच्या मनात काय चालले आहे, त्या काय विचार करताहेत, आणि त्या काय करू इच्छितात याचा जसा ठाव लागेल तसाच त्या किती भयावह परिस्थितीला भेदत आपल्या स्वप्नाला कवेत घेण्यासाठी जीवाची पराकाष्ठा करत आहेत हेही कळेल. एकूणच काय तर विद्यार्थ्यांच्या तळ मनाचे स्वच्छ प्रतिबिंब म्हणजे हा अंक आहे. दुसरे असे की, आमच्या विद्यार्थिनीच्या उन्नतीसाठी आम्ही वर्षभर करत असलेल्या प्रयत्नाचे स्वच्छ प्रतिबिंबही विविध फोटोग्राफ्सच्या माध्यमातून आपणाला या अंकात पडलेले दिसेल. प्रस्तुत अंक सर्वांगपरिपूर्ण करण्याचा आम्ही सर्वोतोपरी प्रयत्न केलेले आहेत. तरीही प्रस्तुत अंकाबादल आपल्या सूचनांचे स्वागत आहे.

'कुसुमाई'चे संपादन करत असतांना संस्थेचे अध्यक्ष व सुप्रसिद्ध लेखक मा.प्रा.श्री.अ.पी.चौधरी सर, मा.प्राचार्या डॉ.जयश्री नेमाडे, उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव यांनी केलेले मार्गदर्शन मोलाचे ठरले. त्याचबरोबर कुसुमाई समितीच्या माझ्या सहकारी डॉ.डिंपल पाटील तसेच सर्व प्राध्यापक बंधू-भगिनी व माझ्या प्रिय विद्यार्थिनी आपण सर्वांनी ज्या पद्धतीने सहकार्य केले ते केवळ शब्दातीत असेच म्हणावे लागेल. त्याचबरोबर प्रशांत पब्लिकेशन्सचे मा.श्री.रंगराव पाटील या सर्वांच्या मैत्रपूर्ण सहकार्यामुळे कुसुमाई संपादनाचा प्रवास सुखद झाला आणि एक चांगला अंक आपल्या हाती देता आला याचा आनंद आहेच. प्रतिवर्षाप्रमाणे याही वर्षी आपल्या 'कुसुमाई'चे आपण स्वागत कराल ही अपेक्षा....!

— डॉ. प्रकाश कांबळे

ॐ अंतर्गत गुणवत्ता हमी कक्ष १२

ॐ कुसुमाई समिती १२

अभिनंदनीय निवड / सेवानिवृत्ती

मा.प्राचार्या डॉ.जयश्री नेमाडे

एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ तक्रार निवारण समिती सदस्य, एस.एन.डी.टी.महिला विद्यापीठ मुंबईच्या परीक्षा व मूल्यमापन मंडळ सदस्य आणि NEP-20 अंतर्गत युनिव्हर्सिटी इंटरनशिप पॉलिसी यावर सदस्य म्हणून निवड

डॉ.श्रीकांत चौधरी

एस.एन.डी.टी.महिला विद्यापीठ मुंबईच्या कॉमर्स अभ्यास मंडळावर निवड

मा.उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव

भूगोल अभ्यासमंडळावर निवड

कु.तेजस्वीनी तायडे

एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ मुंबईकडून विशेष प्रतिभावंत (अॅथलेटिक्स) खेळाडू म्हणून सन्मान

डॉ. चंद्रकांत पाटील

वरिष्ठ लिपीक (सेवानिवृत्त)

अशोक पाटील

वरिष्ठ कर्मचारी (सेवानिवृत्त)

आमचे यशोदीप

Our Pride

Miss. Tandale Ravina Raju
Tejaswini - 2023-2024

Miss. Pasi Rupali A.
First-Prize, B.A. Part-I

Miss. Shende Anagha B.
First-Prize, B.A. Part-II

Miss. Bansode Maya S.
First-Prize, B.A. Part-III

Miss. Sonawane Nandini K.
First Prize in Marathi,
B.A. Part-III

Miss. Koli Jayashri B.
First Prize in Hindi,
B.A. Part-III

Miss. Sonawane Nisha G.
First Prize in English,
B.A. Part-III

Miss. Bansode Maya S.
First Prize in Sociology,
B.A. Part-III

Miss. Pande Arati S.
First Prize in Economics,
B.A. Part-III

Miss. Sapkale Puja S.
First Prize in Geography,
B.A. Part-III

विद्यार्थी परिषद
(Student Council)

Gajare Ankita Dilip
B.A. Part - I [CR]

Pasi Rupali Amar
B.A. Part - II [CR]

Ingale Karuna Vijay
B.A. Part - III [CR]

Sapkale Mahima Vilas
Sports Representative

Ingale Pallavi Arun
NSS Representative

Patil Nisha Rajendra
Cultural Representative

Tandale Ravina Raju
Magazine Representative

Barela Dipali Shantilal
SC/ST Representative

Sonar Hemlata Sudhir
ST/ OBC Representative

शैक्षणिक उपक्रम

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ते म्हणून मार्गदर्शन करतांना मा.प्रा.नीतीन बडगुजर तर विचारमंचावर मा.प्राचार्या व उपप्राचार्या.

शिक्षक दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात आपले मनोगत व्यक्त करतांना प्रा.रमजान तडवी तर विचार मंचावर मा.प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे, उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव व डॉ.डिम्पल पाटील

ट्रीपल 'AAA'च्या अंतर्गत महाविद्यालयाच्या मूल्यांकनासाठी महाविद्यालयाची पाहणी करतांना एस.एन.डी.टी.महिला विद्यापीठ, मुंबईच्या अधिकारी व सोबत मा.प्राचार्य, उपप्राचार्य

Students Induction Programme या कार्यक्रमात हिंदी विभागाबद्दल माहिती देतांना डॉ. डिंपल पाटील तर विचार मंचावर मा.उपप्राचार्य डॉ. सतीश जाधव व प्रा.माधव पाटील.

स्तनपान साप्ताह अंतर्गत 'स्तनपान' या विषयावर प्रमुख वक्ता म्हणून मार्गदर्शन करतांना मा.डॉ.शितल भोसले

दहीहंडी निमित्त आयोजित 'गोविंदा रे गोविंदा' या कार्यक्रमात जल्लोष करतांना विद्यार्थिनी

शैक्षणिक उपक्रम

हिंदी भाषा दिनाभिमत आयोजित 'काव्य सादरीकरण' या कार्यक्रमात कविता सादर करतांना हिंदी विभागाची विद्यार्थिनी कु.रूपाली पासी तर मंचावर मा.प्राचार्या, उपप्राचार्य व हिंदी विभागाचे प्राध्यापक

दांडिया प्रशिक्षण शिबिराच्या उद्घाटन प्रसंगी मा.प्राचार्या डॉ.जयश्री नेमाडे, उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव, दांडिया प्रशिक्षक मा.सौ. मंजू शर्मा व प्राध्यापक

दांडिया प्रशिक्षणा दरम्यान प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थिनी.....!

आय.क्यु.ए.सी. व आय.सी.सी. समिती आयोजित महिला सक्षमीकरण या विषयावरील कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना मा.अॅड.सौ.सुवर्णा सूर्यवंशी तर मंचावर मा.प्राचार्या, उपप्राचार्य व मान्यवर.

महिला सक्षमीकरण या विषयावरील कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना मार्गदर्शिका मा.अॅड.सौ.लीना म्हस्के तर मंचावर मा.प्राचार्या, उपप्राचार्य व मान्यवर.

प्राध्यापक प्रबोधिनी आयोजित कार्यक्रमात 'आदिवासी समाज आणि संस्कृती' या विषयावर व्याख्यान देताना प्रा.निवृत्ती बंगाळ.

शैक्षणिक उपक्रम

सावित्रीबाई फुले वाचक चळवळी अंतर्गत कार्यक्रमात वाचक विद्यार्थिनीला प्रश्न विचारताना कु.निकिता व उपस्थित विद्यार्थिनी, प्राध्यापक.

प्रसिद्ध कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांच्या असोदा येथील जन्मस्थळाला भेट देऊन तेथील नागरीकांशी संवाद साधतांना विद्यार्थिनी व प्राध्यापक.

क्रांतीज्योती सावित्रीबाई फुले यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात उपस्थितांना मार्गदर्शन करतांना सुप्रसिद्ध सामाजिक कार्यकर्त्या मा.प्रतिभाताई शिंदे.

छ.शिवाजी महाराज यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख व्याख्यात्या म्हणून मांडणी करतांना प्रा.नीता पाटील तर विचारमंचावर मा.प्राचार्या व उपप्राचार्य.

‘मुलाखतीस सामोरे कसे जावे?’ याविषयावर मार्गदर्शन करतांना मा.श्रीकांत लांबोळे तर विचारमंचावर मान्यवर.

कॅम्पस इंटरव्यूव्हासाठी महाविद्यालयात दाखल झालेल्या विविध कंपन्यांचे पदाधिकारी

शैक्षणिक उपक्रम

Latitude: 21.014485
Longitude: 75.578501
Elevation: 247.27±100 m
Accuracy: 1700.0 m

काशीबाई उखाजी कोल्हे महाविद्यालयातील विद्यार्थी/प्राध्यापकांना नवीन शैक्षणिक धोरण समजावून सांगताना डॉ. डिंपल पाटील.

मोडी लिपी कार्यशाळेच्या समारोप प्रसंगी मोडी लिपी प्रशिक्षकांना निरोप देताना मा.प्राचार्या व उपप्राचार्य

MOU अंतर्गत एस.एस.मणियार विधी महाविद्यालयात 'मी सावित्री बोलतेय' हा प्रयोग सादर करताना प्रा.मीनाक्षी वाघमारे.

केसीईच्या इंजिनिअरिंग महाविद्यालयात भरलेल्या 'INNO Tech Fest' चे पोस्टर

केसीईच्या इंजिनिअरिंग महाविद्यालयात 'INNO Tech Fest' मध्ये 'TREASURE HUNT' या गेममध्ये महाविद्यालयातील चार विद्यार्थिनी सहभागी होऊन सदर गेममध्ये लक्षणीय खेळ केला, त्यांना प्रमाणपत्र देऊन गौरविले.

मराठी विभाग आयोजित 'प्रा. रमजान तडवी यांच्या कथांचे कथन' या कार्यक्रमात आपली कथा सादर करताना प्रा. रमजान तडवी.

शैक्षणिक उपक्रम

प्रजासत्ताक दिनानिमित्त मराठी विभागाच्या वतीने 'चालता-बोलता प्रश्न' हा ज्ञानवर्धक खेळ घेण्यात आला, त्यावेळी प्रा. निता पाटील यांना प्रश्न विचारताना कु. निशा पाटील

महाविद्यालयातील सर्व विभागाच्या माध्यमातून भितीपत्रकाचे निर्माण करण्यात आले. त्याचे प्रकाशन करतांना मा. प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे, प्राध्यापक व विद्यार्थिनी

सावित्रीबाई फुले वाचक चळवळी प्रसंगी विद्यार्थ्यांचे कौतुक करतांना मा. प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे व उपस्थित विद्यार्थिनी, प्राध्यापक

'फोटोग्राफी' या विषयावरील कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना महाविद्यालयाची माजी विद्यार्थिनी व पत्रकार सोनम पाटील.

'दि जळगाव पिपल बँक' अभ्यास भेटी प्रसंगी अर्थाशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थिनी, प्राध्यापक व बँक अधिकारी

शहादा येथील महिला महाविद्यालयात 'INDIA G-20 PANCHAPRAN-20' या कार्यक्रमात सहभागी झालेल्या एन.एस.एस.च्या विद्यार्थिनी व कार्यक्रम अधिकारी प्रा. माधव पाटील

शैक्षणिक उपक्रम

‘आपकी अदालत’ या कार्यक्रमात मुख्य आरोपी म्हणून उपस्थित वनरक्षक मा. प्रमिला मराठे, जज म्हणून उपस्थित मा. उपप्राचार्य डॉ. सतीश जाधव तर वकिलाच्या भूमिकेत डॉ. प्रकाश कांबळे.

कॅन्सरमुक्त भारत अभियानांतर्गत आयोजित कार्यक्रमात मार्गदर्शन करतांना मा. शुभम कर्मकार

माजी विद्यार्थिनी मेळाव्या प्रसंगी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. सतीश जाधव, डॉ. साधना जावळे, डॉ. डिंपल पाटील व माजी विद्यार्थिनी

सांस्कृतिक समिती, स्त्री अभ्यास केंद्र व विद्यार्थी सेवा केंद्र यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित कार्यक्रमात व्यक्तिमत्त्व विकास या विषयावर मार्गदर्शन करतांना मा.प्रा. एजाज शेख.

कळसुबाईच्या पायथ्याशी विद्यार्थीनीचा एक अविस्मरणीय क्षण

‘नवीन शैक्षणिक धोरण-२०२०’ अर्थात "NEP-20" च्या जनजागृती संदर्भात पोस्टर बनवताना महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी

शैक्षणिक उपक्रम

रक्षादिनानिमित्त जळगाव येथील रिमांड होमला भेट दिली असता विद्यार्थिनी व प्राध्यापक

मराठी भाषा दिनानिमित्त 'मराठी बोलीची विविध रूपे' या कार्यक्रमप्रसंगी तावडी बोलीतून मनोगत व्यक्त करतांना कु.दिपाली अहिरे.

जिल्हा स्तरीय रस्सीखेच क्रीडास्पर्धेसाठी सज्ज असलेला महाविद्यालयाचा संघ

कळसुबाईचे शिखर चढण्याचा आनंद घेतांना विद्यार्थिनी

NEP-2020: Structure for undergraduate programme faculty of humanities या विषयावरील ऑनलाईन राष्ट्रीय कार्यशाळेत मार्गदर्शन करतांना डॉ. मेधा तापियावला

छत्रपती शिवाजी महाराज जयंतीनिमित्त भरविलेल्या ग्रंथ प्रदर्शनाची पाहणी करताना प्राचार्या, प्राध्यापक व विद्यार्थिनी.

शैक्षणिक उपक्रम

संविधानदिनानिमित्त संविधानाच्या उद्देशपत्रिकेचे वाचन करतांना मा. प्राचार्या, उपप्राचार्य, प्राध्यापक आणि विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय मतदार दिनानिमित्त 'मतदार जनजागृती' या विषयावर विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन करतांना प्रा. माधवराव पाटील.

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त अभिवादन करतांना मा.प्राचार्या डॉ.जयश्री नेमाडे व, उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव व प्रमुख वक्ते डॉ. दीपक शिरसाठ

'मताधिकाराचा प्रभावी वापर करणार । नागरीकत्त्वाचे कर्तव्य निभावणार' अशी प्रतिज्ञा घेतांना मा. प्राचार्या, उपप्राचार्य, प्राध्यापक व विद्यार्थिनी

'युवा नेतृत्व विकास' या विषयावर विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन करतांना जुही सोनवणे

मराठी भाषा संवर्धन पंधरवड्यानिमित्त आयोजित कार्यक्रमास उत्स्फूर्त प्रतिसाद देताना प्राध्यापक व विद्यार्थिनी

शैक्षणिक उपक्रम

महिला रोजगार मेळाव्यानिमित्त विद्यार्थीनींचे कॅम्पस इंटरव्यू घेताना अधिकारी

अल्पबचत भवन जळगाव येथे प्रोटोन आयोजित 'जिल्हास्तरीय शिक्षक मेळाव्यात' नवीन शैक्षणिक धोरण-२०२०' या विषयावर प्रमुख वक्ता म्हणून मार्गदर्शन करतांना डॉ. प्रकाश कांबळे

जागतिक महिला दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमप्रसंगी पोलीस इन्स्पेक्टर मा.सौ.मीरा देशमुख यांच्यासोबत फोटो घेतांना महाविद्यालयातील महिला प्राध्यापक

मोडी लिपी प्रशिक्षण कार्यशाळेच्या समारोप प्रसंगी आपले अनुभव व्यक्त करतांना प्रशिक्षणार्थी विद्यार्थीनी कु. सपना खजुरे व विचारमंचावर मान्यवर

बी.ए. तृतीय वर्षाच्या विद्यार्थीनीच्या निरोपसमारंभ प्रसंगी मनोगत व्यक्त करतांना कु. लाच्छा तर विचारमंचावर मा. प्राचार्या व उपप्राचार्य

'तारीख तेरा मतदान मेरा' या उपक्रमांतर्गत मताधिकाराची जनजागृती करतांना विद्यार्थीनी व प्राध्यापक

शैक्षणिक उपक्रम

मराठी भाषा पंधरवड्यानिमित्त आयोजित कार्यक्रमाचे संचालन करताना प्रा.मिनाक्षी वाघमारे तर मंचावर मा.प्राचार्य, उपप्राचार्य व प्राध्यापक

महिला रोजगार मेळाव्याच्या उद्घाटन प्रसंगी मा.प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे व अधिकारी

लोकसभा २०२४ या सार्वत्रिक निवडणुकीत मताधिकाराच्या वापराची प्रतिज्ञा घेताना विद्यार्थीनी व प्राध्यापक

वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात 'वाचनाच्या दिशा' या विषयावरील व्याख्यानाचा अध्यक्षीय समारोप करताना मा.प्राचार्या डॉ.जयश्री नेमाडे.

माजी विद्यार्थी मेळाव्याप्रसंगी उपस्थित माजी विद्यार्थीनी सोबत उपप्राचार्य डॉ.सतीश जाधव व प्राध्यापक

इव्हीएम मशीन संदर्भात विद्यार्थीनीना माहिती देताना शासकीय अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना

आंतरराष्ट्रीय योग दिनानिमित्त प्रात्यक्षिकासह योग करतांना प्राध्यापक व प्राध्यापकेतर कर्मचारी.

विद्यापीठ स्थापना दिनानिमित्त महर्षी कर्वे यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करतांना मा.प्राचार्या, उपप्राचार्य, प्राध्यापक, प्राध्यापकेतर कर्मचारी व विद्यार्थिनी

शहादा महिला कॉलेज येथे विद्यापीठ स्तरीय 'भारत - २० पंचप्राण' कार्यक्रमात उपस्थित स्वयंसेवक विद्यार्थिनी व प्राध्यापक माधव पाटील

उदबोधन कार्यक्रमात इंग्रजी विभागाचे विभाग प्रमुख प्रा. युनुस शेख विद्यार्थिनींना मार्गदर्शन करताना

एन.एस.एस. विभागा अंतर्गत पंचप्राण ची शपथ घेताना स्वयंसेवक विद्यार्थिनीनी व प्राध्यापक

राष्ट्रीय सेवा योजना आयोजित 'वीरों का सन्मान' अंतर्गत सैनिकांचा सन्मान करताना प्राचार्या. डॉ. जयश्री नेमाडे

राष्ट्रीय सेवा योजना

राष्ट्रीय सेवा योजना आयोजित 'वीरों का सन्मान' अंतर्गत श्री.लक्ष्मण मनोरे (सैनिक) मार्गदर्शन करताना

महाविद्यालयाच्या प्रांगणात वृक्षारोपण करताना मा. प्राचार्य डॉ.जयश्री नेमाडे, डॉ. सतीश जाधव व प्राध्यापक वर्ग

१५ आगस्ट स्वातंत्र्य दिनानिमित्त ध्वजारोहण समारंभात मार्गदर्शन करताना मा.प्राचार्य डॉ. जयश्री नेमाडे

स्वच्छ भारत अभियाना अंतर्गत स्वच्छता मोहिम राबवितांना महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी

रक्षाबंधन दिनानिमित्त रिमांड होम येथे आयोजित राखी बांधतांना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना

शिक्षक दिनानिमित्त एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनींचे स्वागत करताना मा.प्राचार्या व उपप्राचार्य

राष्ट्रीय सेवा योजना 'मेरी माटी मेरा देश' अंतर्गत अमृत कलश संकलन करताना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना वर्धापन दिनानिमित्त 'महाविद्यालयीन जीवनात एन.एस.एस.चे महत्त्व' या विषयावरील व्याख्याना अध्यक्षीय समारोप करताना मा.प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे.

गान्धी जयंती निमित्त 'स्वच्छ भारत अभियाना' अंतर्गत स्वच्छता मोहिम राबवितांना महाविद्यालयाच्या एन.एस.एस. विद्यार्थिनी.

राष्ट्रीय सेवा योजना 'मेरी माटी मेरा देश' अंतर्गत अमृत वाटिका उपक्रमात सहभागी प्राध्यापक व एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना

राष्ट्रीय सेवा योजना 'मेरी माटी मेरा देश' अंतर्गत अमृत कलश रॅली उपक्रमात सहभागी प्राध्यापक व एन.एस.एस.स्वयंसेवक विद्यार्थीनी

संविधान दिनानिमित्त 'उद्देशिकेचे वाचन' करतांना महावाद्यालयाच्या मा.प्राचार्य, डॉ. जयश्री नेमाडे, डॉ. सतीश जाधव, प्राध्यापक व विद्यार्थीनी

संविधान दिनानिमित्त 'भारतीय राज्यघटनेवर आधारित प्रश्नमंजुषाचे वस्तुनिष्ठ प्रश्न सोडवितांना एन.एस.एस. च्या स्वयंसेवक विद्यार्थीनी

जागतिक एड्स दिनानिमित्त मार्गदर्शन करतांना एन. एस. एस. कार्यक्रम अधिकारी प्रा. माधव पाटील

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर महापरिनिर्वाण दिनानिमित्त आयोजित व्याख्यानात मार्गदर्शन करताना प्रा. माधव पाटील

राष्ट्रीय युवा दिनानिमित्त 'थॅलेसेमिया रोग' या विषयावर व्याख्यान देतांना डॉ. सई नेमाडे

राष्ट्रीय सेवा योजना

प्रजासत्ताक दिनानिमित्त उपस्थिताना संबोधित करताना मा.प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे

म.गांधी स्मृती दिनानिमित्त म.गांधी यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण करतांना मा.प्राचार्या, उपप्राचार्य, प्राध्यापक, प्राध्यापकेतर कर्मचारी व विद्यार्थिनी

जागतिक महिलादिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात विद्यार्थिनीना मार्गदर्शन करतांना जळगाव पोलीस दलाच्या पोलीस इन्स्पेक्टर मा.मीरा देशमुख.

शिवाजी महाराज जयंती दिनानिमित्त 'छत्रपति शिवाजी महाराजांचे सामाजिक धोरण' या विषयावर मार्गदर्शन करताना डॉ. नीता पाटील

हिवाळी शिबिर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिराचे उद्घाटकीय व अध्यक्षीय भाषण करताना मा. भैर्यासहेब पाटील तर मंचावर मा. प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिराचे उद्घाटन करताना मा. भैर्यासहेब पाटील व प्राचार्या डॉ. जयश्री नेमाडे

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'एन.एस.एस. आणि व्यक्तिमत्व विकास' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना प्रा. युनुस शेख

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात ध्यानधारणा व योगा करतांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

एस.एम.आय.टी. कॉलेज येथे संपन्न झालेल्या शिबिरात साफ-सफाई करतांना एन.एस.एस. च्या विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'स्पर्धा परीक्षा : करिअर' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना उपजिल्हाधिकारी मा. अर्चना मोरे

हिवाळी शिबिर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिर आयोजित विद्यार्थीनींची वैद्यकीय तपासणी करतांना डॉ. राजेश सुरलकर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'कथाकथन' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना प्रा. रमजान तडवी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'मानवी अधिकार' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना सौ. प्रणाली सिसोदिया

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'राजनितिमध्ये महिलांचा सहभाग' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना अॅड. सौ. सुचिता हाडा

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात अॅड. सौ. सुचिता हाडा यांचा सत्कार करतांना एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी प्रा. राजेश खर्डे

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात ध्यानधारणा, योगा व प्रार्थना करतांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

हिवाळी शिबिर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिर आयोजित डोळे तपासणी करतांना यशवंतराव चव्हाण सेंटर मुंबई, जिल्हा केंद्र जलगावच्या तज्ज्ञ डॉ. वर्मा

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिर आयोजित रक्त तपासणी करतांना यशवंतराव चव्हाण सेंटर मुंबई, जिल्हा केंद्र जलगावचे अधिकारी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात नुकतीच एम.पी. एस.सी.पास झालेली विद्यार्थिनिचा सत्कार करतांना मान्यवर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात योगा करतांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात प्रात्याशिका सह योगाचे मार्गदर्शन करतांना सौ. नेहा तळले

एस.एम.आय.टी. कॉलेज परिसर येथे संपन्न झालेल्या शिबिरात साफ-सफाई करतांना एन.एस.एस.च्या विद्यार्थिनी

हिवाळी शिबिर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात 'महिलांसाठी कायदा' या विषयावर मार्गदर्शन करतांना अॅड सौ. प्रतिभा पाटील

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात अॅड सौ. प्रतिभा पाटील यांचा स्वागत व सत्कार करतांना प्रा. राजेश खर्डे, डावीकडे अॅड स्मिता झाल्टे व सूत्रसंचालन करतांना

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात ध्यानधारणा व योगा करतांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिरात आयोजित निबंध स्पर्धेत निबंध लिहितांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिराच्या समारोपप्रसंगी अद्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना मा.उपप्राचार्य, डॉ. सतीश जाधव

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिबिराच्या समारोप प्रसंगी उपप्राचार्य डॉ. सतीश जाधव यांचे स्वागत करतांना प्रा. माधव पाटील प्रा. राजेश खर्डे

हवाळी शिबिर

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हवाळी शिबिरात ध्यानधारणा व योगा करतांना स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हवाळी शिबिरात आपले मनोगत व्यक्त करतांना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हवाळी शिबिरात आपले मनोगत व्यक्त करतांना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हवाळी शिबिरातील एक क्षण कैमेरात कैद करतांना एन.एस.एस. स्वयंसेवक विद्यार्थिनी

मराठी विभाग

- एक खेडेगाव - कु. चित्रा माणिक भोई
- महाराष्ट्राच्या इतिहासातील सोनेरी पान : यशवंतराव चव्हाण - कु. रविना प्रवीण तांदळे
- माझ्या प्रिय मैत्रिणी - कु. निकिता राजेंद्र पाटील
- मी अनुभवलेले अमळनेर येथील १८ वे विद्रोही साहित्य संमेलन - कु. दीपाली मंगल अहिरे
- मी, मोडी लिपी आणि माझ्या मैत्रिणी - कु. सपना भिका खजुरे
- स्वप्न - कु. निशा राजेंद्र पाटील

एक खेडेगाव

- कु. चित्रा माणिक भोई
बी.ए. तृतीय वर्ष (मराठी विभाग)

माझे आव्हाणे गाव हे सुखी लोकांचे छोटंसं निवास्थान आहे. येथे नेहमी सुसंवाद आणि शांतता नांदते. माझ्या गावातील लोक खूप कष्टाळू आहेत. हाच त्यांच्या उन्नतीचा खास स्रोत आहे असे म्हटले तरी हरकत नाही. जिल्हा परिषदेची एक शाळा आणि एक हायस्कूल असल्यामुळे आमच्या येथील मुलांना हायस्कूल पर्यंतचे शिक्षण सहज मिळायला काही अडचण नाही. फार मोठे किंवा खूपच चिमुकले असेही नाही तर मध्यम आकार असलेल्या माझ्या या गावाची लोकसंख्या ७००० इतकी आहे. आणि आमच्या गावापासून हाकेच्या अंतरावर म्हणजे केवळ ७ किलो मीटर इतकेच शहर आहे. शहर अन् खेडेगाव या दोन्ही जीवनाचा अनुभव घेता, मला मनापासून खेडेगावाचे जीवन खूप छान वाटते. आमच्या गावाची शेती कसदार असल्यामुळे ती छान पिकते. आमच्या गावच्या लोकांना निसर्ग आणि समुदायाची चांगली जाण आहे. गावात राहणारे लोक खूप सादे/सरळ आणि गरीब आहेत. गावातील सामाजिक आणि राजकीय जीवन जात, धर्म, नातेसंबंध आणि अर्थव्यवस्था याभोवती फिरत राहते. अर्थात जी देशाची परिस्थिती तीच आमच्या गावाची असे म्हणावे लागेल. पाण्याने तुडुंब भरलेली गिरणा नदी ही आमच्या गावातून वाहते. त्यामुळे साहजिकच तेथील वातावरण आणि आल्हाददायक हिरवळ मनाला भुरळ पाडते. येथे शेतीला प्राधान्य आहे. शेतकरी/शेतमजूर असलेली आमच्या गावाची लोक मानाने खूप छान आहेत. गावातील एकूण वस्ती सुद्धा तितकीच मस्त आहे. गावातील मोजक्या घरांच्या ज्या वस्ती आहेत त्यांना वाडी असे म्हटले जाते. वाडी म्हणू वस्ती

म्हणू अथवा काही मात्र गावाकडे राहण्याची मज्जा काही असतेना ती शहरात कधीच मिळणार नाही. हिरवा निसर्ग/गर्द झाडी/झुळू झुळू वाहनारा स्वच्छ वारा हे सगळं गावातच मिळते. तुम्हाला मी असे सांगते कि खेडेगावातील जीवन खूप छान असते. खेडेगावात राहणारी लोकही खूप छान असतात. त्यांना गरिबीची आणि सभोवतालच्या परिस्थितीची जाण असते. दर रविवारी गावच्या चौपाळ्यावर बैठक भरून तेथे गावच्या विकासाबद्दल चर्चा केली जाते. गावातील सर्व लोक स्वच्छतेबाबत जागरूक असल्यामुळे गावातील वातावरणही अगदी स्वच्छ आहे. त्यामुळे गावातील लोकांचे आरोग्य छान आहे. नदीकाठीच महादेवाचे मंदिर असल्यामुळे आपसूकच नदीचेही रोज दर्शन घडते. कोणालाही हेवा वाटावा असा आमच्या गावचा निसर्ग आहे. शुद्ध हवा, शुद्ध पाणी त्याचबरोबर सुपीक जमीन घनदाट झाडणी आमचं गाव झाकून गेले आहे. दरवर्षी आम्ही गावकरी वृक्षारोपण करत असल्यामुळे गावचे वातावरण आणि हिरवळ अतिशय सुंदर आहे. दुसरे एक म्हणजे जातीभेद न पाळता सर्व लोक मिळून-मिसळून वागतात. गावात दरवर्षी जत्रा/उरूस भरवाली जाऊन त्यात विविध दुकाने थाटल्याबरोबरच विविध प्रकारचे खेळही खेळली जातात. गावकऱ्यांच्या मनोरंजनासाठी नाटक/सिनेमाचे आयोजन केले जाते. असे आमचे हे गाव कुठेही गेले तरी त्याची आठवण मनातून काही केल्या जात नाही. जाईल तरी कशी? आहेच आमचे गाव काळजावर कोरण्यासारखे!

महाराष्ट्राच्या इतिहासातील सोनेरी पान यशवंतराव चव्हाण

– कु. रवीना प्रवीण तांदळे
बी.ए. भाग दोन (इंग्लिश)

एक मे १९६० रोजी महाराष्ट्र राज्याची स्थापना झाल्यानंतर पत्रकार ग. त्र्य. माडखोलकर यांनी महाराष्ट्र राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांना प्रश्न विचारला की, नव्याने निर्माण होणार हे राज्य मराठी राज्य असेल की, मराठ्यांचं राज्य असेल? त्यावर मराठा समाजातून येणारे यशवंतराव चव्हाण उत्तर देतात, “हे राज्य मराठी माणसांचं असेल,” कारण हा प्रश्न महाराष्ट्राच्या पहिल्या मुख्यमंत्र्यांना विचारला गेला होता आणि आपल्या पदाची गरिमा राखत यशवंतरावांनी हे उत्तर दिले होते. यशवंतराव बळवंतराव चव्हाण महाराष्ट्राचे पहिले मुख्यमंत्री, भारताचे उपपंतप्रधान, भारताचे परराष्ट्र मंत्री, गृहमंत्री आणि अर्थमंत्री अशी विविध पदे भूषवणारे यशवंतराव चव्हाण यांचा जन्म १२ मार्च १९१३ रोजी कराड तालुक्यातील देवराष्ट्र या गावी झाला.

१९१३ मध्ये जन्म झालेल्या यशवंतरावांच्या कारकिर्दीला भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्याची पार्श्वभूमी आहे. कारण भारताला स्वातंत्र्य मिळाले तेव्हा त्यांचे वय ३४ म्हणजे समजस होते. अनेक सामाजिक चळवळीत त्यांनी सहभाग घेतला होता आणि तुरुंगवासही भोगला होता. महाविद्यालयीन जीवनात ते काँग्रेसच्या प्रभावाखाली आले. संपूर्ण देशभर पसरलेल्या काँग्रेस संघटनेशी व म. गांधींनी सुरू केलेल्या ‘क्रिट इंडिया’ या चळवळीशी ते जोडले गेले होते आणि त्यासाठी त्यांना तुरुंगवासही भोगावा लागला. थोडक्यात यशवंतराव हे जमिनीवरचे कार्यकर्ते होते. ते अथक परिश्रम आणि अभ्यासाच्या जोरावर केंद्रीय स्तरावरील एक नेते झाले यशवंतरावांचे आर्थिक विचार प्रामुख्याने शेती उद्योग

सहकार समाजवाद आणि आर्थिक विषमता इत्यादीशी निगडित होते. कृषी विषयक विचार मांडताना शेतीच्या मालकी हक्कांचा प्रश्न व कृषी विभागासाठी उपाय यावर अधिक भर दिला. त्यांच्या मते जमीन कसणारा हाच शेत जमिनीचा मालक असावा. यशवंतराव चव्हाण हे समतोल विकासाचे पुरस्कर्ते होते म्हणून विकास योजना आणत असताना ते विभागाचा आधी विचार करत होते.

१९६२ साली चीनने घेतलेल्या आक्रमक भूमिकेनंतर भारत आणि चीन या दोन देशांमध्ये युद्धजन्य स्थिती निर्माण झाली. २० ऑक्टोबर १९६२ पासून चीनने आक्रमण सुरू केले त्यानंतर हे युद्ध एक महिना झाले आणि २१ नोव्हेंबर १९६२ रोजी चेन्नई एकतर्फी युद्ध विराम जाहीर केल्यानंतर ते थंडावलं. त्याकाळात तत्कालीन संरक्षण मंत्र्यांनी राजीनामा दिल्यामुळे पंतप्रधान पंडित जवाहरलाल नेहरू यांनी संरक्षण मंत्रालयाचे कामकाज सांभाळले. त्यानंतर त्यांनी महाराष्ट्राचे तत्कालीन मुख्यमंत्री यशवंतराव चव्हाण यांना हे पद सांभाळण्यासाठी दिल्लीला बोलावलं. जेव्हा यशवंतरावांना हा निरोप मिळाला तेव्हा त्यांनी उत्तर दिले की मला माझ्या पत्नीला विचारावे लागेल कारण मुंबई सोडून दिल्लीला जाण्याअगोदर माझ्या पत्नीच्या कानावर घालावे लागेल त्यानंतर त्यांनी त्यांच्या पत्नी वेणू ताईना विचारून दिल्लीला येणार असल्याचे कळविले. दिल्लीला गेल्यानंतर पुढची चार वर्षे त्यांनी देशाचा संरक्षण खातं सांभाळलं तेव्हापासूनच ‘हिमालयाच्या मदतीला सहाय्यी धावून गेला’ हा वाकप्रचार रूढ झाला.

एकेकाळी देशाला दिशा दाखवणारे महाराष्ट्राचे राजकारण होते, मात्र आज तो सामंजसपणा महाराष्ट्राच्या राजकारणात राहिला नाही. आज थोडीशीही टीका राजकीय पक्ष सहन करत नाही मात्र त्या काळात थेट यशवंतरावांच्या पत्नी देखील या टीकेशी जोडल्या गेल्या होत्या. संयुक्त महाराष्ट्र विरोधी व्यक्तींवर आचार्य अत्रेचे दै. मराठा वृत्तपत्र आग ओकत होता. महाराष्ट्राचे मुख्यमंत्री असलेले यशवंतराव चव्हाण हे देखील त्यांच्या निशाणावर आले. आचार्य अत्रे यांनी त्यांच्या शैलीत यशवंतरावांवर टीकास्त्र सोडले दैनिक मराठा वर्तमानपत्राची टॅगलाईन होती 'महाराष्ट्राची धुरा निपुत्रिक यशवंतरावांच्या हाती' त्या टीकेमुळे प्रचंड दुखावलेले यशवंतराव सह्याद्रीसारखे शांत अविचल

त्यांनी अत्रेना टिकेतून उत्तर देणे टाळले. त्यांनी दुसऱ्या दिवशी अत्रेना फोन केला, व म्हणाले, 'अत्रे साहेब मी निपुत्रिक नाही, आणि त्यांनी वेणू ताईच्या गर्भपाताची कहाणी सांगितली. १९४२ च्या चलेजाव आंदोलनात गर्भवती असताना वेणू ताईंनी लाठ्या-काठ्या झेलल्या. नंतर दवाखान्यात गेल्यानंतर डॉक्टर म्हणाले एक तर बाळ वाचू शकतं किंवा वेणुताई वाचू शकतात. तेव्हा यशवंतरावांनी वेणुताईला वाचवले. डॉक्टरांनी कधीही संतान होणार नाही सांगितल्यावर त्यांनी वेणूशिवाय काहीही नको असे सांगितले.

माझ्या प्रिय मैत्रिणी

- कु. निकिता राजेंद्र पाटील
बी.ए. तृतीय वर्ष (मराठी विभाग)

कु.चित्रा, कु.शिवानी, कु. दिशा, कु.गायत्री आणि कु.प्राची या पाचजणी माझ्या प्रिय मैत्रिणी आहेत. पैकी चित्रा आणि प्राची तर माझ्या बालमैत्रिणीच आहेत. शिवानीसारखी एकतरी मैत्रीण प्रत्येकाला हवीच, कामात खूप व्यस्त असतानाही जेवलीस का? म्हणून विचारणारी, आपली काळजी करणारी तर दिशा सारखीही एक मैत्रीण हवीच जी 'एखादा दिवसही बोलणे झाले नाही तर', का रागावलीस होय असे प्रेमाने विचारणारी, तर पुन्हा माझ्याकडून चूक होणार नाही, आता चुकीचे वागणार नाही असे म्हणून क्षणात कान पकडणाऱ्या शिवानीला कोण विसरेल? अन स्वतःपेक्षाही आपल्या मैत्रिणींच्या करिअरची काळजी वाहणारी, छोटे-मोठे यश मिळताच आपल्या मैत्रिणीच्या पाठीवर कौतुकाची थाप मारणारी गायत्री ... हसता-हसवता हळूच डोळ्यातील अश्रू पुसणारी, दररोज आठवणीने बोलणारी आणि जर कधी रागावली तर 'काय ग तुला तर माझी समजूत पण काढता येत नाही' असे म्हणून हळूच हसणारी चित्रा. ...सगळे जग जेव्हा काम करा, कष्ट करा असे म्हणत असते तेव्हा 'अरे आराम पण करत जा कधी' असे म्हणणारी आणि थोडे जरी लांब गेले तरी भरल्या डोळ्यांनी 'परत कधी येणार गं' असे काळजीने विचारणारी माझी प्रिय मैत्रीण प्राची. अशा आम्ही पाच अगदी जिवलग आणि जीवश्च/कंठश्च मैत्रिणी आहोत याचा आम्हाला फार अभिमान वाटतो. सुख/दुःख/यश/आणि अपयश शेअर करायला जर हक्काचे/काळजातले कोणी

नसेल ते सर्व फिके-फिके आणि रुखे-रुखे वाटते अशी माझी धारणा आहे. आणि अशा हक्काच्या जागा म्हणजे माझ्या या प्रिय मैत्रिणी आहेत याचा कोणाला अभिमान वाटणार नाही?

माझ्या छोट्याशा आयुष्यात जे काही बरे/वाईट प्रसंग आले या सगळ्या प्रसंगात या माझ्या मैत्रिणींनी खूप आधार दिला/काळजी वाहिली त्याबद्दल त्यांची मी कशी उतराई होणार? त्या मलाच कशाला इतर कोणालाही दुःख/वेदना होईल असे वर्तन करताना मला दिसत नाहीत. माझ्याशी आणि इतर सर्वांशी त्या अत्यंत प्रेमाने वागाततात, अर्थात मीही त्यांच्याशी तसेच वागायचा प्रयत्न करते/नवे शिकत राहते. त्या मला किती आवडतात हे मला सांगताच येणार नाही म्हणून मी स्वतःला केवळ भाग्यवान समजते आणि अशा मैत्रिणी जन्मोजन्मी मिळाव्यात अशी मी ईश्वरचरणी प्रार्थना करते. अधिक वेगळ्या शब्दात सांगायचे तर,

“लोक रूप पहातात,
मी हृदय पाहते
लोक स्वप्न पहातात,
मी सत्य पाहते.
फरक एवढाच आहे की,
जगात लोक मैत्रिणी पहातात.
पण मी खरेच सांगते माझ्या
या प्रिय मैत्रिणींमध्ये जग पाहते.”

मी अनुभवलेले अमळनेर येथील १८ वे विद्रोही साहित्य संमेलन

– कु. दीपाली मंगल अहिरे
(एस. वाय. बी.ए. मराठी)

३ फेब्रुवारीला मराठीचा तास होता आम्ही कांबळे सरांच्या लेक्चरला बसलेलो होतो. तेव्हा सरांनी आम्हाला ‘मराठी साहित्य संमेलनाची’ माहिती सांगितली. आणि आम्हाला विचारले की ‘तुम्ही याल का? जमले तर नक्की या’! असे ते म्हणाले. मग आम्ही सरांना सांगितले की ‘पालकांना विचारून सांगतो’. आम्ही पालकांची सहमती घेतली आणि मीनाक्षी मॅडमच्या कॉलची वाट बघत होतो, पण मॅडमचा कॉल रात्र होईपर्यंत आलाच नाही. मग केव्हाच्या केव्हा म्हणजे रात्री साडेआठ वाजता मॅडमचा कॉल आला. मॅडमनी सांगितले, ‘सकाळी जायचे आहे, येणार ना तुम्ही?’ असा त्यांनी आम्हाला प्रश्न विचारला. माझं तर नक्की होतं यायचं, पण ममताचे हो का नाही, हो का नाही चालू होत. कारण फक्त आम्ही दोनच मुली होत्या. मग ममताने तिच्या घरची परवानगी घेतली आणि मग ठरवले की, आता जायचं आहे आणि त्यातच मी मीनाक्षी मॅडमना दहा वाजता कॉल करून आमचा होकार कळवला.

४ फेब्रुवारीच्या सकाळी आठ वाजता आम्ही दोघं ऑटोने रेल्वे स्टेशनसाठी निघालो. तिथे पोहोचल्यानंतर आम्हाला बंगाळ सर भेटले, मग मीनाक्षी मॅडम आणि कांबळे सर आले, त्यानंतर तिकीट काढली. आम्ही सर्वजण प्लॅटफॉर्म दोन वरती गेलो तिथे आम्हाला सरांचे मित्रही जॉईन झाले.

एक तासाच्या प्रवासानंतर आम्ही अमळनेरला पोहोचलो, आणि रिक्षात बसून विद्रोही मराठी साहित्य संमेलनाच्या ठिकाणी गेलो. त्याठिकाणी आम्हाला बरेच साहित्यिक भेटले. सरांनी त्यांच्यासोबत आमची

ओळख करून दिली. आत एन्ट्री करतांना तिथे कवयित्री बहिणाबाई यांचा जाते चालवत असतांनाचे पोस्टर होते. पुढे गेल्यानंतर डाव्या बाजूला साक्षी मलिक यांच्या जस्टिस साठी विद्रोहाचे पोस्टर लावलेले होते. समोर एक तोफ होता आणि त्यावर मोठ्या अक्षरात लिहिलेलं भारतीय संविधानाचे पुस्तक ठेवलेले होते. उजव्या बाजूला खूप प्रमाणात बुक स्टॉल लावले होते. पहिल्या स्टॉलवर खूप नावाजलेल्या साहित्यिकांचे विद्रोही साहित्य होते. त्याठिकाणीच खूप सान्या विद्वानांची चरित्र-आत्मचरित्र होते. जो त्यांनी तोफ ठेवलेला होता त्यांच्यापुढे त्यांनी सत्यमेव जयते चा स्तंभ ठेवलेला होता, पुढे आम्हाला डॉ. बाबासाहेब व तथागत गौतम बुद्ध यांच्या फोटो फ्रेम दिसल्या. आता आम्ही सर्व हॉलमध्ये गेले, तिथे दोन हॉल होते एक व्याख्यानासाठी आणि एक सांस्कृतिक कार्यक्रमासाठी. पहिल्या हॉलमध्ये आम्हाला दिसले की त्या काही लोकांचे गट चर्चेसाठी निर्माण केले होते. त्यातून एक-एक संचालक निवडले. आणि त्यांना विद्रोही विषयावर ग्रुप चर्चा करायला सांगितले आणि निष्कर्ष स्टेजवर येऊन दोन ते तीन मिनिटात मांडायला सांगितले. आम्ही तिथं थोडा वेळ थांबलो. त्याची चर्चा ऐकली, मग आम्ही पुढे गेलो. तिथे चित्रकला प्रदर्शन लावलेले होते व तिथे खूप सारे दर्जेदार चित्रे होती. पुढच्या टप्प्यात प्राचीन काळातील संस्कृती चित्राच्या साहाय्याने दर्शवलेली होती. इथे एक बुद्धांची मोठी आणि खूप सुंदर पेंटिंग होती. आम्हालाही ती पेंटिंग खूप आवडली. आणि मग सरांनी आम्हाला सांगितले की त्या चित्रकाराला जाऊन त्या

पेंटिंगची किंमत विचारा. आम्ही त्या चित्रकाराजवळ खूप उत्साहाने गेलो आणि त्यांना किंमत विचारली. पण त्यांनी आम्हाला सांगितले की ती पेंटिंग विक्रीला नाही आहे. तरी आम्ही त्यांना आग्रह करून किंमत विचारली, त्यांनी आम्हाला किंमत सांगितल्यानंतर आम्हाला इतके आश्चर्य झाले की, जाऊ द्या. तर आम्ही सरांजवळ जाऊन उभे राहिलो. सरांनी आम्हाला विचारले की दीपा, ममता काय किंमत सांगितली? तेव्हा आम्ही त्यांना आश्चर्याने सांगितले की सर, त्यांनी तर डायरेक्ट ९० हजार किंमत सांगितली. सर हसले, आणि बोलले अशा पेंटिंग्स तर कोटी कोटी रुपयांमध्ये सुद्धा लोक विकत घेतात ९० हजार तर खूप कमी आहे.

नंतर आम्ही आदिवासी क्रांतिवीर ख्वाजा नाईक सभा मंडळ या मंडपात गेलो, त्या ठिकाणी मीनाक्षी वाघमारे मॅडमांचा 'मी सावित्री बोलतेय' हा एकपात्री प्रयोग होणार होता. मॅडमांच्या प्रयोगाला वेळ होता, म्हणून आम्ही सरांसोबत जेवणासाठी गेलो आणि मॅडम त्यांच्या प्रयोगाची तयारी करण्यासाठी दुसऱ्या रूममध्ये गेल्या. आमचे जेवण झाल्यानंतर आम्ही मॅडम जवळ गेलो. त्यांच्या प्रयोगाचा टाईम झालेला होता, तर आम्ही त्या मंडपात गेलो. मग तिथे आम्ही माइक वगैरे सेट केले आणि मॅडमनी त्यांचा प्रयोग सुरू केला. प्रयोग सुरू होतास तिथले वातावरण एकदम शांत झाले. लोक एकाग्र होऊन त्यांचा प्रयोग बघू लागले. त्यांचा पाऊण तासाचा प्रयोग संपल्यानंतर त्यांना प्रमाणपत्र व सन्मानचिन्ह देऊन गौरविण्यात आले. मॅडम स्टेजच्या खाली उतरल्यानंतर सर्वांनी त्यांचे खूप कौतुक केले. लहान मुलांपासून तर प्रौढांपर्यंत त्यांच्यासोबत फोटो काढले. काही लोकांनी तर त्यांचा नंबर घेतला आणि त्यांना निमंत्रण दिले

की, हा एकपात्री प्रयोग करण्यासाठी नक्की या. तुमच्या या प्रयोगामुळे आमचे मुलं खूप काही शिकू शकतील असे म्हणाले. मॅडमनी त्यांना होकार दिला. सर्वांचे फोटो काढून झाल्यानंतर आम्ही सुद्धा त्यांच्यासोबत फोटो काढले व त्यांना जेवणासाठी घेऊन गेलो. जेवण झाल्यानंतर मॅडमनी त्यांच्या मैत्रिणींसोबत थोड्या गप्पा मारल्या व त्यांना सांगितले की, आता आम्ही निघतो. आम्ही मॅडम सोबत ज्या ठिकाणी गटचर्चा होत होती त्या ठिकाणी जाऊन बसले. तिथे निरंजन टकले सरांचे व्याख्यान चालू होते. निरंजन सर हे एक नावाजलेले पत्रकार व विचारवंत आहेत. त्यांना व्याख्यानासाठी 'असत्यावर सत्य कथन' हा विषय दिलेला होता त्यात त्यांच्या आवाजामध्ये व शब्दांमध्ये इतके आकर्षण होते की ते इतक्या मोठ्या गर्दीला सुद्धा आकर्षित करीत होते. त्यांच्या एकेक शब्दांमध्ये इतकी ताकत होती की ते ऐकून आम्ही स्तब्ध झालो. त्यांच्या सर्व गोष्टी लोकांना अपील होत होत्या, एकेक वाक्यांना टाळ्यांचा गजर मिळत होता. त्यांनी खूप हसवले पण आणि पेटवले पण. मला तर त्यांचे भाषण पुन्हा ऐकायचे आहे त्यांचे भाषण संपल्यानंतर आम्ही सर्वजण रेल्वे स्टेशनला निघालो. आम्ही स्टेशनवर दहा मिनिटे उशिरा पोहोचल्यामुळे आमची गाडी हुकली आणि आम्हाला दोन तास गाडीची वाट बघावी लागली. नंतर ७ वाजता गाडी आली, आम्ही त्या गाडीत बसलो आणि नऊ वाजता घरी पोहोचलो. आता डोळ्यात झोप होती मात्र तरीही डोळ्यासमोर संमेलन तरळत होते. खरेतर या संमेलनामुळे आयुष्यभर जपून ठेवावा असा अनमोल ठेवा मिळाला आहे हे सांगतानाही खूप आनंद होत आहे.

मी मोडी लिपी आणि माझ्या मैत्रिणी

– कु. सपना भिका खजुरे
एफ.वाय.बी.ए. (समाजशास्त्र)

महाविद्यालयात वावरत असतांना अगदी अचानक माझे आणि माझ्या मैत्रिणींचे लक्ष सूचना फलकावर गेले, तेथे मोडी लिपी संदर्भातील सूचनांचे काही कगद लावलेले दिसले. आम्ही त्या सूचनेचा फक्त मथळा तेवढा वाचला संपूर्ण सूचनेला काही प्रतिसादच दिला नाही. दुसऱ्या दिवशी आमच्या सरांनी आम्हाला 'मोडी लिपीच्या' प्रशिक्षणाबद्दल सांगून त्या प्रशिक्षणाची फी, प्रशिक्षण केव्हा सुरू होणार, आणि मोडी लिपीचे कसे वादातीत महत्त्व आहे अशी सर्व काही माहिती दिली. पण मोडी लिपी म्हणजे नेमके काय हेच मला कळलेना, पुराभिलेख संचालनालयामार्फत या लिपीचे प्रशिक्षण केवळ दहा दिवसांचे आणि फी मात्र तीनशे रुपये होती आणि याचेच आम्हा मैत्रिणींना फार दुःख होत होतं. तरीही आम्ही या प्रशिक्षणाला प्रवेश घेतला त्याचे एक महत्त्वाचे कारण हेही होते की, आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राध्यापकांनी सुद्धा या प्रशिक्षणात प्रवेश घेतला होता.

दिनांक १५ जानेवारीला या प्रशिक्षणाचे उद्घाटन होतं. उद्घाटनाच्या कार्यक्रमाला आम्ही उपस्थित होतो, तेव्हा आम्हाला कळले की, हे प्रशिक्षण देण्यासाठी अर्थात आम्हाला शिकवण्यासाठी कोल्हापूरवरून दोन सर आले होते. आणि त्याचवेळी आम्हाला कळाले की आमच्या महाविद्यालयाच्या व्यतिरिक्त बाहेरून सुद्धा काही व्यक्तींनी या प्रशिक्षणात प्रवेश घेतलेला आहे. असे कळाल्यावर आम्हाला थोडं दुःख झाले, पण फार आनंद सुद्धा झाला. स्टेजवर बसलेल्या कोल्हापूरच्या सरांना बघून आम्हाला फार भीती वाटत होती, कारण त्यांच्या चेहऱ्यावरून, हावभावावरून

त्यांचा स्वभाव खूप कडक वाटत होता. कार्यक्रम संपल्यानंतर आमच्या मोडी लिपीच्या प्रशिक्षणाचा पहिला दिवस सुरू झाला. वर्गात मी आणि माझ्या मैत्रिणी एक नंबरच्या बेंचवर बसलो, कारण आम्हाला मोडी लिपी शिकण्याची जितकी भीती होती तितकाच आनंदही होता. सर्वप्रथम सरांनी फळ्यावर मोडी लिपी मध्ये एक नाव लिहिले आणि सरांनी पहिला धडा शिकवायला सुरुवात केली. सर्वात आधी सरांनी अशी अक्षरे शिकवली की, जे थोडीफार देवनागरी लिपीशी मिळते जूळते होते. नंतर सरांनी दुसरा धडा शिकवायला सुरुवात केली, तर आम्ही सर्वजण ती अक्षरे, वेलांटी व उकार बघून जागेवरच थक्क झालो. ती अक्षरे इतके कठीण होती की सर्वांच्या तोडून कंटाळवाणाचे आवाज निघाले. आमचे कंटाळवाणे आवाज ऐकून सरांनी आम्हाला असं प्रत्युत्तर दिले की, जर तुम्हाला आधीच एक अक्षर दाखवली असती तर निम्मे विद्यार्थी वर्ग सोडून पळून गेले असते, या वाक्यावर काहींचे चेहरे हसरे झाले तर काहींना ती अक्षरे बघूनच ताण आला. मला या मोडी लिपीच्या प्रशिक्षणाचे महत्त्व तेव्हा कळाले जेव्हा मला समजलं की या प्रशिक्षणासाठी खूप काही विद्यार्थी बाहेरगावी किंवा दुसऱ्या शहरातून आलेले होते. तेव्हापासून या लिपीला खूप वेळ आणि महत्त्व दिले.

प्रशिक्षणाच्या तासाला उत्तर द्यायला आम्हा मैत्रिणीचा पहिला नंबर असायचा. आमच्या महाविद्यालयाचे प्राध्यापक तर आमचे उत्तर ऐकूनच थक्क व्हायचे, या प्रशिक्षणाचे दहा दिवस कुठे गेले कळलेच नाही. मोडी लिपीच्या प्रशिक्षणात सर्व

सहभागी विद्यार्थ्यांनी कोल्हापूरच्या सरांना निरोप द्यायचा ठरवला आणि निरोप समारंभाचा कार्यक्रम पार सुद्धा पडला. आम्हाला फार दुःख झालं असे वाटत होते की हे प्रशिक्षण अजून काही दिवस असायला हवे. पण पुराभिलेख संचालनालयामार्फत हे मोडी लिपीचे प्रशिक्षण फक्त दहा दिवसांचे होते.

दिनांक २५ जानेवारीला सकाळी ८ वाजता आमची 'मोडी लिपी' प्रशिक्षण वर्गाची लेखी परीक्षा होती. परीक्षेची इतकी भीती होती की परीक्षेला जावेसे वाटतच नव्हते, कारण पहिल्यांदा अशा प्रकारची परीक्षा देत होतो. परीक्षा सकाळी आठ वाजता होती, आम्हाला थोडा उशीरच झाला होता. परीक्षा हॉलमध्ये सगळेजण रोल नंबर ने न बसता आपापल्या मर्जीने बसले होते पण पर्यवेक्षक सर आल्यावर त्यांनी सर्वांना रोल नंबर नुसार बसवले. आम्ही मैत्रिणींनी सोबत प्रवेश घेतल्यामुळे आमचे रोल नंबर लागोपाठ होते. यामुळे आम्ही जवळ जवळच बसलेलो होतो. परीक्षेची वेळ झाली आणि पेपर सुरू झाला. पेपर लिहिताना काही शब्द आठवत नसले की मी वारंवार मागे पुढे

आजूबाजूला बघायची तर आमच्या प्राध्यापकांना आश्चर्य व्हायचं त्यांना वाटायची की माझा पेपर पूर्ण लिहून झाला. मला पेपर लिहिताना फार तणाव सुद्धा येत होता. मनात असा विचार होता की आपण ही परीक्षा नापास तर होणार नाही ना? पण एक विचार असा वाटत होता की मी पास होईल. वेळेच्या आधीच माझा पेपर झाला होता. परीक्षेचा वेळ संपला आणि पर्यवेक्षकांनी आणि सगळ्यांचे पेपर जमा केले. परीक्षा हॉलच्या बाहेर आल्यानंतर सगळ्यांचा एकमेकांना हाच प्रश्न की तू किती पेपर लिहिला. काही-काही चेहरे उदास होते. तर काहींचे आनंदी होते. आता फक्त सगळ्यांना निकाल लागायची उत्सुकता होती आणि दिनांक २९ फेब्रुवारीला निकाल लागला. निकाल लागताच, मी सगळ्यांचे मार्क आणि श्रेण्या बघितल्या. तर बघते तर काय, आमचे काही प्राध्यापकच नापास झाले आणि काही तृतीय श्रेणीने पास झाले होते आणि मी या परीक्षेत द्वितीय क्रमांक मिळवला होता...!

स्वप्न

– कु. निशा राजेंद्र पाटील
बी.ए. प्रथम वर्ष

स्वप्न म्हणजे नेमके काय? रात्री झोपेत पाहतो ते? नाही. झोपेत पाहतो ते काल्पनिक स्वप्न आणि उघड्या डोळ्यांनी पाहतो ते भविष्याची स्वप्न. भविष्याची काळजी प्रत्येकालाच असते हे खरे असले तरी आपल्यापेक्षा आपल्या आई-बाबांना त्याची जास्त काळजी असते. आपल्या मुलांनी मोठे व्हावे, जीवनात प्रगती करावी असे प्रत्येक आई-वडिलांना वाटते, मात्र आपण काय करतो? भविष्याचा विचार सोडून पूर्ण जगाचा विचार करतो. हे खरेच आहे कि आपले वय मौज/मज्जा/मस्ती करण्याचे कॉलेज लाईफ इन्जोय करायचे असते; तितकेच किंबहुना त्यापेक्षाही अधिक आपल्या स्वप्नांना आकार देण्याचे सुद्धा असते हेही विसरायला नको. आणि नेमके हेच वय दिशा भटकण्याचेही असते. आपले मित्र कोणती जी स्ट्रीम निवडतात तीच स्ट्रीम आपणही निवडतो आणि तिथेच आपली गोची व्हायला प्रारंभ होतो.

डॉक्टर/इंजिनिअर व्हायचे हे आपण अगदी लहानपणापासून ठरवलेले असते आणि दहावी नंतर आपल्या स्वप्नांनी दिशा बदललेली असते. काय करावे बऱ्याचवेळा हे आपणालाच कळत नसते. कोणी काही सांगते तर कोणी काहीच आणि आपणही हाताचे सोडून पळत्याच्या मागे लागत असतो. प्रत्येकामध्ये काही एक कौशल्य असते. त्याला नेमकेपणाने आपणाला ओळखता यायला हवे. गरजेचे नसते कि प्रत्येकाने डॉक्टर/वकील/इंजिनिअर अथवा प्रोफेसरच व्हायला हवे. आपल्या आतल्या आवाजाला ओळखून अर्थात आपल्यातील कला/कौशल्यावर आपण काम करायला हवे व तेच आपले करिअर

म्हणून घडवायला हवे. आवडीच्या क्षेत्रालाच करिअर म्हणून घडवण्यासारखी दुसरी सुंदर गोष्ट कोणती असू शकते? कोणाला डान्सची आवड असेल तर करावे त्याने डान्समध्ये करिअर. कोणी सुंदर गात असेल तर त्याने गायक म्हणून पुढे का येवू नये? आपण आपल्या आवडीच्या गोष्टीकडे करिअर म्हणून बघतच नाहीत. आणि त्यात लोक ..आरे बापरे हे लोक म्हणजे ना लय भारी ...कधी कोणाला गोत्यात आणतील याचा काहीच नेम नसतो. न विचारता सल्ले देणाराची आपल्या देशात कमी नाही. आपल्या आवडीच्या क्षेत्रात करिअर करावे म्हटले की, हे लोक म्हणणार यात कुठे करिअर होत असते का? माझ्या बाबतीतही असेच काहीसे घडले. मला लहानपणापासून अभिनयाची आवड. ती मी नेटाने जोपासली. मी छोट्या-मोठ्या नाटकात काम करायला लागली. त्यात यशही मिळत गेले. वयासोबत माझी आवडही वाढत गेली. आणि अशातच मला सल्ले मिळायला सुरुवात झाली. नाटक/अभिनय हे लहान असेपर्यंत ठीक मात्र आता तू शिक्षणाकडे लक्ष द्यायला हवे. आणि त्याचा परिणाम म्हणून मीही विचार करायला लागले की, आपण काय करायला हवे? त्यात माझ्या पप्पांना वाटायचे मी यु.पी.एस.सी. करायला हवे. त्या देवदास मध्ये शाहरुख खान म्हणतो ना, 'पापाने कहा घर छोड दो, पारो ने कहा शराब छोड दो' असेच काही तरी माझ्याही बाबतीत झाले आणि मी यु.पी. एस.सी.चा अभ्यास सुरू केला. पण ते काही मला जमेल असे वाटत नव्हते, आणि मग माझ्या मनात विचार यायचे आपल्याला जे जमत नाही, जे करायचे

नाही ते आपण करतोय आणि आपल्यात जे गट्स आहेत त्याकडे मात्र आपण दुर्लक्ष करतोय, त्यापासून हळूहळू दूर जातोय. आणि अगदी निश्चयाने माझ्या प्लस पॉईंटवर मी पुन्हा एकदा फोकस करायला प्रारंभ केला आणि त्यानंतर माझ्या शॉर्ट फिल्म/अल्बम/साँगस आणि विविध नाटकात मी दिसू लागले.

सांगण्याचा मुद्दा हा की आपली काळजी करणाराविषयी पूर्ण आदर करत आपण आतल्या आवाजाला ओळखायला हवे. त्यावर लक्ष केंद्रित

करून तिथेच मेहनत घ्यायला हवी. तर आणि तरच आपल्या आयुष्याचे सूर झंकारतील. आपले आयुष्य आनंदित होईल आणि इतरांनाही आपण हा आनंद देवू शकू. तसे न झाले तर आपले आयुष्य निरस, कंटाळवाणे होण्याची शक्यताच अधिक हे नाकारता येणार नाही. दोस्तहो, गर्दीचा भाग होऊन कोणाचे भले झालेय? ते आपले होणार आहे. आपण आपल्या शर्तीवर जगायला शिकले पाहिजे. आहे मंजूर?

हिंदी विभाग

- भारतीय लोकतंत्र में महिलाओं की भूमिका – कु.कोमल उमेश कोळी
- राष्ट्रीय स्वास्थ्य नीति – कु.अंजना प्रमोद बन्हाटे
- सफल व्यक्तित्व का आधार : आत्मविश्वास – कु.अंकिता दिलीप गजरे
- सिसक रही धरती – कु.तनूजा भानूदास पाटिल
- स्वतंत्र और निष्पक्ष चुनाव को प्रभावित करने वाले कारक – कु.रूपाली अमर पासी

भारतीय लोकतंत्र में महिलाओं की भूमिका

— कु. कोमल उमेश कोळी
बी.ए. भाग २ (हिंदी)

२१ वीं सदी शुरुआत से महिलाओं कि रही है। इन सालों में महिलाओं का भारत कि आर्थिक व्यवस्था में योगदान बढ़ा है। इसका ही परिणाम है कि आज भारत कि महिलाएं राजनीति, कारोबार, कला तथा नौकरियों में पहुँच कर नये आयाम गढ़ रही हैं। भूमण्डलीकृत विश्व में भारत की नारी ने अपनी एक नितांत सम्मानजनक जगह कायम कर ली है। आंकड़े दर्शाते हैं कि प्रतिवर्ष कुल परीक्षार्थियों में ५० प्रतिशत महिलाएँ डॉक्टरी की परीक्षा उत्तीर्ण करती हैं। स्वतंत्रता के बाद लगभग १२ महिलाएँ विभिन्न राज्यों की मुख्यमंत्री बन चुकी हैं। भारत के अग्रणी सॉफ्टवेयर उद्योग में २१ प्रतिशत पेशेवर महिलाएँ हैं। फौज, राजनीति, खेल, पायलट और उद्यमी सभी क्षेत्रों में जहाँ वर्षों पहले तक महिलाओं के होने की कल्पना भी नहीं की जा सकती थी, वहाँ सिर्फ महिलाओं ने स्वयं को स्थापित ही नहीं किया है बल्कि वहाँ सफल भी हो रही हैं।

महिलाओं को शिक्षा देने तथा सामाजिक कुरीतियों को दूर करने के लिये जो सुधार आन्दोलन शुरू हुआ उससे समाज में एक नयी जागरूकता पैदा हुई है। बाल-विवाह, भ्रूण-हत्या पर सरकार द्वारा रोक लगाने का काफी प्रयास हुआ है शैक्षणिक गतिशीलता से पारिवारिक जीवन में परिवर्तन हुआ है। गाँधी जी ने कहा था कि एक लड़की की शिक्षा एक लड़के की शिक्षा की उपेक्षा अधिक महत्वपूर्ण है क्योंकि लड़के को शिक्षित करने पर वह अकेला शिक्षित होता है किन्तु एक लड़की की शिक्षा से पूरा परिवार शिक्षित हो जाता है। शिक्षा ही वह कुंजी है जो जीवन के वह

सभी द्वार खोल देती है। शिक्षित महिलाओं को राष्ट्रीय व अन्तर्राष्ट्रीय स्तर पर सक्रिय होने में बहुत मदद मिली। महिलाएँ अपनी स्थिति व अपने अधिकारों के विषय में सचेत होने लगी हैं, आज देखने में आया है कि महिलाओं ने स्वयं के अनुभव के आधार पर, अपनी मेहनत और आत्मविश्वास के आधार पर अपने लिए नई मंजिलें, नये रास्तों का निर्माण किया है।

वर्तमान समय में भारतीय सरकार द्वारा महिलाओं के उत्थान के लिए अनेक कार्यक्रम एवं योजनाओं का संचालन किया जा रहा है इससे स्त्रियों की स्थिति में काफी बदलाव आए हैं, इसका ही परिणाम है कि इस बार के चुनाव में बीजेपी को जो अविस्मरणीय जीत हासिल हुई है उसको दिलाने में महिलाओं कि बहुत बड़ी भूमिका रही है। इसकी रूपरेखा का निर्माण कहीं न कहीं प्रधानमंत्री मोदी के द्वारा जो देश व्यापी योजनाएँ चलाई गई उनका काफी योगदान है। केंद्र में एनडीए सरकार ने जो उज्ज्वला योजना, बेटी बचाओ-बेटी पढ़ाओ, सौभाग्य, जनधन, मुद्रा लोन आदि के रूप में जो योजनाएँ चलाई उन्होंने सीधे तौर पर महिला मतदाताओं को अपनी ओर आकर्षित किया है। इसको हम चुनावी परिणामों के माध्यम से भी देख सकते हैं कि मोदी सरकार ने जिन पांच राज्यों उत्तर-प्रदेश, पश्चिमी बंगाल, बिहार, मध्य-प्रदेश, राजस्थान की २१६ सीटों पर जीत हासिल की है उसमें से भाजपा ने १५६ यानी ६६% सीटों पर जीत हासिल कि है। ध्यान देने वाली बात है कि मोदी सरकार ने जो ४.३० करोड़ के करीब जो उज्ज्वला गैस कनेक्शन बांटे हैं उनमें से ४८% कनेक्शन उत्तर प्रदेश एवं बंगाल

में बांटे गए। इससे इस बात का अनुमान लगाया जा सकता है कि चुनाव परिणाम आने से पूर्व उत्तर प्रदेश में बीजेपी को एसपी, बीएसपी गठबंधन के चलते भारी नुकसान के जो कयास लगाये जा रहे थे उनको गलत साबित करने में उज्ज्वला योजना तथा अन्य महिला केंद्रित योजनाओं ने मुख्य भूमिका निभाई है।

स्वामी विवेकानन्द का मानना है कि किसी भी राष्ट्र की प्रगति का सर्वोत्तम थर्मामीटर है, वहाँ की महिलाओं की स्थिति। हमें महिलाओं को ऐसी स्थिति में पहुंचाने की कोशिश करनी चाहिए, जहाँ वे अपनी समस्याओं को अपने ढंग से खुद सुलझा सकें। हमारी भूमिका महिलाओं की ज़िंदगी में उनका उद्धार करने वाले की न होकर उनका साथी बनने और सहयोगी की होनी चाहिए। क्योंकि भारत की महिला इतनी सक्षम है कि वे अपनी समस्याओं को खुद सुलझा सकें। कमी अगर कहीं है तो बस इस बात की, हम एक समाज

के तौर पर उनकी क़ाबिलियत पर भरोसा करना सीखें। ऐसा करके ही हम भारत को उन्नति के रास्ते पर ले जा पाएंगे। ऐसे में भारतीय राजनैतिक परिवेश में फ़िलहाल वक्त जो ७८ महिला सांसद चुन कर आई हैं उन्हें देश की अन्य महिलाओं कि आवाज को संसद में मज़बूती से उठाना चाहिए। इसके साथ ही सालों से सदन में जो महिला आरक्षण बिल लंबित है उसको भी पारित कराने की कोशिश करनी चाहिए। और साथ ही महिलाओं से जुड़े समकालीन ज्वलंत मुद्दों को भी सदन में मज़बूती से रखें। यदि ये निर्वाचित सांसद इन सभी विषयों को गंभीरता से सदन में उठाती हैं और इस दिशा में कुछ ठोस निर्णय लिया जाता है तो यह देश कि एक बड़े नागरिक वर्ग के साथ न्याय होगा ही साथ ही भारतीय लोकतंत्र को और मज़बूती प्रदान करेगा जो देश और समाज सभी के हित में होगा।

राष्ट्रीय स्वास्थ्य नीति

- कु. संजना प्रमोद बन्हाटे
- बी.ए. भाग-२ हिंदी

“यदि धन खो दिया तो हमने कुछ नहीं खोया है, लेकिन यदि स्वास्थ्य खो दिया तो अवश्य कुछ खो दिया है।” यह फ्रांसीसी लोकोक्ति बताती है कि स्वास्थ्य हमारे जीवन का सबसे महत्वपूर्ण पहलू है और किसी भी कीमत पर इससे समझौता नहीं किया जा सकता। कहा भी जाता है कि स्वस्थ शरीर में ही स्वस्थ मस्तिष्क निवास करता है। लेकिन कोविड महामारी ने हमारी स्वास्थ्य के प्रति जागरूकता और तैयारी की पोल खोल दी। और प्रकृति प्रदत्त ऑक्सीजन के लिए भी मनुष्य तरस गया और स्थितियां इतनी भयावह लगने लगी थीं कि संपूर्ण मानव प्रजाति का अस्तित्व ही खतरे में पड़ता दिखाई दे रहा था। खैर कड़ी मशक्कत और अथक प्रयासों से जैसे तैसे इस आपदा ने पीछा तो छोड़ दिया पर मानवों और सरकारों के दिलों दिमाग में ऐसे निशान छोड़ें हैं जो आने वाले कई दशकों तक उन्हें स्वास्थ्य की महत्ता की याद दिलाते रहेंगे। इससे स्वास्थ्य को ‘टेकेन फॉर ग्रांटेड’ लेने की भूल सरकारें और मनुष्य आगे कभी न कर सकेंगे। इतना संदर्भ देने का मतलब सिर्फ इतना है कि सुश्रुत, चरक और वाग्भट्ट जैसे आयुर्वेदिक मनीषियों और आधुनिक समय में जेनेरिक फार्मसी की भूमि भारत में स्वास्थ्य की स्थिति क्या है। इसी आलोक में आज २०१७ में जारी की गयी राष्ट्रीय स्वास्थ्य नीति के विभिन्न पहलुओं की चर्चा करेंगे और जानेंगे कि इस नीति के उद्देश्यों की तरफ हमने कितने कदम बढ़ाए हैं। स्वास्थ्य क्षेत्र में सार्वजनिक-निजी भागीदारी आज का सच बन चुका है, निजी क्षेत्र की सहभागिता के बिना इतनी बड़ी आबादी को स्वास्थ्य सुविधाएं

उपलब्ध कराना नामुमकिन-सा है। इस नीति में स्वास्थ्य सेवाओं के क्षेत्र में महत्वपूर्ण कमियों को दूर करने के लिए निर्धारित मानदंडों के मुताबिक समयबद्ध गुणवत्तापूर्ण सेवाओं की उपलब्धता के आधार पर उन संगठनों और निजी क्षेत्र के साथ सहयोग करने की बात की गयी है जो लाभ के लिए कार्य नहीं करते हैं।

भारत अब भी ७० प्रतिशत से अधिक चिकित्सा उपकरण और यंत्र आयात करता है। इस नीति में मेक इन इंडिया के जरिए इनके घरेलू उत्पादन पर जोर दिया गया है। इसके अलावा, निजी सेक्टर को बढ़ावा देने के लिए आर्थिक प्रोत्साहन देने की बात भी कही गयी है।

इन सब के अलावा इस नीति में जेनेरिक दवाओं की उपलब्धता सुनिश्चित करवाना, प्राथमिक, द्वितीयक और तृतीयक स्वास्थ्य सुविधाओं में सुधार करना, वैक्सीनेशन मानसिक स्वास्थ्य, नए उत्पाद की खोज, अनुसंधान और नैदानिक परीक्षण में शामिल होने वाले लोगों के अधिकारों की सुरक्षा जैसे कई पहलुओं पर प्रकाश डाला गया है। कोई नीति कितनी भी अच्छी हो, वह अच्छी तभी मानी जाती है जब उसका क्रियान्वयन भी बेहतर तरीके से किया गया हो। ज़रूरत इस बात की है कि अब इस नीति को कोविड जैसी आपदा के संदर्भ में देखा और समझा जाए।

बेहिसाब बढ़ता हुआ उपभोक्तावाद और बदलती जीवन शैली ने हमें अत्याधिक धनोपार्जन के लिए प्रेरित किया है और धन अर्जन ही हमारी अंतिम इच्छा बन कर रह गयी है, ऐसे में राष्ट्रपिता महात्मा गांधी के एक कथन को उद्धृत करना महत्वपूर्ण है, जिसके

अनुसार 'केवल स्वास्थ्य ही वास्तविक सम्पत्ति है।' हमारे बूढ़े बुजुर्ग अक्सर कहा करते थे सबसे पहले स्वास्थ्य है बाकी सारी चीजें बाद में आती हैं। इतनी बड़ी युवा जनसंख्या अगर स्वस्थ और कुशल नहीं होगी तो ५ ट्रिलियन की अर्थव्यवस्था के सपने को साकार करना मुश्किल हो जाएगा और हम सतत विकास लक्ष्यों की प्राप्ति की तरफ प्रभावी कदम नहीं उठा पाएंगे। पिछले ७० वर्षों में भारत की जनसंख्या एक अरब बढ़ गई है, लेकिन स्वास्थ्य देखभाल का बुनियादी ढांचा आनुपातिक दर से नहीं बढ़ा है और स्वास्थ्य देखभाल में जेब से लगने वाली लागत में लगातार बढ़ोतरी हुई है। आयुष्मान भारत जैसी योजना ने स्वास्थ्य क्षेत्र में एक बड़े बदलाव की पहल की है पर स्वास्थ्य बीमा को लेकर जागरूकता अब भी नहीं के बराबर है, जबकि कम विकसित देशों में स्वास्थ्य

बीमा का कवरेज भारत से कहीं बेहतर है। राष्ट्रीय स्वास्थ्य नीति तभी सफल हो सकती है जब स्वास्थ्य में निजी क्षेत्र को सार्वजनिक क्षेत्र के साथ बेहतर तरीके से नियोजित किया जाए। जिससे स्वास्थ्य के अधिकार का दायरा व्यापक होगा और 'सर्वे भवन्तु सुखिनः सर्वे संतु निरामया' की उक्ति को चरितार्थ किया जा सकेगा। वहीं, राष्ट्रीय स्वास्थ्य नीति को २००२ की स्वास्थ्य नीति के बाद से अब तक हुई प्रगति से आगे काम करना है। देखना है कि यह अपने उद्देश्यों को किस हद तक प्राप्त कर पाती है। भारत में स्वास्थ्य के क्षेत्र में काफी काम हुआ है परन्तु अभी और बहुत काम होना बाकी है। देश में स्वास्थ्य संरचना, उपचार, परीक्षण व शोध पर निरंतर कार्य करने की आवश्यकता है ताकि सबके स्वास्थ्य का सपना साकार हो सके।

सफल व्यक्तित्व का आधार : आत्मविश्वास

– कु. अंकिता दिलीप गजरे
बी.ए. भाग १ (अर्थशास्त्र)

कुछ लोग कोई भी काम पूरे आत्मविश्वास से करते हैं। आप उन्हें कोई भी चुनौती देंगे तो वे खुश होकर उसे स्वीकार करेंगे। कठिन-से-कठिन परिस्थिति में भी उन्हें घबराहट नहीं होती। ऐसे लोगों की पूरे जमाने पर धाक होती है। कुछ लोग तो यहाँ तक कहते हैं कि दुनिया का इतिहास और कुछ नहीं है, वह सिर्फ उन मुट्ठी भर लोगों की कहानी है जिन्हें खुद पर यकीन था। दूसरी तरफ, आपका सामना ऐसे लोगों से भी हुआ होगा जो हमेशा आत्मविश्वास के अभाव से जूझते नज़र आते हैं। वे चाहते हैं कि वे हमेशा बने-बनाए रास्तों पर चलते रहें और उनके जीवन में किसी भी तरह के जोखिम का स्थान न हो। ऐसे लोगों के नाम इतिहास में दर्ज नहीं होते। कोई नहीं चाहता कि उसका व्यक्तित्व इसी तरह का आत्मविश्वास-रहित व्यक्तित्व हो।

दरअसल आत्मविश्वास का संबंध 'स्व' या 'सेल्फ' की अवधारणा से है। 'सेल्फ' की धारणा मनोविज्ञान का एक महत्वपूर्ण प्रसंग है जिसका सरल अर्थ है कि व्यक्ति की स्वयं अपने बारे में क्या राय है? सीधा-सा नियम है कि अगर व्यक्ति की अपने बारे में राय अत्यंत सकारात्मक होगी तो वह आत्मविश्वास से भरपूर रहेगा और अगर खुद उसकी राय अपने बारे में सकारात्मक नहीं होगी तो वह आत्मविश्वास की कमी से जूझेगा। इसलिये किसी भी व्यक्ति के आत्मविश्वास के स्तर को समझना हो तो उसके 'सेल्फ कंसेप्ट' या 'सेल्फ इमेज' को समझने की कोशिश करनी चाहिये।

ज्यादा महत्वपूर्ण सवाल यही है कि व्यक्ति की 'सेल्फ' की धारणा कैसे बनती है? इस संबंध में एक

प्रसिद्ध समाजशास्त्री चार्ल्स हटन कूले का एक अत्यंत रोचक कथन है- “मैं वह नहीं हूँ जो मैं समझता हूँ कि मैं हूँ, मैं वह भी नहीं हूँ जो तुम समझते हो कि मैं हूँ, मैं वह हूँ जो मैं समझता हूँ कि तुम समझते हो कि मैं हूँ।” (I am not who you think I am; I am not who I think I am; I am who I think you think I am)। इस भूल-भुलैया जैसे कथन का सरल अर्थ यह है कि मेरी अपने बारे में छवि या धारणा इस बात से तय नहीं होती कि मैं अपने बारे में क्या सोचता हूँ। वह इस बात से भी तय नहीं होती कि बाकी लोग मेरे बारे में क्या सोचते हैं क्योंकि मैं वस्तुनिष्ठ रूप से यह जान ही नहीं सकता कि कोई दूसरा व्यक्ति मेरे बारे में क्या सोचता है। अपनी नज़र में मेरी छवि इस आधार पर बनती है कि मुझे दूसरों की निगाह में अपने प्रति कैसा भाव नज़र आता है? अगर मुझे लगता है कि अधिकांश लोग मेरा सम्मान करते हैं तो मेरी नज़रों में भी मेरा सम्मान बढ़ जाएगा और यदि मुझे लगा कि अधिकांश लोग मुझे महत्व नहीं देते हैं तो धीरे-धीरे मैं भी खुद को महत्वहीन समझने लगूंगा और अल्प-आत्मविश्वास का शिकार हो जाऊंगा।

यहाँ दो और अवधारणाओं को समझने की ज़रूरत है जिन्हें 'सिग्निफिकेंट अदर्स' तथा 'जनरलाइज़्ड अदर्स' कहते हैं। इनसे पता चलता है कि व्यक्ति की 'सेल्फ इमेज' बनाने में किसी व्यक्ति का कितना योगदान होता है। गौरतलब है कि किसी भी व्यक्ति की निगाह में सभी संबंधित व्यक्तियों का बराबर महत्व नहीं होता। कुछ लोग उसके लिये बेहद खास होते हैं जिनकी नज़रों में गिरना वह बर्दाश्त नहीं कर सकता।

जिनकी नज़रों में उठने के लिये वह एड़ी-चोटी का ज़ोर लगाने को तैयार रहता है। इन व्यक्तियों को 'सिग्निकैंट अदर्स' कहा जाता है। दूसरी ओर, तमाम ऐसे लोग भी हमारी जिंदगी का हिस्सा होते हैं जिनकी राय हमारे लिये महत्व नहीं रखती। हमें इस बात से फर्क ही नहीं पड़ता कि वे हमारे बारे में अच्छा सोचते हैं या बुरा। इन व्यक्तियों को 'जनरलाइज़्ड अदर्स' कहते हैं। कहने की ज़रूरत नहीं कि व्यक्ति के आत्मविश्वास का स्तर मोटे तौर पर इस बात से तय होता है कि 'सिग्निकैंट अदर्स' की उसके बारे में क्या धारणा है?

हमें दो प्रयास निरंतर करने चाहिये-पहला तो यह कि हम अपनी 'सेल्फ इमेज' को न बिगड़ने दें ताकि अति-आत्मविश्वास या अल्प-आत्मविश्वास हम पर हावी न हो और दूसरा यह कि जब कभी विकृत 'सेल्फ इमेज' से जूझ रहे व्यक्ति को देखें तो अपने स्तर पर थोड़ी-बहुत ऐसी कोशिश ज़रूर करें जिससे वह विकृति समाप्त या कम हो जाए। अल्प-आत्मविश्वास से जूझ रहे व्यक्ति की बार-बार प्रशंसा करें ताकि आपकी आँखों में अपना सम्मान देखकर उसे खुद पर भरोसा जमने लगे और अति-आत्मविश्वास से युक्त व्यक्ति को चोट पहुँचाए बिना थोड़ा-बहुत उन चुनौतियों का अहसास कराएँ जिनसे अभी तक उसका सामना नहीं हुआ है और इसी वजह से वह हवा में उड़ रहा है।

अपने आत्मविश्वास को सही स्तर पर बनाए

रखना भी ज़रूरी है क्योंकि बिना आत्मविश्वास के कोई बड़ा काम संभव नहीं है। बस यह ध्यान रहे कि आत्मविश्वास ज़रूरत से ज्यादा न हो। इसका उपाय यह है कि कभी-कभी अपने से श्रेष्ठ व्यक्तियों से मिलते रहें, कुछ महान लोगों की जीवनियाँ पढ़ते रहें ताकि उनकी महानता की तुलना में अपनी लघुता का अहसास बना रहे। कभी-कभी अपने से कमतर व्यक्तियों के साथ भी तुलना करते रहना चाहिये (उन्हें बताए बिना) ताकि अपनी क्षमताओं पर भरोसा भी बना रहे। एक अच्छा उपाय यह भी है कि व्यक्ति ईमानदारी से अपनी डायरी लिखे जिसमें वह सहज होकर खुद से बात कर सके-अपनी कमज़ोरियाँ स्वीकार कर सके और अपनी उपलब्धियों पर इतरा भी सके।

एक छोटी-सी पर महत्वपूर्ण बात यह भी है कि व्यक्ति का आत्मविश्वास सभी क्षेत्रों में बराबर विभाजित नहीं होता। बहुत संभव है कि छोटे समूह में अपनी धाक जमाने वाला व्यक्ति बड़े समूह के सामने घबराहट का शिकार हो जाए या किसी खेल का चैम्पियन मानवीय संबंधों की दुनिया समझने के मामले में धूल चाटने लगे। किसी को किसी खास विषय पर आत्मविश्वास से भरा देखकर डरना नहीं चाहिये क्योंकि हो सकता है कि जिस क्षेत्र में आपके पास आत्मविश्वास है, उस क्षेत्र में वह आपके सामने पिढ़ी साबित हो।

सिसक रही धरती

— कु. तनूजा भानूदास पाटील
बी. ए. भाग २ (हिंदी)

दुनियाभर में लोग अब ग्लोबल वार्मिंग से होने वाले खतरों को पहचानने लगे हैं। इसकी बानगी हाल में आए स्विट्जरलैंड बनाम क्लिमासेनियोरिनन श्वेइज केस में यूरोप की शीर्ष मानवाधिकार अदालत द्वारा दिए गए फैसले में देखने को मिली। क्लिमासेनियोरिनन श्वेइज स्विट्जरलैंड में ६४ वर्ष से अधिक उम्र की २००० से ज़्यादा महिलाओं का एक समूह है जिसने जलवायु संरक्षण पर सरकार द्वारा ध्यान नहीं दिए जाने को लेकर सरकार पर केस किया था। क्लिमासेनियोरिनन की स्थापना साल २०१६ में तब हुई जब कुछ रिटायर्ड महिलाओं ने देखा कि जलवायु संकट को लेकर सरकार कुछ खास ध्यान नहीं दे रही है। इसे देखते हुए इन महिलाओं ने अपनी यूनियन बनायी और सरकार को पर्यावरण को लेकर जवाबदेह बनाने के मिशन पर काम करना शुरू कर दिया। और सरकार को कोर्ट तक खींचकर ले गयी, शुरुआत में उन्हें कई असफलताओं का सामना करना पड़ा परंतु वो पीछे नहीं हटीं। कोर्ट में अपनी बात रखते हुए उन्होंने कहा, “सरकार ने जलवायु परिवर्तन को लेकर पर्याप्त काम नहीं किए, जिससे उनके सामने लू से मरने का संकट पैदा हो गया है और उम्र व लिंग की वजह से उन्हें जलवायु परिवर्तन के प्रभावों से सबसे ज़्यादा खतरा है।” कोर्ट ने महिलाओं के पक्ष में फैसला सुनाते हुए कहा कि स्विट्जरलैंड की सरकार ने जलवायु परिवर्तन को लेकर उचित कदम नहीं उठाए हैं जिससे नागरिकों के मानवाधिकारों का हनन हुआ है।

वहीं, ग्लोबल वार्मिंग के कारण समुद्री जलस्तर और जैवविविधता में भी तेजी से बदलाव देखने को

मिल रहे हैं। १८८० के पश्चात वैश्विक समुद्र स्तर में लगभग ८ इंच की वृद्धि हुई है और ग्लोबल वार्मिंग के बढ़ते प्रभाव के कारण २१०० तक समुद्र के जल स्तर में १ से ६ फीट तक की वृद्धि होने का अनुमान लगाया गया है। जिससे कई द्वीप और समुद्र तटीय शहर विलुप्त हो जाएंगे और पर्यावरणीय शरणार्थियों का संकट भी तेजी से बढ़ेगा। बांग्लादेश के तटवर्ती इलाके और किरिबाती व तुवालू द्वीप में रहने वाले लोग इसके प्रत्यक्ष भोक्ता हैं। समुद्री संसाधनों के दोहन की लालसा ने यहां रहने वाली प्रजातियों के जीवन और अस्तित्व पर प्रश्नचिन्ह लगा दिया है। एक रिपोर्ट के मुताबिक, १९६० के मुकाबले २०१६ में हर १० मछली में केवल १ बड़ी मछली बची है, जिससे पूरा खाद्य-चक्र ही प्रभावित हो गया है। ऐसे ही दोहन होता रहा तो अगले दस सालों में पूरी मत्स्य संपदा के समाप्त होने का अनुमान है। दुनिया की ५० प्रतिशत ऑक्सीजन समुद्री फाइटोप्लैंक्टन से आती है और इनके बचे रहने के लिए मछलियों का होना जरूरी है, पर कुछ कंपनियों ने इनका भी दोहन शुरू कर दिया है। इसके अलावा, जिस गति से समुद्र में प्लास्टिक डाला जा रहा है अगले ३० सालों में समुद्र में मछलियों और प्लास्टिक का वजन बराबर होगा।

कहना ठीक होगा कि कोरोना की तबाही प्रकृति से छेड़छाड़ का ही नतीजा था। जिसकी दहशत हर मुल्क ने महसूस की। यह एक शुरुआत भर है। अगर अब भी हमने अपने जीने के तौर-तरीके नहीं बदले तो ऐसी और कई आपदाएं आगे हमारा इंतजार कर रही होंगी जिससे पूरी मानव सभ्यता का ही विनाश हो

जाएगा। वहीं, औद्योगीकरण और उसकी जगह तेजी से बढ़ रहे शहरीकरण ने ग्रीन हाउस गैसों के उत्सर्जन में तेजी से बढ़ोतरी की है। जिससे विश्व के कई शहर रहने लायक नहीं रह गए हैं। हालांकि, ग्रीन हाउस गैसों के उत्सर्जन में कटौती के लिए सरकारें जिस गति से 'नवीकरणीय ऊर्जा स्रोतों' को अपना रही हैं, वो जलवायु परिवर्तन को रोकने में नाकामी साबित होंगी। इसके लिए विकसित देशों द्वारा विकासशील देशों को तकनीकी सहायता और फंड मुहैया न कराना बड़ी समस्या है। विकसित देशों का यही रवैया हर साल होने वाले पर्यावरणीय सम्मेलनों की महत्ता को कम कर देता है। विकसित और विकासशील देशों को समझना होगा कि सब कुछ इंतजार कर सकता है लेकिन प्रकृति नहीं। और इसलिए जलवायु परिवर्तन को लेकर जितनी जल्दी किसी ठोस नतीजे पर पहुंचा जा सके, उतना ही मानव जाति के लिए बेहतर होगा वरना 'लॉस' और 'डैमेज' को कंट्रोल करना असम्भव हो जाएगा।

सारगर्भित रूप में कहें तो, पर्यावरण की समस्या को हम वस्तुनिष्ठ मान बैठे हैं। ठीक वैसे ही, जैसे सुबह का पेपर पढ़ते समय किसी दुर्घटना या हादसे में मरने वाले लोग हमारे लिए आंकड़े भर होते हैं, बशर्ते उन आंकड़ों में हमारा अपना शामिल न हो। जबकि सत्य आत्मनिष्ठ होते हैं, उसे जिया जाता है। इसलिए प्रकृति और मानव का संबंध जीवित सत्ता बनाम जीवित सत्ता जैसा होना चाहिए। जिससे प्रकृति के प्रति संवेदना और करुणा जैसे भाव लाए जा सकें। और इसके लिए प्रकृति को मिथकों से जोड़ने के साथ उन्हें किस्से कहानियों में फिर से गढ़ा जाना चाहिए, जिससे प्रकृतिवाद के दर्शन को जिंदा किया जा सके। साथ ही 'उपभोक्तावादी शैली' को छोड़कर अपने जीवन में 'संधारणीय तौर-तरीकों' अपनाना होगा तभी सकारात्मक बदलाव लाया जा सकेगा।

और अगर समय रहते नहीं चेते तो प्रकृति की विनाश लीला से हमें कोई नहीं बचा पाएगा। वैज्ञानिकों के मुताबिक, अगर युद्धस्तर पर प्रयास किए जाएं तो ही हम तापमान को १.५ डिग्री सेल्सियस तक रोक पाने में शायद सक्षम होंगे पर जैसी कोशिशें दिख रही हैं वो निराश करने वाली हैं। यूएन में पर्यावरण कार्यकर्ता ग्रेटा थेनबर्ग के कहे गए शब्द "एक-एक व्यक्ति को धरती को बचाने की लड़ाई लड़नी होगी" स्थिति की गंभीरता को बयां करती है। यह विडंबना ही है कि हमारे राजनीतिक मुद्दों में पर्यावरण की अब भी कोई जगह नहीं है, वजह साफ है, 'लालच'। कहना गलत नहीं होगा कि आज का लोकतंत्र पर्यावरण के लिए खतरा बन गया है। हसदेव हो या अमेजॉन के जंगल, विकास के नाम पर सरकारें इनके दोहन में पीछे नहीं हट रही हैं। इस संदर्भ में बाबा बुल्लेशाह की ये पंक्तियाँ सभी को याद रखनी चाहिए -

**माटी जोड़ा माटी घोड़ा माटी दा असवार
माटी माटी नूं दौड़ाए माटी दा खड़कार
माटी कुदम करेंदी यार।**

मतलब आनंद प्रकृति को भोगने में नहीं, उसे देखने और महसूस करने में है। जो भोगने की लालसा से आएगा वो सिर्फ पछतावा ही पाएगा, पर जो देखेगा वो खुशी पाएगा। जितने भी जीव हैं वो सब मिट्टी के ही बने हैं, वो रिश्ते भी मिट्टी के मिट्टी से ही हैं। जो घोड़े पर बैठा (मनुष्य) दौड़ रहा है वो भी मिट्टी है, जो लालसाएं उसे दौड़ा रही हैं वो भी मिट्टी ही हैं। कहने का मतलब सिर्फ इतना है कि चैतन्य बन कर जिया जाए, न की मशीन की तरह। और प्रकृति से उतना ही लिया जाए, जितने की ज़रूरत हो। तभी संतुलन बन सकेगा। लियो टॉलस्टॉय के अनुसार, "प्रसन्नता की प्रथम शर्त यह है कि मनुष्य और प्रकृति के मध्य जुड़ाव को नहीं तोड़ा जाए।"

स्वतंत्र और निष्पक्ष चुनाव को प्रभावित करने वाले कारक

– कु. रुपाली अमर पासी
बी.ए. भाग २ (हिंदी)

प्रायः उम्मीदवार अपने आपराधिक रिकॉर्ड का ब्यौरा नहीं देते हैं। वे अपनी संपत्ति, देनदारियों, आय तथा शैक्षिक योग्यता का विवरण नहीं देते हैं।

चुनाव में धन की बढ़ती भूमिका हमारी चुनाव व्यवस्था का गंभीर दोष है। चुनाव में पैसा पानी की तरह बहाया जाता है। अत्याधिक चुनावी व्यय के कारण सामान्य व्यक्ति निर्वाचन को प्रक्रिया से दूर होता जा रहा है।

पिछले कुछ वर्षों में कानून-सम्मत और असल खर्चों के बीच अंतर काफी बढ़ा है।

चुनाव जीतने के लिये उम्मीदवार बाहुबल का प्रयोग करते हैं। हिंसा, धमकी और बूथ कैप्चरिंग में बाहुबल की बड़ी भूमिका होती है। यह समस्या पहले अमूमन देश के उत्तरी भागों में हुआ करती थी पर अब बाकी प्रांतों में भी फैल रही है।

अपराधी व्यक्ति अपना रसूख और जनता में पैठ बनाने के लिये राजनीति में प्रवेश करते हैं और पुरजोर कोशिश करते हैं कि उनके खिलाफ मामलों को समाप्त कर दिया जाए या उन पर कार्यवाही न की जाए।

इसमें उनकी मदद कुछ राजनीतिक दल करते हैं जो धन और रसूख के लिये इन्हें चुनाव मैदान में

उतारते हैं और बदले में इन्हें राजनीतिक संरक्षण और सुरक्षा प्रदान करते हैं।

किसी भी मज़बूत उम्मीदवार के खिलाफ प्रतिद्वंद्वियों द्वारा बड़े पैमाने पर निर्दलीय उम्मीदवारों को उतारा जाता है ताकि उसके वोट काटे जा सकें।

ऐसे कई राजनीतिक दल हैं जो विशेष जाति या समूह से आते हैं। ये जाति, समूह पार्टियों पर भी दबाव डालते हैं कि उन्हें क्षेत्रीय स्वायत्तता और जाति की संख्या के मुताबिक टिकट दिये जाएँ।

जाति आधारित राजनीति देश की बुनियाद और एकता पर प्रहार कर रही है और आज जाति चुनाव जीतने में एक प्रमुख कारक बनी हुई है तथा अक्सर उम्मीदवारों का चयन उपलब्धियों, क्षमता और योग्यता के आधार पर न होकर जाति, पंथ और समुदाय के आधार पर होता है।

स्वतंत्रता के बाद सांप्रदायिकता और धार्मिक कट्टरवाद की राजनीति ने देश के तमाम हिस्सों में आंदोलनों को जन्म दिया। साथ ही सांप्रदायिक ध्रुवीकरण ने बहुलवाद और पंथ निरपेक्षता के संघीय ढांचे के लिये गंभीर खतरा पैदा कर दिया है।

इंग्रजी विभाग

- *I am a very simple girl* - Ms. Puja Pardeshi
- *Life is Wonderful* - Ms. Ravina Tandale
- *O My Love !!!!!* - Ms. Tejaswini Surve
- *Success is Not the Key to Happiness* - Ms. Pradnya Tayade
- *What is cyber security awareness?* - Ms. Pradnya Tayade

I am a very simple girl

- Ms. Puja Pardeshi
B.A. - III (Englsih)

I am a very simple girl, very simple
I only know how to love, how to care
I only have kindness and joy to share
I am a simple star without a twinkle.

I am a very simple girl, very simple
I am not a famous dancer or singer
I can feel your dancing heart with my finger
My heart is longing for love, very simple.

I am a very simple girl, very simple
My purpose of life is to get joy and happiness
By touching your heart with loving tenderness
I am a simple girl, I am the life, very simple.

Life is Wonderful

- Ms. Ravina Tandale
B.A. - II (English)

Oh my friend, I'll tell you
you're reading my poem, that's wonderful.
For you, life is pure, life is new,
Full of joy, full of fun, very colorful.

In life, there is day; there is night.
There is sadness; there is misery.
For when it's night, hold on tight
the sun will come up, be then cheery.

Oh my friend, I'll tell you
be ready to dare; never feel fear.
Do with courage whatever you need to do.
If rain comes, if you fall down, stand with care.

Oh my friend, I'll tell you
Steal some beauty and be beautiful.
Love each other, whatever you do.
Live with harmony, that's wonderful.

O My Love !!!!!

- Ms. Tejaswini Surve
B.A. - III (English)

Oh my love! You are my poetry.
You are the poetry of my thoughts.
You are the poetry of my mind.
You are the poetry of my heart.
You are the poetry of my body.

Oh my love! You are my poetry.
You are the poetry of my love.
You are the poetry of my soul.
You are the poetry of my life.

Oh my love! You are my poetry.

Success is Not the Key to Happiness

- Ms. Pradnya Tayade
B.A. - III (English)

“Success is not the key to happiness; happiness is the key to success. If you love what you are doing, you will be successful.” This way of thinking shows how the love for one’s own actions plays into happiness, which plays into success. According the Oxford dictionary, the true definition of happiness is “feeling or showing pleasure or contentment”. While the Oxford dictionary is certainly not incorrect, Schweitzer’s view of what happiness means is much more in depth. The most intriguing part about his definition is the phrase “if you love what you are doing”. Though Schweitzer’s intentions might have been for that phrase to be interpreted as “if

you love your job”, that’s not what was said.

This phrase could mean many different things. It could refer to what a person is doing with their spare time. Happiness can be achieved through work and wealth, but does that mean it absolutely has to? Are there other things that a person can feel successful for? The answer is yes. A person can lead a happy life, and it depends upon a solid support system and loving family, and a passion and drive for what they do.

What is cyber security awareness?

- Ms. Pradnya Tayade
B.A. - III (English)

Cyber security awareness is an ongoing process of educating and training employees about the threats that lurk in cyberspace, how to prevent such threats and what they must do in the event of a security incident. It also helps to inculcate in them a sense of proactive responsibility for keeping the company and its assets safe and secure. In simple terms, cyber security awareness is knowing what security threats are and acting responsibly to avoid potential risks.

Cyber security awareness includes

being aware of the latest security threats, cyber security best practices, the dangers of clicking on a malicious link or downloading an infected attachment, interacting online, disclosing sensitive information and so on. Security awareness training programs help to enhance your organization's security posture and tighten its processes, thereby paving the way to building a more resilient business. Cyber security awareness must be an organization-wide initiative for it to be most effective and beneficial.

Why is cyber security awareness important?

Despite having best-in-class defense systems and measures in place, many organizations still experience security breaches. Unfortunately, it is often human error that has been a major contributing factor behind many data breaches. According to Verizon's 2022 Data Breach Investigations Report, more than 80% of breaches involved the human element, including social engineering attacks, errors and misuse of stolen credentials. Threat actors look to exploit this weakness to infiltrate an organization's networks and systems. This is where cyber security awareness comes in.

Cyber security awareness helps educate your employees about malicious methods used by cybercriminals, how they

can be easy targets, how to spot potential threats and what they can do to avoid falling victim to these insidious threats. It empowers your workforce with the right knowledge and resources to identify and flag potential threats before they cause any damage.

Ignoring or not conducting cyber security awareness training regularly can have serious consequences on your business such as legal penalties, financial loss and cost of remediation, loss of intellectual property, damaged company reputation, loss of customer trust and so on. After all, your company's cyber security strategy is only as strong as your weakest link - your employees.

ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ ଘୋଷଦାସ

Individual Progress Report

Dr. Jayashri M. Nemade
Principal

Programme Organized :

1. Organized Dandiyamahotsav on the Occasion of Navaratree dated 19-10-2023.
2. Organized Pandit Dindayal Upadhyay Visheshmahila Rojgar Melava, In Collaboration with District Skill development and Intreprenurship Jalgaon and Modal Career Center Jalgaon dated 10th January 2024.
3. Organized College Gathering Fulora on 16-02-2023.
4. Organized Graduation Ceremany on 14-03-2023.
5. Organized University Level online Workshop on Understanding the NAAC Accreditation Process and Reforms. Thursday, 5th March 2024. For Mentee Colleges.
6. Organized One Day National Level online Conference on NEP-2020 : Structure For Undergraduate Programm Faculty of Humanities Wensday, 10th April 2024.

Appointment as a member in following Committees in SNDT Women's University Mumbai in academic Year 2023-2024 :

1. Member of Board of Examination and Evaluation.
2. Member of University Grivance Redressal Cell.
3. Member of University Internship Policy Under NEP 2020.

Appointment as an Expert :

Worked as a Chairman Ph.D Viva-Voce committee dated 28-07-2023 at 11.00 a.m.

through Video Conference.

Worked as an Expert For Evaluation of Posters/Models as Campus Level Avishkar Dated 20 October2023 in KBCNMU Jalgaon.

Worked as an Expert For Evaluation of MA Edu. II year students Report and their research work through online interview on 3April 2023.

Worked as a member in Academic and Administrative Audit Committee for 12 colleges evaluation from 1st June 2023 to 30th June 2023.

Guidance in a workshop on Women's power under western division developed India@2047 on Life Skills For successful Life at KBCNMU, Jalgaon on 13-04-2024 at 3 pm to 5 pm.

Chairmanship :

Worked as a Chairman of Local Inquiry Committee Of :

1. Everest Education Trust's Mohammad Ali Johar Women's College of Education, Roshan Gate, Aurangabad - 431001, dated 20-05-2023 in the morning.
2. Bhartiya Gramin Punarachana Sanstha's B.Ed. Women's College, Plot No. P-75 Behind Garware Polyester, Chikhalthana, M.I.D.C., Aurangabad - 431210, dated 20-05-2023 in the afternoon.

Chairman of RAC Committee for six monthly Report presentation of students pursuing Ph.D. dated 18-09-2023.

Chairman of RAC Committee for six monthly Report presentation of students pursuing Ph.D. dated 23-03-2024.

Seminar, Conference Attended :

One day National Seminar On 'Execution of NEP 2020 in Higher Education, Organized by Faculty of Home science in Collaboration with Home Science Association of Nashik (HAN) of SMRK-BK-AK Mahila Mahavidyalaya, Nashik on Saturday 21st October 2023.

Actively Participated One Day University Level online Workshop on Understanding the NAAC Accreditation Process and Reforms. Thursday, 5th March 2024. For Mentee Colleges organized by ADPM's Women's College, Jalgaon.

Actively Participated One Day National Level online Conference on NEP-2020 : Structure For Undergraduate Program Faculty of Humanities Wensday, 10th April 2024 organized by ADPM's Women's College, Jalgaon.

Paper Presented :

Paper Presented in National Level Multidisciplinary conference on Interdisciplinary Context for Advance Educational System in Modern Era, Organized by KBCNMU Jalgaon, School of Interdisciplinary Studies Department of Education on 21st - 22nd March 2024.

Guest Lecture :

Guidance on Cultural Day at Varsha Patil Women's College of Computer Application, Jalgaon on 29-02-2024

Programme Presided :

Presided every academic program arranged by College annual committees.

Presided One Day University Level online Workshop on Understanding the NAAC Accreditation Process and Reforms. Thursday, 5th March 2024. For Mentee Colleges organized by ADPM's Women's College, Jalgaon.

Dr. Satish Jadhav

Vice Principal
(IQAC-NAAC Coordinator)
Department of Geography

1. Nominated as a Member of the Board of Studies in Geography, under the Faculty of Humanities, SNDT Women's University, Mumbai among Teachers from affiliated colleges for FIVE years (with effect from September 1, 2022 to August 31, 2027) on 16th May 2023.
2. Attended National Webinar on 'Population Explosion in India and Issues' organized by the Department of Geography, CSPM's Janata Mahavidyalaya, Chandrapur on 11th July 2023.
3. Participated the Five Days Online Faculty Development Program on 'Policy Procedural Insight : NAAC & NEP' organized by Banarasidas Chandiwalla Institute of Physiotherapy, New Delhi from 24th to 28th July, 2023.
4. Presided the 'Student Induction Programme' organized by IQAC & NSS Unit on 07th August, 2023.
5. Completed in the Five Days National Level Online Capacity Building cum Hands-on-Training Programme on 'SPSS : Basic to Advance (5.0)' organized by Integrated Institute for Advanced Research and Information (IIARI) from 09th to 13th August, 2023.
6. Presented a Poem from MADHUSHALA of renowned Poet & Writer Harivansh Rai Bachchan on the occasion of Hindi Divas on 14th September, 2023.
7. Attended an Online Meeting of Geography - Board of Studies, SNDT Women's University, Pune on 25th September, 2023.

8. Presided over the Story Telling Program of Ramzan Tadvi's 'Ranmewa Kathasangrah' on 03rd October, 2023.
9. Attended an Online Meeting of Geography - Board of Studies, SNTD Women's University, Pune on 06th October, 2023.
10. Worked as a Paper Setter & Translator of BA II & III in the Geography Subject (DC-VI 345607, AC-III 375307, DC-VIII 445907 & DC-X 546007) for November/December 2023 of SNTD Women's University, Mumbai (Juhu) on 17th October, 2023.
11. Participated in a Faculty Development Programme on 'SPSS' organized by the Department of Geography, ASP College, Devrukh in collaboration with the Department of Geography, Nagindas College, Mumbai through the Google Meet Platform from 25th – 31st October, 2023.
12. Attended a RAC Meeting of Geography - Board of Studies, SNTD Women's University, Pune on 22nd November, 2023.
13. Conducted Practical Examination as an Internal Examiner of BA III Geography Semester V & VI (DC-XII 546207 & DC-XVI 646607) of SNTDWU, Mumbai at Jalgaon on 09th December, 2023.
14. Attended the Online Orientation Program for Research Supervisors organized by the PhD Cell, SNTD Women's University, Mumbai on 05th January, 2024.
15. Completed Certificate of MODI Script' organized by the Department of History and Library, ADPM's Women's College, Jalgaon in collaboration with the Directorate of Archeology and Museums, The Department of Cultural Affairs, Maharashtra from 15th – 25th January, 2024.
16. Worked as a Question Author of Geography of India especially Maharashtra for MPSC in the month of February 2024.
17. Organized One Day University Level Online Workshop on 'NAAC Accreditation Process and Reforms' by the IQAC and Incubation (Research Promotion) & MoU Committee under the University Mentor-Mentee Scheme on 05th March, 2024.
18. Worked as a Chief Resource Person in the One Day University Level Online Workshop on 'NAAC Accreditation Process and Reforms' organized by the IQAC and Incubation (Research Promotion) & MoU Committee under the University Mentor-Mentee Scheme on 05th March, 2024.
19. Attended a RAC Meeting of Geography - Board of Studies, SNTD Women's University, Pune on 14th March, 2024.
20. Attended an Online Meeting for Question Creation organized by the Examination Section, SNTD Women's University, Mumbai on 14th & 15th March, 2024.
21. Presided over the 'Aap Ki Adalat' as a Judge organized by the Marathi Department on 19th March, 2024.
22. Worked as a Paper Setter & Translator (Online) of BA II & III in the Geography Subject (DC-V 345507, DC-VI 345607, AC-III 375307, DC-VII 445707, DC-VIII 445807, DC-X 546007 & DC-646307) for April/May 2024 of SNTD Women's University, Mumbai (Juhu) on 28th March, 2024.
23. Organized One Day National Level

Online Conference on 'NEP-2020 : Structure for Undergraduate Programme, Faculty of Humanities' by the IQAC and in collaboration with the SNDT Women's University, Mumbai on 10th April, 2024.

24. Conducted Practical Examination as Internal Examiner of BA III Geography Semester VI (DC-XVI 646607) of SNDTWU, Mumbai at Jalgaon on 19th April, 2024.
25. Attended a Workshop on 'The Revised Credit Structure of UG Programmes & Its Implementation at the College Level and the Process of NAAC Accreditation' organized by SNDT Women's University, Mumbai on 02nd May, 2024.
26. Participated in CAP as an Examiner/ Moderator of the BA Examination (held in April/May 2024) in the Geography Subject at SNDTWU, Mumbai on 21-23 May, 2024.

■

Mr. Prof. Yunus R. Shaikh
Associate Prof. (English)

1. Participated on One Day University Level Online Workshop under the University Mentor-Mentee Scheme on "NAAC Accreditation Process and Reforms" organized by A.D.P.M's Women's College, Jalgaon on 05th March 2024.
2. Participated in One Day National Level Conference on "NEP-2020 : Structure for Undergraduate Programme Faculty of Humanities" jointly organized by A.D.P.M.'s Women's College, Jalgaon and SNDT Women's University, Mumbai on 10th April 2024.

3. Guidance on NEP-2020 at Maharana Pratap Junior College, Jalgaon on 8th Feb. 2024
4. Guidance on NEP-2020 at Siddhivinayak Junior College, Jalgaon on 11th Feb. 2024

■

Dr. Shrikant S. Chaudhari
Dept. of Economics

1. Appointed as a Member of Board of Studies (BOS) Commerce SNDT Women's University, Mumbai.
2. Research Paper – "The Importance of Customer Relationship Management : Need of the Hour". Published in Vidhyawarta Peer Reviewed International Journal Issue - 49, Vol. 64, Jan to March 2024 (1 Feb. 2024) Page No. 77 with impact factor – 9.154 (IIJF) and ISSN 23199318.
3. Participated in one day Organising University Level Online Workshop on "Understanding the NAAC Accreditation Process and Reforms at ADPM's Women's College, Jalgaon on 5th March, 2024.
4. Participated in one day National Level Online Conference on "NEP-2020 Structure for undergraduate program faculty of Humanities organized by ADPM's Women's College, Jalgaon on 10th April, 2024.

■

Dr. Sadhana Jawale
HoD, Sociology

Participated in one day interdisciplinary National conference on "Social Status and Challenges of Women in Indian Society" on

7 October 2023.

Published research paper in World wide International Interdisciplinary Research Journal ISSN to 454 – 7905 MHA/NAN/10936/2015

Impact factor 8.024 Vol-1* issue LXXXVIII

“Social Status and Challenges of Women in Indian Society” Siddhi Prakashan Nanded.

Participated in one day University level Online Workshop on” NAAC Accreditation Process and Reform” on 5th March 2024 organized by ADPM Womens College Jalgaon under the university mentor- mentee scheme.

Participated in One day National level online Conference on “NEP 2020 Structure for Undergraduate Program Faculty of Humanity” on 10 April 2024. Organised by ADPM Women's College, Jalgaon.

Dr. Kishor H. Nehete
HoD, Geography

1. Actively participated in workshop on 3-4 February 2024 on “Outcome Based Education & Teaching-Learning Methodologies” in K.C.E. Engineering and Management College, Jalgaon.
2. Actively participated in one day Online workshop on “NAAC Accreditation Process and Reforms” in A.D.P.M.’s Women’s College of Arts, Commerce and Home Science, Jalgaon on 05 March 2024.
3. Published a research paper on “Examining Sex Ratio Disparities among Tribal Communities in Jalgaon District : A Demographic Analysis” in International Journal of Advance and Applied Research ISSN-2347-7075,

Impact Factor-7.328, Vol.5, Issue-3 Jan-Feb 2024.

4. Published a research paper on “Understanding the Demographic Patterns : A Study of Tribal Population Density in Jalgaon District” in International Journal of Advance and Applied Research ISSN -2347-7075, Impact Factor-7.328, Vol.7, Issue - 3 April 2024.

Dr. Sanjay Vasant Bhamre
HOD, Economics

1. Participated in online State Workshop on ‘NEP Skill Oriented Curriculum in Humanities Commerce and Science of UG and PG Levels’ Organised by Dr. Babasaheb Ambedkar Marathwada University, Department of English of the Social MSPM’s Arts Commerce & amp; Science College Kille Dharur and Balbhim College Beed on 3rd October, 2023.
2. Completed 2 week (Online) Refresher Course in Yoga, Organised by Malaviya Mission Teacher Training Centre (UGC Human Resource Development Centre) Rashtrasant Tukdoji Maharaj Nagpur University, Nagpur from 22nd January to 3rd February, 2024.
3. Participated in Online University Level Workshop on ‘NAAC Accreditation Process and Reforms’ organized by IQAC and MOU Committee of ADPM’s Women’s College of Arts Commerce and Home Science, Jalgaon on 5th March, 2024.
4. Participated in online University level Seminar on ‘NEP 2020 Structure for undergraduate program faculty of

Humanities', organized by ADPM's Women's College of Arts, Commerce and Home Science, Jalgaon in collaboration with SNDT Women's University, Mumbai on 10th April, 2024.

Dr. Somnath Lokare
Dept. of English

- Published research paper Chinua Achebe's Arrow of God: War in Umuaro in the Edited Book: Post colonial Literature and Literary Theory. JTS Publications, New Delhi ISBN-978-81-971200-9-1 in March 2024.
- Presented a research paper in One Day National seminar on Queer and Trans Narratives on Screen and Page: Unveiling LGBT+Transgender Representations in Film, Literature and Culture, organized by Dayanand's Education Society's Dayanand College of Arts, Latur on 24, February 2024.
- Presented a research paper in One Day National Conference on NEP-2020: Adaptability and Challenges, organized by Toshniwal Arts, Commerce and Science College, Sengaoon, Hingoli on 17 February 2024.
- Resource person for NAAC Criterion II in SNDT University Level Workshop on Understanding the NAAC Accreditation Process and Reforms, organized by ADPM's Women's College Jalgaon on 5 March 2024.
- Coordinator for One Day National Level Online Conference on NEP-2020: Structures for Faculty of Humanities, organized by ADPM's Women's College Jalgaon and SNDT Women's University, Mumbai on 10 April 2024.

डॉ. प्रकाश कांबळे
मराठी विभाग

१. दि. २५ सप्टेंबर २०२३ रोजी कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या मराठी विभागामध्ये 'साहित्यिक गप्पा 'या कार्यक्रमात सहभागी.
२. दि. १५ ऑक्टोबर २०२३ रोजी वाचन प्रेरणा दिनानिमित्त आपल्या महिला महाविद्यालया मध्ये प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
३. दि. २७ सप्टेंबर २०२३ रोजी 'प्रोटॉन' या शिक्षक/प्राध्यापक संघटनेच्या जिल्हा अधिवेशनात नवीन 'शैक्षणिक धोरण-२०२०' या विषयावर प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
४. दि. २ ते ८ जानेवारी २०२४ या दरम्यान विश्वभारती विश्वविद्यालय शांतिनिकेतन आयोजित 'Research Methodology in Humanities Subject' या विषयावरील सात दिवशीय राष्ट्रीय कार्यशाळेत सहभाग.
५. दि. १५ जाने. ते. २४ जानेवारी दरम्यान महाराष्ट्र शासनाचा पुरातत्त्व विभाग व महिला महाविद्यालयाच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित मोडी लिपी कार्यशाळेत सहभाग.
६. दि. ५/२/२०२४ ते १७/०२/२०२४ या दरम्यान डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विद्यापीठ औरंगाबाद येथे संपन्न झालेल्या ऑनलाईन रीफ्रेशर कोर्स मध्ये सहभाग.
७. दि. ७ फेब्रु. २०२४ रोजी एन. रामाराव हौसिंग सोसायटी, जळगाव येथे 'माता रमाई' यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
८. दि. ७ फेब्रु. २०२४ रोजी सत्यम पार्क, जळगाव येथे 'माता रमाई' यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.

९. दि. १७ फेब्रु. २०२४ रोजी नेरी, ता. जि. जळगाव येथे 'माता रमाई' यांच्या जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
१०. दि. २३/२४ फेब्रुवारी २०२३ अमळनेर येथे १८ विद्रोही साहित्य संमेलन संपन्न झाले, सदर संमेलनास विद्यार्थिनी व सहकारी प्राध्यापकासह उपस्थित.
११. दि. २९ फेब्रुवारी २०२४ रोजी महाराष्ट्राचा अभिमान आणि मानदंड असलेल्या सुप्रसिद्ध कवयित्री बहिणाबाई चौधरी यांच्या असोदा या जन्मगावास व स्मृतीस्थळास महाविद्यालयातील ५३ विद्यार्थिनी व ५ प्रद्यापाकासह अभ्यास भेट.
१२. दि. २० मार्च २०२४ रोजी माता रमाई आंबेडकर विद्यालया मध्ये 'नवीन शैक्षणिक धोरण : २०२०' या विषयावर व्याख्यान.
१३. दि. ५ मार्च २०२४ रोजी मेंटोर- मेंटी या स्कीम अंतर्गत महिला महाविद्यालय आयोजित 'NAAC Accreditation Process and Reforms' या विषयावरील एक दिवशीय विद्यापीठ स्तरीय कार्यशाळेत सहभाग.
१४. दि. १० एप्रिल २०२४ रोजी महिला महाविद्यालय, जळगाव व एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठ, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित 'NEP-2020 : Structure for Undergraduate Programme Faculty of Humanities' या विषयावरील.
१५. दि. ११ एप्रिल २०२४ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सार्वजनिक जयंती उत्सव समिती आयोजित राज्यस्तरीय खुल्या वक्तृत्व स्पर्धेचा मुख्य संयोजक म्हणून कार्य.
१६. दि. १२ एप्रिल २०२४ रोजी नेरी येथे क्रांतिबा जोतिबा फुले व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या संयुक्त जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रम त प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
१७. दि. १३ एप्रिल २०२४ रोजी म्हाडा कॉलनी, जळगाव येथे क्रांतिबा जोतिबा फुले व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या संयुक्त जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित क्रांतिबा जोतिबा फुले व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या संयुक्त जयंतीनिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रमुख वक्ता म्हणून उपस्थित.
१८. दि. १४ एप्रिल २०२४ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जयंतीनिमित्त बाबासाहेबांना दिलेल्या मानवंदनेत सहभाग.
१९. 'Vidyawarta Research Journal' या नियतकालिकाच्या एप्रिल २०२४ च्या अंकामध्ये 'डॉ. भा. ल. भोळे : साठोत्तरी मराठी विचारविश्वातील प्रज्ञावंत' हा शोधनिबंध प्रसिद्ध.
२०. बी.ए.द्वितीय व तृतीय वर्षाच्या विद्यापीठ स्तरीय प्रश्नपत्रिका सेटिंग मध्ये सहभाग
२१. मराठी विभागाच्या माध्यमातून सावित्रीबाई फुले वाचक चळवळ/आपकी अदालत/सॉक्रेटीस दिशा दिग्दर्शन केंद्र/चालता-बोलता प्रश्न/शब्दगंध इत्यादी प्रयोगशील उपक्रम राबवून विद्यार्थ्यांचे व्यक्तिमत्त्व अधिक चिकित्सक व अष्टपैलू बनविण्याचा प्रयत्न केला.
२२. जळगाव आणि परिसरात होणाऱ्या विविध सामाजिक/सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक कार्यक्रमात नित्याने सहभागी होत मराठी विभाग अधिक समाजाभिमुख करण्याचा प्रयत्न केला.

Mr. Madhavrao Ashok Patil
Dept. of English

1. Participated in a Yuva Samvad-India @ 2047 on the occasion of Panch Pran Elocution Competition at Shahada jointly organized by NSS Cell, SNTD Women's University, Mumbai and Senior Arts, Mahila Mahavidyalaya, Shahada on 3rd August 2023.
2. Worked as a Paper Setter for B.A. Programme in English at M. J. College, Jalgaon in the month of November 2023.
3. Participated in Seven Days National Workshop on "Research Methodology in Humanities Subject" arranged by Vishva Bharati Central University, Shantiniketan, West Bengal from 2nd to 8th January 2024.
4. Completed a Faculty Development Programme on "NEP Orientation and Sensitization Programme" organized by UGC-MMTTC North Eastern Hill University, Shillong, Meghalaya from 22-01-2024 to 31-01-2024.
5. Completed a Refresher Course on "Comparative Literature and Translation Studies" organized by UGC-MMTTC Dr. BAMU, Chhatrapati Sambhajnagar from 05-02-2024 to 17-02-2024.
6. Participated on One Day University Level Online Workshop under the University Mentor-Mentee Scheme on "NAAC Accreditation Process and Reforms" organized by A.D.P.M.'s Women's College, Jalgaon on 05th March 2024.
7. Participated in State Level Workshop on "Implementation of National Education Policy -2020" jointly organized by Ankushrao Tope College, Jalna and Dr. BAMU, Chhatrapati Sambhajnagar on 30th March 2024.
8. Participated in One Day National Level Conference on "NEP-2020: Structure for Undergraduate Programme Faculty of Humanities" jointly organized by A.D.P.M.'s Women's College, Jalgaon and SNTD Women's University, Mumbai on 10th April 2024.
9. Published a research paper on "The Contribution of Women in Indian Freedom Movement" in National Seminar on 'Women Empowerment : Opportunities and Challenges' organized by Sau. Rajnitai Nanasaheb Deshmukh Arts, Commerce and Science College, Bhadgaon on 17th February 2024.
10. Published a research paper on "Natural Disaster and Disaster Management Act 2005" in One Day Multidisciplinary International Conference on 'Environmental Conservation and Disaster Management' jointly organized by Mahatma Phule Mahavidyalaya, Kingaon and SRT Marathwada University, Nanded on 13th March 2024.
11. Published a research paper on "Chhatrapati Shivaji Maharaj as a Social Reformer" in One Day Multidisciplinary National Seminar on 'Chhatrapati Shivaji Maharaj's Governance : Then, Today and Tomorrow' organized by Smt. G. G. Khadse College, Muktainagar on 21st March 2024.
12. Published a research paper on "Thematic Aspects in the Select Stories of The Bird with Golden Wings" in the Vidyawarta Research Journal in the month of April 2024.

डॉ. डिम्पल पाटील

हिंदी विभाग प्रमुख

१. विद्यापीठ स्तरीय घेण्यात येणाऱ्या परीक्षेसाठी महाविद्यालयाद्वारे अंतर्गत पथकात नियुक्ती.
२. पंडित जवाहरलाल नेहरू आणि “द डेमॉक्रॉटीनाजेशन ऑफ इंडिपेंडेंट इंडिया” व स्व. रमेश वरपूडकर ACS कॉलेज, शिरसाळा, जिल्हा बीड वसुंधरा महाविद्यालय, जिल्हा बीड घाटनांदूर, जनविकास महाविद्यालय बंसारोळा, जिल्हा बीड याच्या संयुक्त विद्यमाने “पंडित जवाहरलाल नेहरू ओर भारतीय राजनीती” या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित.
३. स्वामी विवेकानंद कनिष्ठ महाविद्यालय जळगावच्या वतीने दिनांक १६-९-२०२३ रोजी “हिंदी पखवाडा” निमित्त आयोजित कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी व “हिंदी राष्ट्रभाषा” या विषयावर प्रमुख व्याख्याता म्हणून आमंत्रित.
४. राष्ट्रीय सेवा योजना विशेष हिवाळी शिवीर मध्ये दिनांक २४-१२-२०२३ रविवार रोजी “महिला सक्षमीकरण” या विषयावर प्रमुख व्याख्याता म्हणून आमंत्रित.
५. प्रिंटींग एरिया पियर रिव्यू इंटरनेशनल रेफर्ड रिसर्च जर्नल, लीम्बागणेश, बीड मध्ये ‘मनोरंजन संस्कृति : साहित्य और समाज’ या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित.
६. UGC व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, छत्रपती संभाजीनगर आयोजित Online Refresher Course in Comparative Literature and Translations Studies (05-02-2024 to 17-02-2024) मध्ये सहभाग.
७. दिनांक १२-०२-२०२४ रोजी डॉ. अण्णासाहेब जी. डी. बेंडाळे महिला महाविद्यालय, जळगाव च्या हिंदी विभाग द्वारा आयोजित ‘हिंदी संभाषण कौशल्य’ या विषयावर प्रमुख वक्ता म्हणून

निमंत्रित.

८. महारष्ट्र राज्य हिंदी साहित्य अकादमी, मुंबई, एवं हिंदी मराठी विभाग (भाषा प्रशाला) मुळजी जेठा महविद्यालय (स्वायत्त), जलगांव च्या संयुक्त विद्यमाने या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित ‘हिंदी नाटक परम्परा में राष्ट्रीय चेतना’ या विषयावर दिनांक ५-३-२०२४ ला शोध निबंध प्रकाशित.
९. ए.डी.पी.एम. महिला महाविद्यालय जळगांव येथील एक दिवसीय ‘नॅक मूल्यांकन प्रक्रिया आणि सुधारणा’ या विषयावर ऑनलाइन कार्यशाळेमध्ये सक्रीय सहभाग दि. ५ मार्च २०२४.
१०. ए.डी.पी.एम. महिला महाविद्यालय जळगांव येथील एक दिवसीय ‘NEP-2020 : Structure for undergraduate program Faculty of Humanities’ या विषयावर ऑनलाइन चर्चासत्रामध्ये सहभाग दि. १० एप्रिल २०२४.

प्रा. राजेश मेरसिंग खर्डे

हिंदी विभाग

- १) शैक्षणिक वर्ष २०२३-२४ मध्ये एन.एस.एस. कार्यक्रम अधिकारी म्हणून कार्यरत.
- २) ए.डी.पी.एम. महिला महाविद्यालय व जिल्हा कौशल्य विकास व रोजगार विभाग अंतर्गत आयोजित पंडित दीनदयाल उपाध्याय महिला रोजगार मेळाव्याचे आयोजक म्हणून कार्य केले.
- ३) एस.एस.व्ही.पी.एस. महाविद्यालय, देवपुर, धुले येथील करिअर कटूटा अंतर्गत ‘अर्थ निर्मिती से राष्ट्र प्रगति’ या विषयावर एक दिवसीय टीचर ट्रेनिंग प्रोग्राममध्ये सक्रीय सहभाग दि. १७ जुलै २०२३.
- ४) ए.एस.एस. व एस.पी.एस. अग्रवाल महाविद्यालय

नवापुर येथील एक दिवसीय राष्ट्रीय सेमिनार “हिंदी गजलों में अभिव्यक्त रिश्तों की घुटन: महानगरीय परिवेश के संदर्भ में” या विषयावर शोध निबंध प्रकाशित दि. २१ जानेवारी २०२४. (Akshara Multidisciplinary research Journal E-ISSN 2582-5429, Impact -5.67, January 2024 peer-reviewed, special Issue 10, Vol. III)

- ५) के.सी.ई. सोसायटीचे कॉलेज ऑफ ईंजिनीरिंग एंड मॅनेजमेंट, जळगांव येथील दोन दिवसीय राज्यस्तरीय ‘Outcome Based Education & Teaching-Learning Methodologies’ या विषयावर कार्यशाळेमध्ये सक्रीय सहभाग दि. ३, ४ फेब्रुवारी २०२४.
- ६) मालवीय मिशन टीचर ट्रेनिंग सेंटर नॉर्थ इस्टर्न हिल यूनिवर्सिटी, शिलोंग येथील “राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०” या विषयावर ऑनलाइन ट्रेनिंग प्रोग्राममध्ये सक्रीय सहभाग दि. १२ फेब्रुवारी २०२४ ते २१ फेब्रुवारी २०२४.
- ७) ए.डी.पी.एम. महिला महाविद्यालय जळगांव येथील एक दिवसीय ‘नॅक मूल्यांकन प्रक्रिया आणि सुधारणा’ या विषयावर ऑनलाइन कार्यशाळेमध्ये सक्रीय सहभाग दि. ५ मार्च २०२४.
- ८) ए.डी.पी.एम. महिला महाविद्यालय जळगांव येथील एक दिवसीय ‘NEP-2020 : Structure for undergraduate programme Faculty of Humanities’ या विषयावर ऑनलाइन चर्चासत्रा मध्ये सक्रीय सहभाग दि. १० एप्रिल २०२४.

Dr. Vinay B. Patil
(Librarian)

1. Participated in One Day University Level Online Workshop Under the University Mentor-Mentee Scheme on NAAC Accreditation Process and Reforms organized by Internal Quality Assurance Cell, Incubation (Research Promotion) & MoU Committee of Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's Women's College, Jalgaon on 05th March, 2024.
2. Participated in 7th MUCLA Conference 2024 on "Challenges and Opportunities in Adapting Digital Technologies in Libraries" Organized by University of Mumbai and Shreemati Nathibai Damodar Thackersey Women's University Sectional Council, Mumbai During 6th & 7th March 2024.
3. Paper presentation in 7th MUCLA Conference 2024 on “Exploration of adoption challenges and opportunities of AI tools for enhancing information literacy among research scholars” Sangita Manohar Sonawane Librarian, and Dr. Vinay Patil, Librarian, Women College, Jalgaon.
4. Work as Co-ordinator in One Day National Level Online Conference on NEP-2020: Structure for undergraduate program Faculty of Humanities organized by Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's Women's College, Jalgaon in collaboration with SNTD Women's University, Mumbai, on 10th April, 2024.

સામિતી અહવાલ

Report of the Modi Script Training Workshop

Dr. Vinay B. Patil, Dr. Dipak Shirsat
Coordinator,
Modi Script Workshop

Arunoday Dnyan Prasarak Mandals, Women's College, Jalgaon (Library and History Department) Organized Modi Script Training Workshop (From 15 January to 2024 January 2024) in Association with Directorate of Archive, Government of Maharashtra

The workshop was inaugurated by Honorable Prof. A.P Chaudhari, President, Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal, Jalgaon. The Principal Dr. Jayshree Nemade and Vice Principal Dr. Satish Jadhav attended the workshop. In this workshop, 45 trainees from various districts of Maharashtra participated. Shri Vinayak Patil and Shri Sanjay Aawle from Kolhapur were the mentors for the workshop as Modi script experts. The program was moderated by Dr. Dipak Shirsat, through the introduction of the workshop; he recorded the origin, development of Modi script and the importance and necessity of Modi script in today's modern era. In inaugural speech by Prof. A.P. Chaudhari explained the importance and necessity of Modi script. The Principal Dr. Jayashree Nemade, expressed her thoughts about the role of the college, the various activities undertaken in the college, the various schemes done by the college for the students. Dr. Vinay B Patil expressed vote

of thanks for the workshop.

From January 15th to January 24th, the trainees were guided various basic concepts of Modi subject to Modi Balbodh, the trainees were guided in the Modi script of different eras like medieval Modi, Yadav period Modi, Peshwa period Modi, Maratha period Modi. The trainees were introduced to the social, religious, political conditions of that period from the origin of Modi script to its origin and the practical use of Modi script through the document. Through the National Education Policy-2020, the skills of acquiring a script were presented to the trainees. 34 out of 45 trainees passed the exam. Eminent persons from various fields like history researchers, history lovers, professors, writers, readers, students, poets participated in this workshop.

On 24th January 2024, the workshop ended with the Valediction. Participating trainees expressed their experiences in the workshop. The Valediction of workshop was chaired and guided by Principal Dr. Jayashree Nemade, Vice Principal Dr. Satish Jadhav and all participants' college teaching and non teaching staff was present.

Report of the Modi Script Training Workshop

Report of One Day Online Workshop on 'Understanding NAAC Process and Reforms'

Dr. Satish G. Jadhav
Coordinator, IQAC & NAAC

Dr. Jayashri M. Nemade
Principal

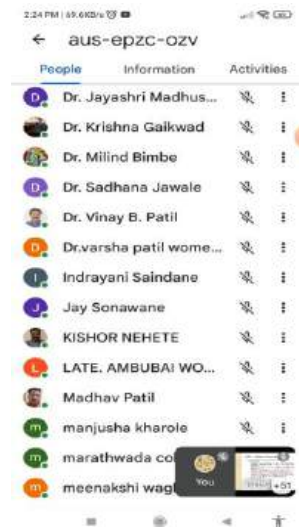
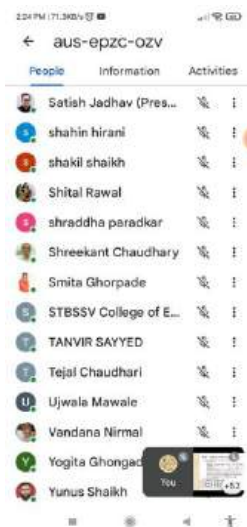
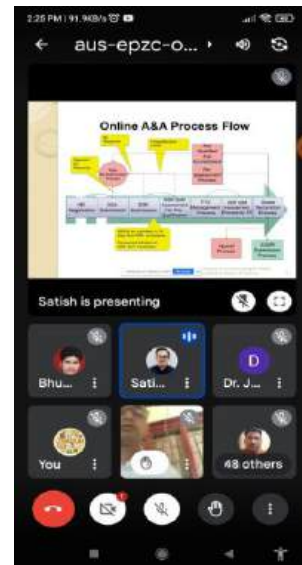
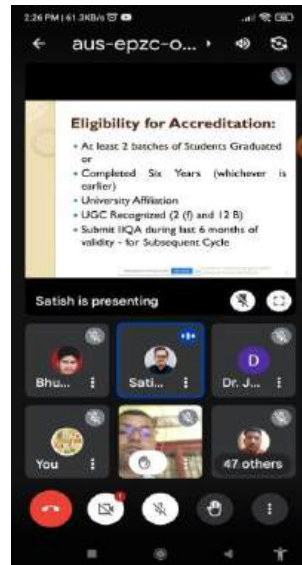
Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's Women's College, Jalgaon has been selected as the Mentor College by the SNDT Women's University, Mumbai. The university has assigned some activities to the Mentor Colleges to be organized for the Mentee Colleges. According to the guidelines, the Internal Quality Assurance Cell, the Incubation Centre (Research & Promotion) and MoU Committee of the college organized the University Level Online Workshop on 'Understanding NAAC Accreditation Process and Reforms', on Tuesday, March 5, 2024.

The purpose behind this organization is to promote and guide those mentee colleges to who are preparing for NAAC Accreditation. The Mentor College formed a Whatsapp group of Mentee colleges for such interactions among them. With prior consultation of the mentee colleges the topic of the workshop was decided. Principal Dr. Jayashri M. Nemade was the chairperson of the workshop. Dr. Satish G. Jadhav, Coordinator of NAAC and IQAC was the chief speaker, who very effectively explained the process from the

beginning to the submission of the SSR. Then he elaborated each and every metrics in the entire seven criteria and explained meaning of the questions and answers to be written to them. He also explained the reforms in accreditation process proposed by the NAAC. Then in the open discussion session the participants from mentee colleges asked some questions and doubt which were answered by the chief speaker and the chairman of the each criterion. Total 60 participants from all the mentee colleges and institutions and the faculty members from MoU signed colleges actively participated in the workshop. Principal Dr. Jayashri Nemade summarized the workshop and assured the mentee colleges for further cooperation on such topics.

Dr. Prakash Kamble anchored the workshop and Prof. Madhavrao Patil put vote of thanks towards the dignitaries and participants.

Following are some photographs/screenshots of the workshop.

Date: 05th March, 2024

National Level Online Conference on NEP 2020: Structure for Faculty of Humanities

Dr. Jayashri Nemade,
Principal and Organizing Secretary

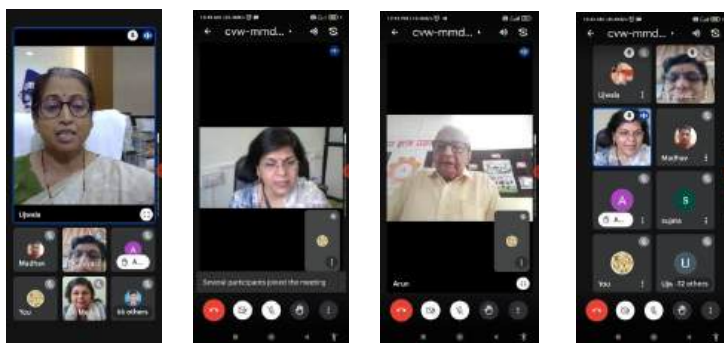
Arunodaya Dnyan Prasark Mandal's Women's College and SNDT Women's University, Mumbai jointly organized One Day National Level Online Conference on NEP2020: Structure for Faculty of Humanities in collaboration with, on 10th April, 2024. The conference was aimed to create awareness and understand the structure of NEP-2020.

Hon. Prof. Ujjwala Chakradev, Vice-Chancellor, SNDT Women's University, Mumbai inaugurated the conference at 10.00am. She elaborated the concept of NEP-2020 and stated aims and objectives behind the implementation of the policy from the academic year 2024-25. She also put forward the preparation of the university for this implementation in her inaugural speech. Then she clarified the expected outcome of the policy.

The keynote address is delivered by Hon. Dr. Medha Tapiwala, Dean, Faculty of Humanities, SNDT Women's University, Mumbai. She explained the structure of curriculum for Humanities. She also simplified the mandatory subjects, optional

subjects and some newly introduced subjects. Then she explained inter- disciplinary, and multi-disciplinary nature in NEP-2020. Then she also spoke on the nature of certificate course, diploma, three year degree and the honors degree. She mentioned the various options available for the students to choose from the basket of subject and online as well as offline mode of learning. Then she answered the doubts and questions posed by the teachers and other participants.

Hon. Prof. A. P. Chaudhari, President, Arunodaya Dnyan Prasark Mandal, Jalgaon in his presidential address expressed satisfaction for the better education system to be implemented in the form of NEP-2020. He also congratulated the college for organizing the conference. Dr. Satish Jadhav welcomed and introduced the dignitaries and Dr. Vinay Patil put vote of thanks whereas Prof. Madhavrao Patil anchored the conference. Total 92 participants attended the online conference.

Internal Quality Assurance Cell (IQAC)

Dr. Satish Jadhav

Vice Principal, Principal,
(IQAC Coordinator), (IQAC Chairman)

- 1) SNTD Women's University, Mumbai conducted Academic & Administrative Audit (AAA) (2020-21 to 2022-2023) on 01st July 2023.
- 2) The IQAC arranged the First Meeting of the Academic Year 2022-23 on 30th June, 2023.
- 3) Received Appreciation Letter from the Maharashtra Centre for Entrepreneurship Development, Jalgaon (MCED) for conducted Training Program for Students on 21st July 2023.
- 4) The IQAC arranged a Lecture by Prof. Dr. Shrikant R. Chaudhari, Director, School of Mathematics, KBC North Maharashtra University, Jalgaon on 'NEP 2020' on 24th July, 2023.
- 5) Dr. Sadhana Jawale, Head, Department of Sociology submitted a Proposal for Lecture (Rs. 46,000/-) on Gender Sensitization and Gender Equality to ICPR, New Delhi on 25th July, 2023.
- 6) The IQAC provided Revised NAAC Guidelines to Staff for necessary action on 1st July, 2023.
- 7) IQAC with the association of NSS Unit and Art & Cultural Committee conducted Student Induction Program for the students on 07th August, 2023.
- 8) The College Registered on PM-USHA Portal for the grant to Strengthening the College under Component III on 19th August, 2023.
- 9) The IQAC arranged a Talk by Prof. Dr. Ashish Pant, Director, Innovation, Incubation & Linkages, SNTD Women's University Mumbai on 'Innovation & Start-up' on 25th August, 2023.
- 10) The IQAC displayed a Notice for Staff and Students regarding the UGC-MOOC's Courses on 28th August, 2023.
- 11) The IQAC in association with RUSA Committee send the Proposal for Component III under PM-USHA Scheme to State Project Office (RUSA), Mumbai on 30th August, 2023.
- 12) The IQAC verified the PBAS Score of Prof. Madhavrao A. Patil and Prof. Rajesh M. Kharde for the promotion of CAS from Stage 1 to 2 and State 2 to 3 on 31st August, 2023.
- 13) The College submitted the Hard Copy with Documents the Proposal for Component III under PM-USHA Scheme to State Project Office (RUSA), Mumbai on 07th September, 2023.
- 14) Dr. Satish Jadhav, IQAC-Coordinator and Dr. Dipak Shirsat send a Proposal for Lecture (Rs. 50,000/-) on the Theme Philosophy of Men and Environment to ICPR, New Delhi on 16th Sept., 2023.
- 15) Dr. Sadhana Jawale, Head, Department of Sociology submitted a Research Proposal (Rs. 1,00,000/-) on Impact Analysis of Women Reservation in Maharashtra State Transport Facility : Special Reference to Jalgaon Depot to ICSSR, WRC, Mumbai on 26th September, 2023.
- 16) Dr. Sanjay Bhamare, Head, Department of Economics submitted a Research Proposal (Rs. 9,84,700/-) on Critical Study of Problems of Women Entrepreneurs in Jalgaon District to ICSSR, New Delhi on 14th Oct., 2023.
- 17) Dr. Dimpal Patil, Head, Department of

- Hindi submitted a Research Proposal (Rs. 9,07,300/-) on Jalgaon Jileke Satpuda Parvatome Basi Adivasi Janjatiyonki Bolibhashaka Dastyavjikanaur Sanvardhan to ICSSR, New Delhi on 16th October, 2023.
- 18) The IQAC with the help of Feedback Committee conducted the Feedback of the Students (Term I) between 16th October to 28 November 2023.
  - 19) The IQAC distributed NAAC Criterion-wise revised Metrics, Templates, SOP and Bench Marking Scheme to the concerned faculties for convenience on 21st October, 2023.
  - 20) The IQAC in association with the ICC, WSC, SSC & WRC organized Workshop on 'Women Empowerment' on 26th October, 2023. (Speakers : Adv. Mrs. Suverna Suryawanshi and Adv. Mrs. Lina Maske)
  - 21) The College uploaded the Proposal for Component III under PM-USHA Scheme on Portal on 27th October, 2023.
  - 22) The IQAC in association with the Alumni Committee organized Workshop on 'Photography in Mass Media' on 27th Oct., 2023. (Speaker: Ms. Sonal Patil)
  - 23) SNDT Women's University, Mumbai Awarded 'A+' Grade in Academic & Administrative Audit (AAA) which is valid for 3 years (from 2023-24 to 2025-26) on 03rd November, 2023.
  - 24) SNDT Women's University, Mumbai appointed ADPM's Women's College, Jalgaon as a Mentor on 18th Dec., 2023.
  - 25) The IQAC submitted the AQAR 2022-23 on 28th December, 2023.
  - 26) The Department of History and Library, ADPM's Women's College, Jalgaon in collaboration with the Directorate of Archeology and Museums, The Department of Cultural Affairs, Maharashtra organized Certificate of MODI Script' from 15th-25th Jan., 2024.
  - 27) The IQAC verified the PBAS Score of Dr. Kishor H. Nehete and Dr. Satish G. Jadhav for the promotion of CAS from Stage 2 to 3 on 17th January, 2024.
  - 28) The College submitted the AISHE 2022-23 data on 14th February, 2024.
  - 29) The IQAC and Incubation (Research Promotion) & MoU Committee organized One Day University Level Online Workshop under the University Mentor-Mentee Scheme on 'NAAC Accreditation Process and Reforms' on 05th March, 2024.
  - 30) The IQAC and Teaching-Learning and Innovation Committee organized a Lecture on Teaching Content Creation and Delivery by Prof. Tushar Chaudhari on 12th March, 2024.
  - 31) The IQAC and Examination Committee organized a Degree Distribution Ceremony on 14th March, 2024.
  - 32) The IQAC arranged a Meeting to discuss and prepare Institutional Course & Credit Framework of BA I (Semester I & II) for the year 2024-25 according to the NEP 2020 and guidelines provided by the SNDT Women's University, Mumbai and Government of Maharashtra on 15th March, 2024.
  - 33) The IQAC organized One Day National Level Online Conference under the University Mentor-Mentee Scheme on 'NEP-2020 : Structure for Undergraduate Program, Faculty of Humanities' on 10th April, 2024.
  - 34) The IQAC with the help of Feedback Committee conducted the Feedback of the Students (Term II) between 16th to 27th April 2024.
  - 35) The IQAC and Code of Conduct Committee arranged a Lecture by Prof. Tushar Chaudhari on 'Professional Ethics & Code of Conduct' on 24th April, 2024.

Internal Complaint Committee Report 2023-24

Dr. Sadhana Jawale
Chairman

Internal complaint committee has organized following activities during academic year 2023-24.

On 26 October 2023 “Women Empowerment” workshop was organised in the college, this workshop was conducted in two session and presided over by Dr. Jayashree Nemade principal of the college. In the first session of the workshop Advocate Suvarna Suryavanshi interacted with the students on the topic “Sexual Harassment Past, Present and Future,” in the second session gave detail information about anti “Ragging Prevention”.

A quiz on gender equality was organized for college student. in which thirty five students participated in this quiz.

The prizes were won as follows :

- **First Prize** : Sapana Bhika Khajure.
- **Second Prize** : Prerana Vinod

Berbhaiya.

- These student were given certificate.

The ICC committee member regularly interact with students for teaching various college activities and program.

The ICC committee has displayed the poster on sexual harassment and internal complaint committee.

A quiz on gender equality was organized for college student. in which thirty five students participated in this quiz.

The prizes were won following Student :

- **First Prize** : Ku. Sapana Bhika Khajure.
- **Second Prize** : Ku. Prerana Deepak Berbhaiya.
- These student were given certificate.

Report of Prevention of Caste Based Discrimination Committee

Dr. Prakash G. Kamble

1. The Committee displayed all information circulars, GRS etc. Related to the caste based Discrimination on student Discrimination notice board.
2. The Committee prepared & displayed the grievance redressal form related to caste based Discrimination on the official website of the institution.
3. The Committee also arranged debate & group discussion programmes on interfaith & intercaste mutual respect & the need of caste-free society.
4. The Committee undertook various camp campaigns to dissccriminate awareness regarding prevention of caste Discrimination.

Report of the scholarship, National Integration & Elaction Committee

Dr. Prakash G. Kamble

1. The Committee arranged meeting with the principal & vice Pricipal to prepare the annual of planning of activities to be conducted under this committee.
2. The Committee also took necessary followup for filing up of scholarship forms of all the bonafide students of the Collegedue to these efforts as many as 184 students could availed different scholarship such as Govt. scholarship Rajeshri shahu Maharaj, Freeship. This year Number of students in vains the Scholarship exceeded last academic year.
3. The Committee arranged a lecture on the Occasion of National Minority Day.' National Integration Committee Conducted this programme with a view to inculcate national Integration value among the studens. Mr. Prof. Amir sohail guided the students on communal Harmony & National Integration. Principal Dr. Jayashree Nemade presided over the occasional Deputy principal Dr. S. G. Jadhav, Teachers & students were present during the programme.
4. During 19 Nov. To 25 Nov. 2021, Communal Harmony week was observed with great enthusiasm & fervour. The students designed the posters on notice board. on the occasion of Flag Day 1000/- flag fund was raised by the committee & sent to the Govt. of India.
5. Coffee Table Book & postal stamp Publication Ceremony was arranged by the cumittee..

Women's Grievance Redressal Cell Report

Dr. Dimpal Patil
Chairman

Women's Grievance Redressal Cell has organized following activities during academic year 2023-24.

On 26 October 2023 "Women Empowerment" workshop was organised in the college, This workshop was conducted in two session and presided over by Dr. Jayashree Nemade principal of the college. In the first session of the workshop Advocate Suvarna Suryavanshi interacted with the students on the topic "Sexual Harassment Past Present and Future," in the second session gave detail information about anti "Ragging Prevention".

A quiz on gender equality was organized for college student. in which thirty

five students participated in this quiz.

The prizes were won as follows :

- **First Prize:** Sapana Bhika Khajure.
- **Second prize:** Prerana Vinod Berbhaiya.
- These students were given certificate.

The committee member regularly interact with students for teaching various college activities and program.

The committee has displayed the poster on sexual harassment and internal complaint committee.

Anti Ragging Committee Report

Dr. Sadhana Jawale
Chairman

Anti Ragging Committee organized following activities during academic year 2023-24.

On 26 October 2023 "Women Empowerment" workshop was organized in the college this workshop was conducted in two session and presided over by Dr. Jayashree Nemade principal of the college. In the first session of the workshop Advocate Suvarna Suryavanshi interacted with the students on the topic "Sexual Harassment Past Present and Future," in the second session gave detail information about anti "Ragging Prevention".

- The committee mentions anti ragging rules and regulation in the college prospects.

- The committee collects online undertaking forms of students and parents at the time of admission.
- The committee members regularly interact with the student and offer counseling if they needed.
- The committee uploads rules and regulations of anti ragging on the college website with details.
- The committee has displayed anti ragging rules and regulation boards in the college campus.
- The committee members regularly visit classrooms, library and other places of the campus and try for ragging free campus.

Equal opportunity cell for persons with Disability. Annual Report 2022-23

Dr. S. V. Bhamre
Chairman

Dr. Jayshri M. Nemade
Principal

Mr. Yunus Shaikh
Member

The department of sociology and Equal Opportunity cell jointly visited Udan Divyang Training Centre Jalgaon on 06/12/2022. During this day long visit the officials of the training centre Mrs. Sonali Bhoi and Mrs. Jayshri guided the students about the function of the centre. They also enlightened the students the various departments and their mode of functions. Students were informed about audio-visual system, physiotherapy, speech therapy, skill

department existed at the centre.

The objects made by Divyang Students of the Centre were shown to the students. Students thoroughly understood the problems and issues of Divyang Students at the centre, Dr. S. B. Jawale, Dr. S. V. Bhamre, Dr. Dimple Patil, Prof. Jayshree Deore and Prof. Jayshree Sonawane accompanied the students to the Udan Divyang centre.

Student Service Center Report

Dr. Sadhana Jawale
Chairman

Student Service Center organized following activities during academic year 2023- 24.

We organised the programme on "Newborn and Breastfeeding" The program was presided over by principal of the college Dr. Jayashree Nemade and the lecture was delivered by Dr. Shital Bhosale on 8 August 2023.

On 26 October 2023 "Women Empowerment" workshop was organised in the college this workshop was conducted in two session and presided over by Dr. Jayashree Nemade principal of the college.

In the first session of the workshop Advocate Suvarna Suryavanshi interacted with the students on the topic "Sexual Harassment Past Present and Future," in the second session gave detail information about anti "Ragging Prevention".

On 5 March 2024 Hon. Shubham Comedwar deliver a lecture on ,"Cancer Free India Campaigned".

On 23rd and 26 March Ajay shaikh from Ifra Iinstitute of Personality Development guided the students on the topic "Personality Development and Self Assessment".

Scholarship, National Integration and Election Committee

Dr. S. V. Bhamre
Chairman, Principal

The committee arranged following activities during the academic year 2022-23.

- 1) The birth anniversary of an Iron Man Sardar Vallabhbhai Patel was celebrated as National Integration Day. Principal Dr J. M. Nemade administered an oath of National Integration of the student teachers and non-teaching staff.
- 2) The committee arranged a programme on the Constitution Day on 26 Nov. 2023. On this occasion the common reading of the preamble of the constitution took place. Few students expressed their views on the Indian constitution.
- 3) The demand Draft of Rupees 1000 was sent to the office of Communal Harmony Pratishthan, New Delhi, Govt. of India as a mark of observation of National Communal Harmony Week.
- 4) The committee arranged a programme on select the students Representative of the academic year 2023-24.
- 5) The Committee arranged a programme regarding on the scholarship scheme for the SC, ST and OBC students, the committee guided the students on how to fill the scholarship forms and where to submit.

- 6) On 15th March, the representatives of the election department arranged the demonstrations of functioning of EVM machines and VP pad matching to students and staff on the college campus.
- 7) The Election Committee arranged vector awareness programme on 22nd March 2024.

Mr. Madhav Patil provided valuable guidance on 'Significance of votes in Democracy. In his speech, he referred to the articles associated with fundamental rights and duties of a citizen. He gave the example of the losing of No Confidence motion of the 1998, Atal Bihari Vajpyee Govt. by the Margin of one vote only. He also said that India is the largest democracy in the world. He also Stressed the functions of election Commission of India.

He made appeal to the students to get their names registered in the electoral list by filling in 06 number form. He suggested them to cast their valuable vote wisely in the upcoming parliamentary election.

Alumni Association Committee

Dr. Prakash Kamble
Chairman

The Alumni Association Committee arranged the following activities for the academic year 2023/24.

- On 27 October 2024, a workshop on 'Photography' was organized under the chairmanship of Hon'ble Principal Dr. Jayashree Nemade. The workshop was guided by well-known journalist and former student of the college Ms. Sonam Patil. A large number of students participated in this workshop.
- On 19th March arranges the 'Aap ki Adalat' Programmme' in which Mss. Pramila marathe an Alumni was invited to share her views. Ms. Pramila, bright student from the department of Marathi now working with the Forest Guard forest Department Yawal narrated to the students about her academic journey. Dr. Prakash Kamble moderated the programme.
- On the 14th March 2024 the committee arrange Alumni Association meet vice principal Dr. Satish Jadhav presided over the programme on this occasion Alumni students Chaitali Gurav / Rani Tayade / Swati Bhalerao / JayshreeKoli/KavitaPatil/Diksha Sononwane Nandini Sonwane Kuvvarsha / Ku. Tanuja / Ku. Priyanka / Ku. Diksha Sonwane recited their self composed pomes and song. In a meet it is decided to float YouTube Channel for alumni association to register their Suggestions and complaints. Vice Principal Dr. Satish Jadhav, teacher were present for this day long meet. Dr. Prakash Kamble Compeererd the session while Dr. Dimpal Patil expressd the vote of thanks.

CHETNA, Capacity Building & Skills Enhancement Committee

Prof. Rajesh Kharde
Chairman

1. The committee started another certificate course “Certificate Course in Basic Computer”. This course is designed for UG students as an add-on course. It aims to give basic knowledge of the computer application in day to day and simple business work. The content is suitable to gain opportunities in various sectors. As many as 30 students enrolled for the said course.
2. The committee initiated to implement the skill based courses starting from this academic year. It conducted the “Certificate Course in English Communication.” This course is designed for UG students as an add-on course. It aims to give basic knowledge of communication in English. It will help to acquire communications skills in day to day life. The course content is suitable for written as well as spoken communication. Altogether 45 students were admitted for the said course.
3. The committee started “Certificate Course in Pre-Marital Counseling”. This course is designed for UG students as an add-on course. It aims to provide the necessary knowledge of pre-marital counseling. It helps the learner to deal with marital issues. As many as 42 students enrolled for the said course.
4. The Committee started Account Executive Course under the Pramod Mahajan Kaushalya Udyojakata Vikas Abhiyan Scheme. The duration of the course is four months. Total sixty students have registered for the course. These sixty students are divided into two batches.

Competitive Examination & Career Counseling Committee

Mr. Rajesh M. Kharde
Chairman

1. Our Women's College, Jalgaon included in the cluster of Center of Excellence category under the Career Katta Initiative by the Higher and Technical Education Department, Government of Maharashtra.
2. Competitive Examination committee registered 29 students for the Skill Development Training Course (Mahajyoti) for the academic year 2023-24.
3. Two students were enrolled for the Career Katta Initiative. These students were provided online coaching by the successful candidates in the competitive examinations.
4. The Skill Development and Career Competitive Examination Committee Jointly arranged guidance on "Facing Interview" of Mr. Shrikant Lambole and Mr. Mahesh Chaudhari, District Employment and Skill development, Jalgaon. They guided the participants on the techniques in the facing the interviews. As many as 40 students participated in this program on 8/1/2024.
5. The Committee arranged a special programme of Employment Camp for the aspiring students on 10th Jan. 2024. This camp was jointly organized with District Skill Development and Entrepreneurship Guidance Center, Jalgaon. Altogether as many as eleven national and state level companies conducted campus interviews. Sixteen students from our college enrolled for the campus interviews. Other than that, approximately 100 students from other college were participated in the employment camp.

Report of the Sports Committee

Mr. Madhavrao Patil
Chairman

1. The Committee arranged the practice sessions of Chess and Carrom Board at NSS Hall.
2. The B.A III student Ms. Tejaswini Tayade was nominated for Special Award in Athletics by the Dept. of Sports and Physical Education, SNDT Women's University, Mumbai calendar for the academic year 2023-24.
3. The Committee displayed the academic calendar of Sports Competition for the academic year 2023-24.
4. The Committee demanded the sports coach for the promotion of the sports competition on the campus.
5. The Sports committee arranged the different sports competitions on the occasion of annual gathering 2023-24.

Teaching - Learning and Innovation and Mentor - Mentee Committee

Dr. Shrikant Chaudhari, Prof. Tushar Chaudhari,
Mr. Somnath Lokare

Report :

The Teaching - Learning and Innovation and Mentor - Mentee Committee has arranged following programme in the academic year 2023-24.

1. The Teaching - Learning and Innovation and Mentor- Mentee Committee has arranged a lecture to guide on 'Content Creation and

- Delivery.' Prof. Tushar Chaudhari.
2. Allotment of Mentee students of academic year 2023-24 to the Mentor-teachers and prepared the orders of the same.

Study Tour Committee Report

Dr. Shrikant Chaudhari
Chairman

The Study Tour committee of the college organized a study tour of the students. The committee organized two days study tour to the Bhandardara Dam and Kalsubai Peak on 26 and 27 September 2023. On first day of the tour students visited Bhandardara Dam, Wilson Dam, Randha Fall, Ambrella Fall and a Temple in the Shahyadri Hills Range in Ahmednagar District, Maharashtra. The students observed nature, trees, forests and water resources in the region and enjoyed the first day of the tour.

On the second day of the tour the students climbed The Kalsubai Peak, (Kalsubai is a mountain in the Western Ghats, located in the Indian state of Maharashtra. Kalsubai is the highest peak in Maharashtra

and is located in Ahmednagar district in Akole Taluka. Its summit, situated at an elevation of 1,646 metres) the highest peak in Maharashtra State. The students experienced steep incline and enjoyed trekking of the peak. They observed the local food, observed the tribal culture and enjoyed stay in the hills. They observed the rice plantation and life in hills and mountains. Total 33 students from all the departments were participated in the tour. Dr. Shrikant Chaudhari, Chairman of the committee and the members Dr. Dimpal Patil, Mr. Somanath Lokare Prof. Manohar Shinde and Prof. Nivruti Bangal supervised the entire tour.

Women Study Centre

Dr. Sadhana Jawale
Chairman

Women study centre conducted following programs on the academic year 2023- 24.

On the occasion of Breastfeeding Week. We organized the program on "Newborn and Breastfeeding" The program was presided over by principal of the college Dr. Jayashree Nemade and the lecture was delivered by Dr. Shital Bhosale on 8 August 2023.

On September 25 - 2023. Doctor Krishna Baviskar delivered a lecture on "Naturopathy Panchakarma and Health". The program was presided over by principal of the college Dr. Jayashree Nemade.

Garbha /Dandiya dance was organised for students on the occasion of Navratri Festival Manju Sharma train Dandiya to the college student. on 10/9/23 to 13-10-2023. The program was presided over by the principle of the college Dr. Jayashree Nemade. The student enjoyed themselves by dancing Garba Dandiya to various popular song and participated in the festival by wearing various colourful customs and ornaments.

On 26 October 2023 "Women Empowerment" workshop was organised in the college this workshop was conducted in two session and presided over by Dr. Jayashree Nemade principal of the college. In the first session of the workshop Advocate Suvarna Suryavanshi interacted with the students on the topic "Sexual Harassment

Past Present and Future," in the second session gave detail information about anti "Ragging Prevention".

On the occasion of Savitribai Phule jayanti honorable Pratibha Shinde lecture was organised on 3 January 2024. She guided the students on the topic "Savitribai phule's Contribution to the Educational and Social Stream of Women".

A district level essay competition was held on 3 January 2024 on the birth anniversary of krantijyoti Savitribai Phule in it the following students won the prizes.

- First - Vaishnavi Chandrakanta Sapkale.
- Second - Sapna Bhika Khajure.

On 5 March 2024 Hon. Shubham Comidwar deliver a lecture on ,"Cancer Free India Campaign".

On the occasion of international Women'Day on 6- 3- 2024 Honorable Meera Deshmukh Inspector of Police District Jilha Peth Police Station guided the student on the topic "Challenges before Women in Government Service",

On 23rd and 26 March Ajay shake from Ifra Institute of Personality Development guided the students on the topic "Personality Development and Self Assessmen"t.

On 13 March Honorable Juhi Sonawane delivered a lecture on "Youth leadership Development Student".

Arts and Culture Committee Report

Dr. Dimpal Patil
Chairman

The following programmes were conducted by the Arts and Cultural Committee in the academic year 2023-24.

- 1) An induction programme was organized on 07-08-2023 for the students of B.A. Part I.
- 2) The lecture on New Education Policy – 2020 was organised on 25-07-2023. The speaker was Hon. Dr. Shrikant R. Chaudhari, KBCNMU, Jalgaon.
- 3) A poster making competition was organised on 25-07-2023. The topic for poster preparation was New Education Policy – 2020.
- 4) The birth anniversary of poetess Bahinabai Chaudhari was celebrated on 11-08-2023. On this occasion, a lecture on life journey of Bahinabai Chaudhari was delivered by Dr. Nitin Badgajar College of Social Work, Jalgaon.
- 5) Teacher's day was celebrated by students on 05-09-2023.
- 6) The Dahi Handi festival was joyfully observed for the students on the college ground on September 7, 2023.
- 7) A lecture on Naturopathy, Panchakarma and Health was organized on 25-9-2023. The lecture was delivered by Dr. Krishna Baviskar.
- 8) The university level youth festival was held at Dhule on 30-9-2023. Five students were participated in

various competitions.

- 9) On October 10–13, 2023, five days of Dandiya training were scheduled under the direction of Manju Sharma and Pooja Sharma. A grand dandiya competition was held on the college ground on October 19, 2023.
- 10) In honor of Savitribai Phule Jayanti on January 3, 2024, social activist Hon. Pratibha Shinde delivered a lecture.
- 11) A lecture was organised on the occasion of Chhatrapati Shivaji Maharaj Jayanti on 17-02-2024. Prof. Nita Patil lecture was organized on this occasion.
- 12) Women's Day was celebrated in the college on 08-03-2024.
- 13) A lecture by P.S.I. Hon. Meera Deshmukh was arranged on March 8, 2024, International Women's Day.
- 14) A lecture was delivered on Personality Development by Mr. Ejaz Shaikh on 23-03-2024.
- 15) Dhulivandan festival was celebrated on 26-03-2024 on the college ground.
- 16) A farewell function was organized for T.Y.B.A. and T.Y.B.Com. students on 28-03-2024.
- 17) In honor of Dr. Babasaheb Ambedkar Jayanti on April 13, 2024, Dr. Deepak Shirsath delivered a lecture.

Incubation (Research Promotion) & MoU Committee (AVISHKAR Ce)

Dr. Vinay B. Patil
Chairman

The committee operates under the guidance of the Principal. To give the final shape to the Research Promotion and MoUs agreements,

The committee encouraged professors in the college to write at least one research paper.

Efforts were made to organize programs with the colleges with which MoUs have been made. One Day University Level Online Workshop Under the University Mentor-Mentee Scheme on NAAC Accreditation Process and Reforms was jointly organized by Internal Quality Assurance Cell, Incubation (Research Promotion) & MoU Committee on 05th March, 2024. The workshop was divided into two sessions. In the morning session speech, Dr. Satish G. Jadhav, Coordinator

NAAC & IQAC deliberated on “Accreditation Process and Reforms”, while in the afternoon session all Criteria wise Understanding given by criteria chairmen and Discussion on all Criteria was done. Around 75 participants from Mentor-Mentee College and MOUs College attended the workshop. It includes KCE College of Engineering, DNC College, S.S. Maniyar Law College, and College of Social Work, M.J. College and students and teachers of Godavari Engineering College Jalgaon registered for the workshop.

A workshop on the use of e-resources for research was organized with the colleges with which MoUs have been signed.

The ICT Committee has arranged following programmes

Prof. Rajesh Kharde
Chairman

Following Programmes were arranged by the ICT Committee

1. Arranged a lecture on 'Content Creation and Delivery.' Prof. Tushar Chaudhari on 12th March, 2024.
2. Live telecast of 73rd Convocation Ceremony of SNDT Women's University, Mumbai on 17th February, 2024.
3. Online organization of the University Level Online Workshop on 'Understanding NAAC Accreditation Process and Reforms', on Tuesday, March 5, 2024.
4. Online organization of the National Level Online Conference on NEP 2020 : Structure for Humanities on Wednesday, 10th April, 2024.

Report of Equal Opportunity Cell for PWD

Dr. Sanjay Bhamre
Chairman

The Equal Opportunity Cell for PWD arranged the programme of Dr. Sanjay Bhamre on the topic 'Government Schemes for the Persons with Disability on 11-12-2023. He elaborated the significance of UDID card for procuring the benefits of various govt. schemes for the PWD. He believed that PWD needs to be treated with compassion and sympathy in the society. There is a provision of three percent reservation in the government sector services for the PWD. The govt. of Maharashtra has initiated the pension scheme for the PWD. The scholarships are extended to the PWD students by the National Handicapped Welfare Board. Further, he outlined the variety of concessions available

for the PWD such as concession in Railway and State Transport fare, concession in Income Tax etc. There is a provision of getting loan with low interest rates to start the business for the PWD.

Prof. Yunus Shaikh presided over the programme. In his speech, he appealed the students to extend helping hand to the handicapped persons when they are in need. He also felt that PWD should be treated equal in the society without bias or discrimination. Later on, an essay competition was held on "Problems of PWD". As many as 50 students were present on this occasion.

U.G.C , RUSA & University Proposal Committee

Mr. Yunus R. Shaikh
Chairman

U.G.C., RUSA & University Proposal Committee.

The Committee arranged meeting in July 2023 with the Principal for finalising the annual planning.

The Committee in collaboration with the IQAC prepared and submitted the proposal for Rs. 5 crore grants under the

Strengthening Colleges Scheme of RUSA 3 phase, PM USHA Scheme.

The committee assisted the IQAC to organise 2 seminars namely Revised manual and the accreditation process and 'NEP 2020 Structure for Humanities.

Teacher - Parent Association Committee

Dr. Prakash Kamble
Chairman

The Teacher - Parent Association is an important Committee at the college level to facilitate the active communication and rapport between parent teacher and student. since parents are the important stake holder in the development of college. The committee always extend its support and cooperation in dealing. with parents faced by the parents in the sphere of education. The committee has set up an executive board of the parent to

receive suggestion and complaint to enhance the educational progress of their children. In each academic year, the committee conducts the teacher parent Association meet but in this year time constraints the meet could not be held this academic year.

Report of the Staff Academy, Code of Conduct and Professional Ethics

Dr. K. H. Nehete
Chairman

- Under the chairmanship of Principle Dr. Jayashri Nemade and in the presence of Vice Principal Dr. Satish Jadhav Sir, various lectures were organized through Staff Academy. Following table gives details of the lectures arranged by the staff academy during 2023-24.
- On October 6, 2024, Professor Dr. Dipak Shirsat discussed the contribution of Jalgaon district in World War I and World War II. Through local history, he guided how the youth of Jalgaon district directly participated in World War I and World War II.
- On November 30, 2024 Professor

Sr. No.	Faculty Name	Topic of lecture	Date
1	Dr. Dipak Shirsat	Role of Jalgaon District First & Second World War	06/10/2024
2	Prof. Nivrutti Bangal	Tribal Culture in Nashik District	30/11/2024
3	Prof. Ramjan Tadavi	Tadvi Language	23/02/2024
4	Dr. Jayashree Devare	Chhatrapati Sambhaji Maharaj	23/03/2024
5	Prof. Jayashree Sonawane	Indian Margie System	26/03/2024
6	Prof. Nita Patil	Hirakani Zalkaribai	18/04/2024
7	Prof. Minakshi Waghmare	Rajarshi Shahu Maharaj	22/04/2024
8	Prof. Bhavana Sankopal	Khandeshatil Ahirani Loksahitya	24/04/2024
9	Prof. Tushar Chaudhari	Professional Ethics And Code of Conduct	24/04/2024

- Nivrutti Bengal gave an insightful discussion on the cultural life of Nashik district.
- Professor Ramjan Tadavi presented his views on the origin, development and expansion of Tadvi dialect on the topic of Tadvi dialect and contract on 23rd February 2024.
- On 23rd March 2024, Professor Dr. Jayashree Devare guided the life of Chhatrapati Sambhaji Maharaj through various aspects.
- Prof. Jayashree Sonawane gave

guidance on the changed nature of marriage in today's modern times.

- On 18th April 2024, Prof. Neeta Patil gave a lecture on Hirakani Jhalkaribai's contribution to Indian independence struggle.
- Professor Meenakshi Waghmare commented on Rajarshi Shahu Maharaj on 22nd April 2024 Shahu Maharaj's various social reforms.

- Two lectures were organized on April 24, 2024. First, Professor Bhavna Sankopal discussed the folklore of Khandesh through local literature on the topic of Ahirani Folklore of Khandesh. In the second lecture, Professor Tushar Chaudhary gave guidance on Professional Ethics and Code of Conduct. Department heads and professors of various.

Annual Prize Distribution Report

Dr. Vinay B. Patil
Chairman

Annual gathering Fulora-2023-24 and Annual Prize Distribution Ceremony was organized by Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's, Women's College, Jalgaon in an enthusiastic atmosphere with appreciation of meritoriousness and presentation of cultural art from 14th to 16th February 2024

Gathering : Fulora-2023-24 and Annual Prize Distribution Ceremony Inauguration of the Gathering ceremony - President of Hon. Prof. Shri A. P. Chaudhari, (President, Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal, Jalgaon. Chief Guest / Treasurer of Guest Institute Hon. Advocate Shri. Baba Borole, office bearers of the organization Mr. Prashant M. alias Balubhau Bonde, Shri. A. S. Ingle, Mrs. Archana Chaudhary and the Principal of the college Dr. Jayashree M. Nemade, Vice Principal Dr. Satish Jadhav, Gathering Committee Chairman Prof. Dr. Vinay Patil, Member Prof. Dr. Prakash Kamble and Prof. Ms. Meenakshi Waghmare. Gathering representative. Ku. Nisha Patil were present on the dais.

The welcome song and the university song were presented. At the beginning of the annual prize distribution, The annual prize distribution & Gathering Committee Chairman Dr. Vinay Patil introduced. Principal Dr. Jayashree Nemade read the annual report. The program was coordinated by Prof. Dr. Prakash Kamble. At the end of the program, Ku. Nisha Patil expressed vote of thanks.

On this occasion, the office bearers and professors of the institute were

honored for their achievements, selections and awards during the academic year. Mainly the Principal Dr. Jayashree M. Nemade, (Selected as Member on Board of Examination & Evaluation, University Grievance Redressal Cell of SNT Women's University, Mumbai), Prof. Dr. Satish Jadhav, (selected as a member on the Board of Studies of Geography subject of SNT Women's University, Mumbai), Prof. Dr. Shrikant Chaudhary (selected as a member on the Board of Studies of Commerce subject of SNT Women's University, Mumbai), Prof. Mr. Ramzan Tadv, Selection by Government of Maharashtra "Majhi Boli Maji Katha" includes the story "Ujad Vasti", Ms. Mahi Abhijit Choudhary, (Passed A+ Grade in SSC of CBSC), Ch. Ronit Anuj Patil, (Passed A+ Grade in CBSC's SSC), Ms. Sai Mangesh Patil, (MBBS F.Y. Admission in GMC Jalgaon) were felicitated.

Fulora-2023-24 was initially selected as Tejaswini as the best student of the college. The best student is selected from all the students of the college through art, academic and various competitions and she is declared as Tejaswini of the college. This year as Tejaswini. Ku. Raveena Praveen Tandale was selected and felicitated by President of Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal, Hon. Prof. Shri A. P. Chaudhari.

Sports competitions were organized during the period from 14th to 15th February 2024. It included jump rope, musical chair, sack jump, lemon spoon etc. Other competitions were held like Rangoli, One

Minute, Makeup, Hairdressing, Mehndi, Dish Decoration, Antakshari etc. were taken. On 16th February 2024 a cultural program was held in which dance, singing, group dance, e. This year, the students of our university appreciated the achievements achieved in academic and other fields by giving prizes to selected students. After that, the various competitions organized in the previous academic year were felicitated by the chief guest and the prizes were distributed by them. Annual prize distribution in the program was coordinated by Prof. Dr. Somnath Lokare.

In his presidential speech, the president of the institute, Prof. A. P. Chaudhari, explained that it is necessary for the students to participate in art, dance and sports competitions to develop their latent qualities.

Annual gathering Fulora 2023-24

and Annual Prize Distribution Ceremony was successful because of Dr. Kishore H. Nehete, Chairman of Tejaswini competition, Stall Committee Chairman Dr. Sanjay V. Bhamre, Cultural Committee Chairman Dr. Dimple S. Patil, Stage Committee Chairman Dr. Shrikant S. Chaudhari, Chairman of the Prize Distribution Committee Dr. Somnath S. Lokare, Chairman of Sports Committee Prof. Madhav Patil Chairman of other competitions Prof. Rajesh Kharde, Chairman Publicity and Photography Committee Prof. Yunus R. Shaikh, all committee members, all teaching and non-teaching staff of the college who helped us. Parents and ex-students, professors and non-teaching staff were present in this ceremony and enjoyed the program.

Library Report

Dr. Vinay Patil
Library Committee

Considering the importance of library in college education, books are very important, effective and reliable means of acquiring knowledge along with classroom education. Our library works to fulfill the intellectual needs of the readers through books and knowledge gained from the library.

To maximize the library's utility, it is open from 9:30 AM to 5:30 PM, providing ample time for readers to access the library and its reading room.

This year, the library has subscribed a total 39 periodicals, journals & are available on various subjects. Additionally, our library is a member of "N-List," which is run by UGC INFONET and provides access to a vast collection of e-books and e-journals from around the world on a variety of subjects.

Books on various subjects were purchased in this academic year. During this academic year, the library has acquired books on various subjects, and also received book donations from president of the institute Prof. Arun P. Chaudhari, and Mr. Sharadchandra Dongre, Mr. Subhash Kharole, Principal Dr. Jayashree Nemade, gifted books to the college library. A total of 11221 books are available in the library at the end of this year. A total of seven current papers in various languages are available in the library so that the readers keep getting updated information about the daily happenings.

The following activities have been implemented by the library in this year –

- Dr. S. R. Ranganathan's birth anniversary was celebrated in the

college on August 09, 2022 with enthusiasm.

- On October 15, 2023, on the occasion of Vachan Prerna Din, Dr. A.P.J. Biography of Abdul Kalam and his books, biographies of famous women and similar books were displayed in the visual area.
- On the occasion of Chhatrapati Shivaji Maharaj Jayanti on 17th February 2024, similar texts based on the history, forts and forts of Chhatrapati Shivaji Maharaj and the Marathas were displayed in the visual area.
- Library and History Department jointly Organized Modi Script Training Workshop (From 15 January to 24 January 2024) in Association with Directorate of Archive Government of Maharashtra
- Students can sit in the reading room of the library to study serial books, magazines, competitive exams etc. Reading and consuming books and magazines.
- Internet access provides through the I.C.T. Center, which is regularly used by students and professors.
- Career guidance and counseling is being done by the library to the students. A separate reading room was created in the library

for competitive examinations. For that, the college library has Weekly Employment Job Reference, Samam Gyan Darpan (Hindi), Bulletin of Unique Academy, Business Friends, Entrepreneur Magazines which include government and other sector jobs and various careers etc. By sitting in this, the students can read competitive exam books, magazines, etc. Reading and using.

- OPAC facility is made available in the library to search the books in the library.
- Photo copying facility was

provided to the students by the library.

During this academic year students, alumni and faculty, non-teaching staff and office bearers of our management avail the library facilities.

The library strives to provide the best possible facilities to the readers in the college library, with the support of the management board officers, Principal Dr. Jayshree Nemade, Vice Principal Dr. Satish Jadhav, and the library committee enjoys invaluable support. So the teaching faculty, non-teaching staff are getting continuous support from all of them.

National Service Scheme (N.S.S.) Yearly Report 2023-24

Mr. Madhavrao A. Patil / Mr. Rajesh M. Kharde
NSS PO

Report of the activities conducted from June 2023 to March 2024 is given below :

1. **International Yoga Day** : The NSS Unit of A.D.P.M.'s Women's College Jalgaon organized a programme on the occasion of International Yoga Day on 21st June 2023.
2. **The University Foundation Day** : The NSS Unit organized a programme on the occasion of SNDT Women's University Foundation Day on 5th July 2023.
3. NSS Volunteers participated in the University Level India's G20 Panchpran Programme held at Shahada on 3rd Aug. 2023.
4. **Induction Programme** : The NSS Unit of A.D.P.M.'s Women's College, Jalgaon organized an Induction Programme for the newly enrolled students of BA first year of the academic year 2023-24. This programme was organized on 7th August 2023.
5. **Oath of Panch Pran** : On the 9th Aug. 2023 an Oath of Panch Pran was administered to the participants.
6. **Viro Ka Samman** : On 10th August the NSS Unit arranged a programme in honour of soldiers of our country. This programme was arranged under the caption of 'Viro Ka Samman'.
7. **Tree Plantation** : Tree Plantation drive was undertaken on the college campus on 14th Aug. 2023. Principal, Vice Principal, Teachers and Students were present on this occasion.
8. **Independence Day** : Celebration on 15th Aug. 2023.
9. **Cleanliness Drive** : The NSS Unit of the A.D.P.M.'s Women's College of Arts, Commerce and Home Science, Jalgaon undertook cleanliness drive on 23rd Aug. 2023.
10. **Remand Home Visit** : NSS volunteers visited Govt. Remand Home on 30th Aug. 2023 for the Rakdha Bandhan. There they tied the Rakhis to the Remand Home students.
11. **Teacher's Day** : NSS Unit organized the Teacher's Day on 5th Sep. 2024. Teachers were felicitated on this occasion.
12. **Amrut Kalash Sankalan** : NSS Volunteers and Teaching staff participated in the Meri Mati Mera Desh Campaign on 15th Sep. 2023 (Amrut Kalash Sankalan).
13. **NSS Day** : The NSS Unit of the A.D.P.M.'s Women's College, Jalgaon observed the NSS Foundation day on 24th Sep. 2023. On this occasion a special lecture of Dr. Prakash Kamble was arranged. He spoke on "The

- Importance of NSS in College Life”.
14. **Gandhi Jayanti** : Cleanliness Campaign on the occasion of Mahatma Gandhi Jayanti on 1st and 2nd Oct. 2023.
  15. **Amrut Vatika plantation** : It was arranged on 21st Oct. 2023.
  16. **Amrut Kalash Rally** : Amrut Kalash Rally under the Meri Mati Mera Desh campaign. It was arranged on 25th Oct. 2023.
  17. **Constitution Day** : (26th Nov. 2023) Quiz and Preamble Reading.
  18. **World AIDS Day** : Mr. Madhav Patil guided the volunteers on the occasion of World AIDS Day on 1st Dec. 2023.
  19. **Dr. Babasahb Ambedkar Mahaparinirvan Divas** : On 6th Dec. 2023 NSS unit observed the Mahaparinirvan Divas of Dr. B. R. Ambedkar. Mr. Madhav Patil spoke on the life and work of Dr. B. R. Ambedkar.
  20. **Yuva Day** : On 12th Jan. 2024 NSS unit organized Yuva Day. Dr. Sai Nemade guided the volunteers on the Thalassemia Disesease.
  21. **Republic Day** : 26th Jan. 2024.
  22. **Mahatma Gandhi Death Anniversary** : NSS Unit observed the death anniversary of Mahatma Gandhi on 30th Jan. 2024. Mr. Madhav Patil informed about Mahatma Gandhiji and his work.
  23. **Voting Awareness Programme about EVM Machine** : It was arranged on 14th Feb. 2024. The officials from the Election Dept. visited the college and showed the demo on the functioning of EVM Machine.
  24. **Chhatrapati Shivaji Maharaj Jayanti** : On 19th Feb. Shiv Jayanti was celebrated by NSS Unit. Prof. Nita Patil guided the volunteers on the Social Policies of Chhatrapati Shivaji Maharaj.
  25. **International Women's Day 08th March 2024** : The NSS Unit arranged the programme on the occasion of International Women's Day. Mrs. Meera Deshmukh, PSI spoke on 'The Career Opportunities in Competitive Examination.

Arunodaya Dnyan Prasarak Mandal's
Women's College of Arts, Commerce And Home Science, Jalgaon
LIST OF ANNUAL COMMITTEES (2023-24)

Sr. No.	Name of the Committee	Designation
I- STATUTORY COMMITTEE'S		
1	Internal Quality Assurance Cell (IQAC) 2021-2026	
	Dr. Jayashri M. Nemade - Principal	Chairman
	Dr. Satish G. Jadhav - Vice Principal	IQAC-NAAC Co-ordinator
	Dr. Somanath S. Lokare	Secrt. Assistance
	Prof. A. P. Chaudhari	Member from Management
	Prof. Dr. V. S. Zope	Nominees from External Expert
	Prof. Dr. K. P. Narkhede	Nominees from Lokal Society
	Shri. V. Y. Bendale	Nominees from Industrialist
	Dr. Sadhana B. Jawale	Member
	Mr. Yunus R. Shaikh	Member
	Dr. Kishor H. Nehete	Member
	Dr. Sanjay V. Bhamare	Member
	Dr. Shrikant Choudhari	Member
	Dr. Prakash G. Kamble	Member
	Dr. Dimpal Patil	Member
	Dr. Vinay B. Patil	Member
	Mr. Chandrakant S. Patil-Head Clerk	Adm. Officer
2	Prevention of Sexual Harassment Committee (2021-2023) (ICC – Internal Complaint Committee- VISHAKHA Committee)	
	Dr. Sadhana B. Jawale	President
	Dr. Vinay B. Patil - Vice-Principal & IQAC Coordinator	Member
	Mrs. Dimpal S. Patil	Member
	Mr. Mahendra P. Chaudhari - Sr. Clerk	Member
	Ku. Suwarna V. Ingale BA-I	Student
	Ku. Nikita Ingale BA-II	Student
	Ku. Tejaswini ullas Surve. BA-III	Student
	Dr. Vijeta Singh - Advocate	Advocate
3	Prevention of Caste-Based Discrimination Committee	
	Dr. Prakash G. Kamble	Chairman
	Dr. Srikant S. Chaudhari	Member
	Dr. Sanjay V. Bhamare	Member
	Mr. Ganesh B. Chaudhari - Jr. Clerk	Member

4	Women's Grievance Redressal Committee (2021-2026)	
	Mrs. Archana A. Chaudhari	President
	Dr. Jayashri M. Nemade	Principal
	Mrs. Dimpal S. Patil	Coordinator (T. Rep)
	Adv. Mr. S. Y. Borole	Advocate
	Mrs. Ujwala K. Bendale	Social Worker
	Mr. Chandrakant Patil – Head Clerk	Non-Teaching Rep.
	Police Officer Jilha Peth (0257-2229733)	Member
	Ku. Anagha Bhagawan Shende	Student
5	Anti-Ragging Committee (2021-2026)	
	Dr. Sadhana Jawale	Chairman
	Mr. Yunus Shaikh	Member
	Mr. Madhavrao Patil	Member
	Mr. S. R. Talele	Member
	Mrs. Tilottama A. Jawale	Member
	Mr. Mahendra Chaudhari – Sr. Clerk	Member
	Police Officer Jilha Peth (0257-2229733)	Member
	Ku. Sapana B. Khajure	Student
6	Equal Opportunity Cell for PWD (Person with Disability)	
	Dr. Sanjay V. Bhamare	Chairman
	Mr. Yunus R. Shaikh	Member
	Prof. Manohar R. Shinde (CBH - History)	Member
7	Scholarship & National Integration & Election Committee	
	Dr. Sanjay Bhamare	Member
	Mr. Rajesh Kharde	Member
	Ku. Dipali Shantilal Barela	Student
8	Alumni & Parents-Teachers Association Committee	
	Dr. Prakash Kamble	Chairman
	Dr. Dimpal Patil	Member
	Dr. Sugandha Patil	Member
	Prof. Nivruti N. Bangal (CHB - Marathi)	Member
	Ku. Sonam Patil	Student
9	Student Service Centre (SSC) - Manasrang	
	Dr. Sadhana Jawale	Chairman
	Dr. Kishor H. Nehete	Member
	Ku. Jayshree Deore(CHB,sociology)	Member
	Anikita Dilip Gajae	Student

II - ADMINISTRATIVE COMMITTEES

10	Admission and Prospectus Committee	
	Dr. Somnath Lokare	Chairman
	Dr. Sanjay Bhamre	Member
	Dr. Kishor Nehete	Member
	Dr. Prakash Kamble	Member
	Dr. Sadhana Jawale	Member
	Dr. Dimpal S. Patil	Member
11	Time-Table, Examination and Academic Calendar Committee	
	Dr. Kishor Nehete	Chairman
	Dr. Srikant Chaudhari	Member
	Dr. Vinay Patil	Member
12	Website Upgradation and ICT Committee	
	Dr. Somnath Lokare	Chairman
	Mr. Rajesh Kharde	Member
13	Annual Gathering and Prize Distribution Committee	
	Dr. Vinay Patil	Chairman
	Dr. Prakash Kamble	Member
	Prof. Meenakshi Waghmare (CHB, Marathi)	Member
	Ku. Nisha Rajendra Patil	Student
14	College Magazine Committee (Kusumai)	
	Dr. Prakash Kamble	Chairman
	Dr. Dimpal Patil	Member
	Ku. Ravina Raja Tandak	Student
15	Publicity Committee	
	Mr. Yunus Shaikh	Chairman
	Dr. Dimpal Patil	Member
	Prof. Jayshri Sonawane (CHB, Socio.)	Member
	Prof. Ramjan Tadavi (CHB, Marathi)	Member
	Ku. Mahima Vilas Sankar	Student
III - STUDENT SUPPORT SERVICES COMMITTEE'S		
16	Library Committee	
	Dr. Jayashri M. Nemade - Principal	Chairman
	Dr. Satish G. Jadhav - Vice-Principal & IQAC Coordinator	Member
	Dr. Vinay B. Patil	Secretary
	Mr. Yunus Shaikh	Member
	Mr. Chandrakant S. Patil - Head Clerk	Member
	Ku. Dipali Mangal Ahire	Student

17	NSS Department (Green Campus, Discipline & Public Health)	
	Mr. Madhavrao A. Patil	NSS - PO
	Mr. Rajesh M. Kharde	NSS Ass.- PO
	Ku. Ankita Dilip Gagare	Student
	Ku. Pallavi Arjun Ingale	Studnet
18	Capacity Building, Skills Enhancement & Short Courses Committee	
	Mr. Rajesh Kharde	Chairman
	Dr. Sadhana Jawale	Member
	Prof.Ramjan Tadavi(CHB,Marathi)	Member
	Ku. Rupali Amar Pasi	Mebmer
19	Competitive Examination and Career Counseling Committee	
	Mr. Rajesh Kharde	Chairman
	Dr. Sanjay Bhamre	Member
	Prof.Bhavana Sankopal(CHB,Marathi)	Member
	Ku. Ritika Dilip Gajare	Student
20	Sports Committee	
	Mr. Madhavrao Patil	Chairman
	Mr. Rajesh Kharde	Coordinator
	Prof.Neeta M.Patil(CHB,Eco.)	Member
	Prof.Nivruti Bangal(CHB,Marathi)	Member
	Ku. Reshma Datta Misal	Student
21	Educational Tour and Field Visit Committee	
	Dr. Srikant Chaudhari	Chairman
	Dr.Somanath Lokare	Member
	Ku. Sanjana Barhate	Student
22	Student Welfare and Fund Raising Committee	
	Dr. Prakash Kamble	Chairman
	Dr. Sanjay Bhamare	Member
	Ku. Mamata Digambar Sonawane	Student
IV - INNOVATIVE PROGRAMME/ACTIVITY COMMITTEES		
23	Teaching-Learning Innovative & Mentor-Mentee Committee	
	Dr. Somnath Lokare	Chairman
	Dr. Srikant Chaudhari	Member
	Prof.Tushar Choudhari (CHB,Eco.)	Member
24	Women's Study Centre	
	Dr. Sadhana Jawale	Chairman
	Dr. Kishor Nehete	Member

	Prof. Jayshri Deore (CHB, Socio.)	Member
	Prof. Jayshri Sonwane (CHB, Socio)	Member
25	Art and Culture Committee (Debate/Elocution/Essay/Exhibition etc.)	
	Dr. Dimpal Patil	Chairman
	Mr. Madhavrao Patil	Member
	Prof. Meenakshi Waghmare (CHB, Marathi)	Member
	Prof. Neeta Patil (CHB, Eco.)	Member
	Prof. Bhavana Sankopal (CHB, Marathi)	Member
	Ku. Chitra manik Bhoi	Student
V - RESEARCH AND EXTENTION COMMITTEE'S		
26	Research Promotion & MoU Programme Committee (Avishkar Cell)	
	Dr. Vinay Patil	Chairman
	Dr. Somnath Lokare	Member
	Dr. Dipak B. Shirsat (CHB, History)	Member
27	Feedback Analysis Committee	
	Mr. Madhavrao Patil	Chairman
	Dr. Srikant Chaudhari	Member
	Dr. Tushar Choudhari (CHB, Eco.)	Member
28	Staff Academy, Code of Conduct & Professional Ethics Committee	
	Dr. Kishor Nehete	Chairman
	Dr. Srikant Chaudhari	Member
	Dr. Dipak Shirsat (CHB, History)	Member
29	UGC, RUSA & University Proposal Committee	
	Mr. Yunus Shaikh	Chairman
	Dr. Vinay B. Patil	Member
	Mr. Ganesh Chaudhari – Jr. Clerk	Member

The above Annual Committees have been set up for the year 2023-24. The Committee Chairman (with members) should discuss with the Principal regarding the Annual Plan and submit the same to the Principal till July 25, 2023.

Dr. Satish G. Jadhav
VICE-PRINCIPAL
 (IQAC Coordinator)

Dr. Jayashri M. Nemade
PRINCIPAL
 (IQAC Chairman)

गुणवत्ता पारितोषिक

अरुणोदय ज्ञान प्रसारक मंडळ संचलित,
महिला महाविद्यालय, जळगाव
गुणवत्ता पारितोषिके वितरण २०२३-२४

अ.न.	पारितोषिकाचे नाव	दात्याचे नाव	पारितोषिक विशेष	नाव
1	कै. कुसुमताई पारितोषिक	चि.अभिजित अरुण चौधरी	बी.ए.भाग-3 सर्वविषयात सर्वप्रथम	माया सुधाकर बनसोडे
2	कै. नर्मदाई पारितोषिक	सौ.अर्चना अरुण चौधरी	बेस्ट स्टुडेंट	रविना तांदळे
3	कै.अॅड.दादासाहेब वाय.एम.बोरोले माजी खासदार यांच्या स्मरणार्थ पारितोषिक	अॅड.श्री.सुभाष यशवंत बोरोले	बी.ए.भाग-3 इंग्रजी सर्वप्रथम	निशा गौतम सोनवणे
4	कै.‘‘पांडुरंग’’ स्मृती पारितोषिक	प्रा.श्री.अ.पी.चौधरी	बी.ए.भाग-3 सर्वप्रथम	माया सुधाकर बनसोडे
5	कै. गिताबाई अमृत बोरोले पारितोषिक	डॉ. प्रभावती बी.महाजन	बी.ए.भाग-3 मराठी विषयात सर्वप्रथम	नंदिनी कमलाकर सोनवणे
6	कै.शांताई बळीराम महाजन पारितोषिक	सौ.अर्चना अरुण चौधरी	बी.ए.भाग-3 भूगोलात सर्वप्रथम	पुजा श्रावण सपकाळे
7	मातृ-पितृ स्मृती - 150/- x 5 Stu. पारितोषिक	डॉ.किसन एम. पाटील	तेजस्विनी स्पधेत येणा-या पहिल्या पाच विद्या.समान	रविना तांदळे निशा राजेंद्र पाटील रितीका दिलीप गजरे दिपाली मंगल अहिरे प्राजक्ता राजु तांदळे
8	कै.मोहन यादव महाजन पारितोषिक	श्री तुषार भागवत महाजन	बी.ए.भाग-2 मराठी विषयात सर्वप्रथम	शुभांगी पढरीनाथ झोडपे
9	कै.सौ.यशोदाबाई मोहन महाजन पारितोषिक	प्रा.श्री.बी.एम.महाजन	बी.ए.भाग-1 मराठी विषयात सर्वप्रथम	योगिता किशोर पाटील
10	कै.प्रा.डॉ.वासुदेव सोनवणे	डॉ. सौ. उषा रविंद्र सपकाळे	हिन्दी निबंध स्पधेत सर्व प्रथम-200/- हिन्दी निबंध स्पधेत द्वितीय-150/-	रुपाली अमर पासी भाग्यश्री सतीश सुतार
11	कै. चंद्रकांत राजाराम बढे पारितोषिक	श्रीमती सविता चंद्रकांत बढे	बी.ए. भाग-3समाजशास्त्रात सर्व प्रथम	माया सुधाकर बनसोडे
12	श्रीमती सुधा रमेश जमघाडे पारितोषिक	डॉ. सौ. उषा रविंद्र सपकाळे	सावित्रीबाई फुले जयंती स्पर्धा - प्रथम-400/- द्वितीय-250/-	वैष्णवी चंद्रकांत सपकाळे सपना भिका खजुरे
13	कै. कमल यशवंत बोरोले यांच्या स्मरणार्थ पारितोषिक	सौ. कांचन सुभाष बोरोले	बी.ए.भाग-1 इंग्रजी विषयात सर्वप्रथम	तेजस्वीनी शिवकांत मोर्य
14	कै.मोतिराम उखडू निकम गं.भा.व्दारकाबाई मोतीराम निकम गं.भा.व्दारकाबाई मोतीराम निकम	डॉ. सौ. उषा रविंद्र सपकाळे	बी.ए. भाग-3 सर्वप्रथम बी.ए. भाग-3 हिंदी विषयात सर्वप्रथम बी.ए.भाग-2 हिंदी विषयात सर्वप्रथम	माया सुधाकर बनसोडे जयश्री भिका कोळी अनघा भगवान शेडे
15	कै. विलास रामू कोल्हे पारितोषिक	श्री. किरण विलास कोल्हे	बी.ए.भाग-2 समाजशास्त्र विषयात सर्वप्रथम	शिला अशोक सोनवणे
16	कै.सौ.निलिमा धनराज पाटील पारितोषिक	श्री.भास्कर सदाशिव जावळे	बी.ए.भाग-1 समाजशास्त्र विषयात सर्वप्रथम	शितल जयराम खामकर
17	कै.सौ.भगिरथी श्रीपत नेहेते पारितोषिक	श्री.हिरामण श्रीपत नेहेते	बी.ए.भाग-1 भूगोल विषयात सर्वप्रथम	देवयानी योगिराज पाटील
18	कै. वसंत भगवान भामरे	प्रा.श्री. संजय वसंत भामरे	बी.ए.भाग-3 अर्थशास्त्र विषयात सर्वप्रथम	आरती संजय पांडे

अ.न.	पारितोषिकाचे नाव	दात्याचे नाव	पारितोषिक विशेष	नाव
19	कै. कमलाबाई वसंत भामरे पारितोषिक	सौ. गायत्री संजय भामरे	बी.ए.भाग-2 अर्थशास्त्र विषयात सर्वप्रथम	रितीका दिलीप गजरे
20	श्री.वामन उखा महाजन पारितोषिक	प्रा.श्री.हिरालाल व्हि.चव्हाण	बी.ए.भाग-1 अर्थशास्त्र विषयात सर्वप्रथम	शितल विजय सैदाणे
21	कै.प्रल्हाद वामन चौधरी पारितोषिक	श्री.महेद्र प्रल्हाद चौधरी	बी.ए.भाग-1 मध्ये सर्व प्रथम येणा-या विद्यार्थिनीस	रुपाली अमर पासी
22	कै. कुमुदिनी भगवान कोळंबे पारितोषिक	प्राचार्या जयश्री मधूसूदन नेमाडे	बी.ए.भाग - 1 F.C.-III मध्ये सर्व प्रथम	दिपाली मंगल अहिरे
23	कै. यशवंत सुपडू बेंडाळे पारितोषिक	श्री.विनायक वाय.बेंडाळे	बी.ए.भाग-3 इंग्रजी विषयात सर्वप्रथम	निशा गौतम सोनवणे

‘NEP 2020 : Structure for Faculty of Humanities’ या विषयावरील एक दिवशीय राष्ट्रीय कार्यशाळेत उद्घाटकीय भूमिका मांडताना महिला विद्यापीठाच्या सन्माननीय कुलगुरू प्रो. उज्ज्वला चक्रदेव.

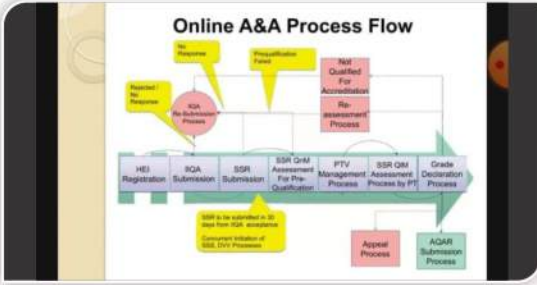
‘AAA’ अंतर्गत महाविद्यालयाचे मूल्यमापन करतांना एस.एन.डी.टी. महिला विद्यापीठाचे अधिकारी, सोबत मा. प्राचार्या, उपप्राचार्य व प्राध्यापक.

महाविद्यालयात संपन्न झालेल्या रोजगार मेळाव्या प्रसंगी उद्घाटकीय भूमिका मांडताना संस्थेचे अध्यक्ष मा.प्रा.श्री. ओ. पी. चौधरी व इतर मान्यवर.

पदवी प्रदान सोहळ्याप्रसंगी उपस्थित मान्यवर पाहुण्यासह पदवी प्राप्त विद्यार्थिनी.

‘NAAC Accreditation Process and Reforms’ या विषयावरील एक दिवशीय विद्यापीठ स्तरीय ऑनलाईन कार्यशाळेत भूमिका मांडताना उपप्राचार्य मा.डॉ. सतीश जाधव व मोठ्या संख्येने उपस्थित प्राध्यापक.

G-20 परिषदेनिमित्त झालेल्या चर्चासत्र व प्रश्न मंजुषेत सहभागी महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी.

व.वा. वाचनालय, जळगाव आयोजित अभिवाचन स्पर्धेत कु. निशा पाटील हिचा प्रथम पारितोषिक देऊन सन्मान करतांना मान्यवर.

अभ्यास सहलीच्या निमित्ताने महाराष्ट्रातील सर्वोच्च अशा कळसुबाई शिखरावर पोहचून हर्षोल्लासित झालेल्या महाविद्यालयाच्या विद्यार्थिनी.

मुद्रक : प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव

फोन नं.: (0257) 2235520, 2232800 ■ ई-मेल : prashantpublication.jal@gmail.com